

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NİĞDE İLİNDE MEYVECİLİK YAPAN TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO
EKONOMİK YAPISI VE KREDİ KULLANIM SORUNLARI

Emin SARIKAN

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

ANKARA
2023

Her hakkı saklıdır

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

NİĞDE İLİNDE MEYVECİLİK YAPAN TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO EKONOMİK YAPISI VE KREDİ KULLANIM SORUNLARI

Emin SARIKAN

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Erdoğan GÜNEŞ

Niğde ili sahip olduğu mikro klima özelliği nedeniyle meyve üretimi bakımından önemli bir tarımsal üretim merkezidir. Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre 2021 yılında Niğde’de meyve yetiştiriciliği ile faal 186 tarımsal işletmenin yanı sıra çok sayıda bahçe, arazi veya arsada üreticiler meyve üretiminde bulunmaktadır. Anket çalışmasında işletmelerin önemli çoğunluğunun krediye erişimde zorluk yaşamalarına rağmen krediye ihtiyaç duydukları, başta tarımsal kredi olmak üzere farklı türde kredi kullandıkları, kullanılan kredilerin önemli bir bölümünün devlet bankalarından temin edildiği, özel bankalar ile kredi kooperatiflerinin payının düşük olduğu ve meyvecilik faaliyetlerine sağlanan kredileri yeterli bulmadıkları görülmektedir. İşletmecilerin yaklaşık %45’i ileriki yıllarda meyve yetiştiriciliğini bırakmayı düşünmektedir. Tarımsal faaliyette karşılaşılan en büyük sorunlar arasında tarımsal girdi fiyatlarında aşırı artış, finansal erişime zorluk, iklim değişiminin yarattığı olaylar, kuraklık ve üretim kârlılığındaki marj düşüşü olduğu belirtilmiştir.

Şubat 2023, 161 sayfa

Anahtar Kelimeler: Tarımsal işletme, Ekonomi, Kârlılık, Tarımsal kredi, Meyvecilik, Niğde

ABSTRACT

Master's Thesis

SOCIO-ECONOMIC STRUCTURE AND CREDIT USE PROBLEMS OF POMICULTURE BUSINESSES IN NİĞDE

Emin SARIKAN

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Agriculture Economy

Supervisor: Prof. Dr. Erdoğan GÜNEŞ

Niğde province is an important production center in terms of fruit production due to its microclimate feature. According to the Ministry of Agriculture and Forestry, for 2021, fruit production in Niğde is carried out in many gardens, fields or plots, as well as 186 active agricultural enterprises. In the survey study, despite the fact that a significant majority of enterprises have difficulties in accessing credit, it is seen that they need loans, they use different types of loans, especially agricultural loans, a significant part of the loans used are obtained from state banks, the share of private banks and credit cooperatives is low and they do not find the loans provided for fruit growing activities sufficient. Approximately 45% of the participants have been considering stopping to fruit growing in the following years. It is stated that among the biggest problems encountered in agricultural activity are excessive increase in agricultural input prices, difficulty in financial access, events caused by climate change, drought and margin decrease in production profitability.

February 2023, 161 pages

Keywords: Agricultural business, Economy, Profitability, Agricultural credit, Fruit culture, Niğde

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde, değerli bilgilerini benimle paylaşan, kendisine ne zaman danışsam bana kıymetli zamanını ayırıp sabırla ve büyük bir ilgiyle faydalı olabilmek için elinden gelenden fazlasını sunan, çalışmalarımı yönlendiren, araştırmalarımın her aşamasında bilgi, öneri ve yardımlarını esirgemeyerek akademik ortamda olduğu kadar beşeri ilişkilerde de engin fikirleriyle yetişme ve gelişmeye katkıda bulunan kıymetli sayın hocam ve danışmanım Prof. Dr. Erdoğan GÜNEŞ'e en derin duygularıyla teşekkürlerimi sunarım. Beni bu günlere getiren, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman eksik etmeyen sevgili anne ve babama teşekkürlerimi sunarım.

Emin SARIKAN
Ankara, Şubat 2023

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	
ETİK.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR.....	iv
SİMGELER DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Önemi.....	1
1.2 Çalışmanın Amacı	3
2. KAYNAK ÖZETLERİ	5
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	11
3.1 Materyal	11
3.2 Yöntem	11
4. NİĞDE İLİNİN EKONOMİK, COĞRAFİK VE DEMOGRAFİK DURUMU VE TARIMSAL ÜRETİMDEKİ GELİŞMELER	15
4.1 Niğde İlının Coğrafi Özellikleri	16
4.2 Niğde İlının Ekonomik Özellikleri.....	19
4.3 Niğde İlının Demografik Özellikleri.....	24
4.4 Niğde İlinde Tarımsal Gelişmeler.....	26
4.4.1 Hayvansal üretime ilişkin durum	28
4.4.2 Bitkisel üretime ilişkin durum	31
4.4.3 Niğde ilinde tarımsal pazarlama.....	56
4.5 Niğde İlinde Kredi Piyasası ve Tarımsal Kredi Kullanımı	60
4.5.1 Finans kaynakları	61
4.5.2 Niğde ilinde tarımsal kredi kullanım durumu	64
4.5.3 Takipteki krediler	66
5. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	68
5.1 İşletmecilerin Demografik Yapı ve Eğitim Durumu.....	72
5.2 İşletme İşgücü Nüfusunun Çalışma Süresi ve Sosyal Güvence Durumu	74
5.3 İşletmelerin Dikili Alan Büyüklüğü.....	75
5.4 İşletmelerde Tarım Dışı Gelir Durumu	76
5.5 İşletmelerin TARSİM'den Yararlanma Durumu	76
5.6 İşletmelerin Organik Tarım veya İyi Tarım Faaliyetlerinde Bulunma Durumu	77
5.7 İşletmelerin Bakanlık Desteklerinden Yararlanma Durumu	78
5.8 İşletmelerin İşgücü Temini ve Çalışma Durumu	79
5.9 İşletmelerde Sermaye Durumu	80
5.9.1 Aktif sermaye.....	81
5.9.1.1 Çiftlik sermayesi.....	81
5.9.1.1.1 Toprak sermayesi	81
5.9.1.1.2 Arazi ıslahı sermayesi	82
5.9.1.1.3 Bina sermayesi.....	83
5.9.1.1.4 Bitki sermayesi	84
5.9.1.2 İşletme sermayesi	85

5.9.1.2.1 Alet ve makine sermayesi	85
5.9.1.2.2 Hayvan sermayesi.....	86
5.9.1.2.3 İşletmelerim malzeme ve mühimmat sermayesi.....	88
5.9.1.2.4 İşletmelerin para sermayesi	89
5.9.1.3 İşletmelerin aktif sermaye değerleri.....	89
5.9.2 Pasif sermaye	91
5.10 Öz Sermaye	92
5.11 İşletmelerin Değişen Masrafları	93
5.12 İşletmelerde Sabit Masraflar	94
5.14 İşletmelerin Ekonomik Faaliyet Sonuçları	96
5.14.1 İşletmelerin gayrisafi üretim değeri	96
5.14.2 İşletmelerde brüt kâr	99
5.14.3 İşletmelerin gayrisafi hasılası.....	99
5.14.4 İşletmelerin saf hasılası.....	100
5.14.5 İşletmelerin tarımsal geliri	101
5.14.6 Toplam aile geliri	102
5.14.7 Öz sermaye rantı	102
5.14.8 Ekonomik rantabilite oranı.....	103
5.14.9 Sermaye devir oranı.....	104
5.14.10 Cari oran	104
5.14.11 Likidite oranı	105
5.15 İşletmelerde Tarımsal Kredi Kullanımı.....	105
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	128
KAYNAKLAR	138
EKLER.....	143
EK 1 Niğde İlinde Faaliyet Gösteren Şirketler.....	144
EK 2 Anket Formu.....	150
ÖZGEÇMİŞ.....	161

SİMGELER DİZİNİ

°C	Santigrat
da	Dekar
ha	Hektar
m	Metre
mm	Milimetre
m ²	Metre kare
km	Kilometre
km ²	Kilometre kare
kW	Traktör gücü
₺	Türk Lirası

Kısaltmalar

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BAĞKUR	Esnaflık ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
BÜGEM	Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü
ÇKS	Çiftçi Kayıt Sistemi
GSYH	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
İTU	İyi Tarım Uygulamaları
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
TARYAT	Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi
TARSİM	Tarım Sigortaları Havuzu
TEM	Trans-Avrupa Kuzey-Güney Otoyolu
TL	Türk Lirası
TMO	Toprak Mahsulleri Ofisi
TRGM	Tarım Reformu Genel Müdürlüğü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1 Niğde il konum haritası.....	17
Şekil 4.2 Niğde ilçe haritası	18
Şekil 4.3 Niğde ilinde İŞKUR kayıtlı işsiz sayısı	23
Şekil 4.4 Niğde ilinin yıllara göre nüfusu	24
Şekil 4.5 Yıllar itibariyle Niğde ilinde doğum sayıları	25
Şekil 5.1 İşletmede organik tarım veya iyi tarım uygulamaları (%).....	78
Şekil 5.2 Son 3 yılda tarımsal kredi kullanım durumu (%)......	111

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1 Örneklem hesaplama tablosu	12
Çizelge 3.2 Meyve işletmelerinin ilçelere göre dağılımı	13
Çizelge 3.3 Tüm ankete uygulanan Cronbach's α analizi	14
Çizelge 4.1 Niğde iline ait temel göstergeler	15
Çizelge 4.2 Niğde iline ait iklimsel veriler	19
Çizelge 4.3 Niğde ilinin ekonomik özellikleri	20
Çizelge 4.4 Niğde ilinde GSYH.....	21
Çizelge 4.5 Niğde ilinde faal işyeri istatistikleri.....	22
Çizelge 4.6 Niğde ilinde sigortalı çalışanlara ilişkin göstergeler.....	23
Çizelge 4.7 Niğde iline ait bazı demografik göstergeler.....	25
Çizelge 4.8 Niğde ilinde tarım alanı (dekar).....	26
Çizelge 4.9 Niğde iline ait genel üretim alan ve miktarı	26
Çizelge 4.10 Niğde ilinde tarımsal faaliyetlerde yer alan işgücü dağılımı	27
Çizelge 4.11 Niğde ilinde faaliyet gösteren tarımsal sanayi işletme sayıları.....	28
Çizelge 4.12 Niğde ilinde canlı hayvan sayısı	29
Çizelge 4.13 Niğde’de hayvansal üretim	30
Çizelge 4.14 Niğde ilinde yıllara göre bitkisel ürün üretimi.....	33
Çizelge 4.15 Niğde ilinde yıllara göre bitkisel ürünlerin ekim alanı (dekar).....	34
Çizelge 4.16 Niğde ilinde yıllara göre bitkisel ürünlerin verimi (kg/dekar).....	35
Çizelge 4.17 Niğde ilinde yıllara göre sebze üretimi (ton)	36
Çizelge 4.18 Niğde ilinde yıllara göre sebze ekim alanı (dekar)	37
Çizelge 4.19 Niğde ilinde meyve ürünleri bazında çiftçi sayısı ve tarım alanı.....	39
Çizelge 4.20 Niğde ilinde üzüm yetiştiriciliği	40
Çizelge 4.21 Niğde ilinde elma yetiştiriciliği	42
Çizelge 4.22 Niğde ilinde armut yetiştiriciliği.....	43
Çizelge 4.23 Niğde ilinde ayva yetiştiriciliği.....	44
Çizelge 4.24 Niğde ilinde kayısı yetiştiriciliği.....	45
Çizelge 4.25 Niğde ilinde zerdali yetiştiriciliği	46
Çizelge 4.26 Niğde ilinde kiraz yetiştiriciliği	47
Çizelge 4.27 Üretilen vişne miktarı (ton).....	48
Çizelge 4.28 Niğde ilinde şeftali yetiştiriciliği	49
Çizelge 4.29 Niğde ilinde nektarın yetiştiriciliği.....	50
Çizelge 4.30 Niğde ilinde erik yetiştiriciliği.....	51
Çizelge 4.31 Niğde ilinde çilek yetiştiriciliği	52
Çizelge 4.32 Niğde ilinde badem yetiştiriciliği	53
Çizelge 4.33 Niğde ilinde ceviz yetiştiriciliği.....	54
Çizelge 4.34 Niğde ilinde tarımsal alet ve makine sayıları.....	55
Çizelge 4.35 Niğde ilinde mekanizasyon düzeyi	56
Çizelge 4.36 Yıllar itibarıyla Niğde ilinde kredi kullanımı (milyon TL).....	65
Çizelge 4.37 2021 Yılında Niğde ilinde kullanılan tarımsal kredilerin bankalara göre sınıflandırılması (milyon TL).....	66
Çizelge 4.38 Niğde ilinde tarım sektöründe kullanılan kredilerin takip durumu	67
Çizelge 5.1 İşletmecilerin yaşına ilişkin durumu.....	73

Çizelge 5.2 İşletmecilerin cinsiyetine ilişkin durumu	73
Çizelge 5.3 Eğitim düzeyi durumu	74
Çizelge 5.4 Sektörde çalışma süresine ilişkin durum.....	74
Çizelge 5.5 Sosyal güvenceye ilişkin durum	75
Çizelge 5.6 İşletme büyüklüğüne ilişkin durum	76
Çizelge 5.7 İşletmelerin tarım dışı geliri.....	76
Çizelge 5.8 İşletmelerin TARSİM’e kayıtlı olup olmadıklarına ilişkin durumu	77
Çizelge 5.9 İşletmede organik tarım veya iyi tarım uygulamaları	77
Çizelge 5.10 Bakanlık desteklerinden faydalanmaya ilişkin veriler	78
Çizelge 5.11 İşletmelerde yabancı işgücü.....	80
Çizelge 5.12 İşletmelerin ortalama toprak sermayesi varlığı	82
Çizelge 5.13 İşletmelerin arazi ıslahı sermayesine ilişkin bilgiler (TL)	82
Çizelge 5.14 Bina sermayesine ilişkin bilgiler	83
Çizelge 5.15 Bitki sermayesine ilişkin durum	84
Çizelge 5.16 İşletmelerin alet ve makine sermayesi	86
Çizelge 5.17 İncelenen meyve işletmelerinde hayvan sermayesi	87
Çizelge 5.18 İşletmelerin malzeme ve mühimmat sermayeleri	88
Çizelge 5.19 İşletmelerin para sermayesi	89
Çizelge 5.20 İşletmelerin aktif sermayesinin topluca incelenmesi	91
Çizelge 5.21 İşletmelerin pasif sermaye varlığı	92
Çizelge 5.22 İşletmelerin öz sermayeleri	92
Çizelge 5.23 İşletmelerin ortalama değişen masraf verileri	94
Çizelge 5.24 İşletmelerin ortalama sabit masrafları.....	95
Çizelge 5.25 İncelenen işletmelerin toplam masrafları.....	96
Çizelge 5.26 İşletmelerin bitkisel üretim değeri	97
Çizelge 5.27 İşletmelerin hayvansal üretim değeri	98
Çizelge 5.28 İncelenen işletmelerin ortalama gayrisafi üretim değerleri.....	98
Çizelge 5.29 İşletmelerin brüt karı.....	99
Çizelge 5.30 İncelenen işletmelerin ortalama gayrisafi hasılası	100
Çizelge 5.31 İncelenen işletmelerin 2021 yılına ait ortalama saf hasılası	100
Çizelge 5.32 İşletmelerin ortalama tarımsal geliri	101
Çizelge 5.33 İşletmelerin toplam aile geliri	102
Çizelge 5.34 İşletmelerin ortalama öz sermaye rantları.....	103
Çizelge 5.35 İşletmelerde sermaye devir oranları.....	104
Çizelge 5.36 İşletmelerin cari oranı	105
Çizelge 5.37 Likidite oranı	105
Çizelge 5.38 Meyvecilik alanında sunulan tarımsal krediler	106
Çizelge 5.39 Tarımsal kredi kullanımına ihtiyaç duyulmasına ilişkin durum	107
Çizelge 5.40 Meyvecilik alanında sunulan tarımsal kredileri yeterli bulma durumuna ilişkin dağılımı.....	107
Çizelge 5.41 Tarımsal girdi maliyetlerindeki artışa ilişkin durum.....	108
Çizelge 5.42 Son yıllarda tarımsal girdilerin tedarikinde zorluk yaşanmasına ilişkin durum ...	109
Çizelge 5.43 Tarımsal faaliyetlerden elde edilen kazanç	109
Çizelge 5.44 Tarımsal kredilerin kullanımı konusunda danışmanlığa ihtiyaç duyulmasına ilişkin durum.....	110
Çizelge 5.45 Son 3 yılda tarımsal kredi kullanım durumu.....	111

Çizelge 5.46 Son 3 yılda kullanılan finansman kaynakları.....	112
Çizelge 5.47 Son 3 yılda tarımsal kredi kullanım miktarı	113
Çizelge 5.48 Tarımsal kredilerin kullanıldığı alanlar	114
Çizelge 5.49 Kredi temininde karşılaşılan sorunlar	115
Çizelge 5.50 Kredi kullanılmamasına ilişkin nedenler	116
Çizelge 5.51 Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinden istenilen miktarda kredi kullanabilme durumu.....	116
Çizelge 5.52 Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinin tarımsal krediler için talep ettikleri teminat miktarına ilişkin değerlendirmeler	117
Çizelge 5.53 Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinden uzun vadeli kredi temini durumu.....	118
Çizelge 5.54 Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinin sağladığı tarımsal kredi faiz oranlarına ilişkin yorumlar	119
Çizelge 5.55 Tarımsal kredi temininde dosya masrafına ilişkin işletmelerin görüşleri	119
Çizelge 5.56 Tarımsal kredi temininde talep edilen kefalet talebine ilişkin görüşler	120
Çizelge 5.57 Tarımsal kredi taksitlerinin geri ödenmesinde yaşanan zorluklar	121
Çizelge 5.58 Tarımsal krediye erişimde yaşanan zorluklar	122
Çizelge 5.59 Tarımsal krediye erişime bağlı olarak tarım dışı kredi kullanım durumu.....	122
Çizelge 5.60 Pandemi nedeniyle tarımsal krediye olan ihtiyaç	123
Çizelge 5.61 Pandemi nedeniyle yıllık tarımsal hasılda neden olduğu değişim	124
Çizelge 5.62 Tarımsal kredi taleplerinin finans kuruluşları tarafından geri çevrilmesi.....	124
Çizelge 5.63 Tarımsal kredi taksitlerinin geri ödenmesine ilişkin durum	125
Çizelge 5.64 Ekonomik koşulların değişmemesi durumunda meyve yetiştiriciliğini bırakma eğilimi.....	126
Çizelge 5.65 Tarımsal faaliyetlerde üreticilerin karşılaştığı sorunlar	127

1. GİRİŞ

1.1 Çalışmanın Önemi

Meyve yetiştiriciliği gerek besin yapısı gerekse ticari hayattaki rolü nedeniyle önemli tarımsal faaliyetlerden biri olarak kabul edilmektedir. Meyve yetiştiriciliğinde ılıman iklim, ekolojik gereksinimler, farklı iklim ve toprak koşullarına uyum sağlayabilen hastalık ve zararlılara dayanıklı meyve türleriyle bahçe tesisi önemlidir. Meyve ürünlerinin dış koşullara diğer tarımsal ürünlere göre daha hassas olması ve daha çok emek ve işgücüne ihtiyaç duyması, üreticilerin meyve üretiminden vazgeçmelerine neden olabilmektedir. Bu nedenle olumsuz faktörlere rağmen bazı dönemlerde üretim karlılığı ve uzun ömürlü bitki türlerinden oluşması nedeniyle yapılan yatırımlardan uzun vadeli gelir beklentileri gibi nedenlerle meyve üretimi devam etmektedir. Meyvelerin insan beslenmesi için önemi de bu süreçte üretimin desteklenmesi gerekliliğine önemli bir neden olabilir.

Niğde gibi Orta Anadolu'da yer alan ve karasal iklim koşullarının hüküm sürdüğü bir ilde meyve yetiştiriciliği, lojistik ve taze tüketim göz önüne alındığında bölge meyve üretim ve ticari yapısında etkili rol oynadığı ifade edilebilir. Özellikle son yıllarda meyve üretici sayısının hızla düştüğü Türkiye'de Orta Anadolu gibi nispeten olumsuz iklim, topoğrafik ve coğrafik özelliklere sahip bir bölgede meyve yetiştiriciliğini teşvik etmek bölge ve Türk tarımının gelişimine katkı sağlayacaktır.

Türkiye'nin meyve üretimi son dönemlerde artış eğilimindedir. Son yıllarda üretim, elmada %18,8, şeftalide %7,4, kirazda %9,1, çilekte %12,3, narda %7,3 oranında artmıştır. Niğde ilinde meyve türleri içerisinde üretim bakımından elma birinci sırada gelmektedir. Türkiye genelinde meyve üretim alanları içinde en fazla değere 235 bin dekarla Niğde ili sahiptir. TÜİK 2022 yılı üretim rakamları incelendiğinde; Niğde ilinde meyve üretiminde 552 bin ton ile elma, 20 bin ton ile kiraz, 12,5 bin ton ile üzüm, 2,9 bin ton ile kayısı, 5,3 bin ton ile armut ve 4,7 bin ton şeftali üretiminin gerçekleştirildiği görülmektedir. Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı 13. Etap Ekonomik Yatırımlar kapsamında T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı'na gönderilen ve

onaylanan 160 proje arasında 57.908.629 TL hibe tutarı ile Niğde en yüksek hibe almaya hak kazanan il olup bu oran içinde meyvecilik önem taşımaktadır. Bu durum meyveciliğin il ekonomisi için önemini ortaya koyması bakımından dikkati çekicidir. İlde yer alan ve meyve yetiştiren ve değerlendiren işleme ve değerlendirme tesislerinin varlığı, konunun önemini ortaya koyması bakımından değerlidir. Niğde ilinde, kapama meyve bahçelerinde üretim yapan işletmelerin kırsala üretim, işgücü, sermaye ve girişimci yönlerinden katkısının geliştirilmesi bu yönüyle de önemlidir.

Niğde ilinde meyve üretimi yapan işletmelerin yıllar itibariyle üretim değerlerinde artış ve düşüşlerin görülmesi ve özellikle sermaye yönlü sorunların bunun temel nedeni olarak ileri sürülmesi, ilde bulunan tarım işletmelerinin yapısal ve ekonomik durum ve sorunlarını incelemeye neden oluşturmaktadır. Bu bakımdan meyvecilik işletmelerinin üretimden pazarlamaya, işletmeden yatırım süreçlerine kadar yapısal durumları yanında tarımsal kredi kullanımı ve sorunlarının araştırılması, araştırmanın temel hedefleri arasındadır. Çalışmada, meyve ürününün tarımsal işletmelerde daha verimli yapılması, kaynakların etkin kullanımı ve üretim için temin edilen kredinin daha rasyonel değerlendirilmesi, karşılaşılan sorunlara öneriler geliştirilmesi yoluyla yerelde işletmelere katkı sunacağı amaçlanmıştır. Üretimin sürdürülebilirliği yanında katma değerli ürünlerin tüketim ve işleme sektörlerinde değerlendirilmesi yoluyla işletmelerin genel yapıları, üretimden pazarlamaya durumları, bu çalışmada incelenmiş ve öneriler sunulmuştur.

Çalışma 5 bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın 1-4 bölümlerinde giriş ve kaynak özeti sonrası Niğde ilinin ekonomik, coğrafik ve demografik durumu incelenmiş ile ait nüfus, milli hâsıla, iklimsel veriler, ekonomik göstergeler, dış ticaret ve istihdam gibi konular irdelenmiştir. Ayrıca, Niğde ilinde tarımsal faaliyete ilişkin hayvansal ve bitkisel üretim durumuna yönelik istatistiki veriler ortaya konulmuştur. Bu bölümde özellikle meyve yetiştiriciliğine ilişkin detaylı bilgiler sunulmuştur.

Çalışmanın 3. bölümü, materyal ve yöntemden oluşmuş, bu kapsamda kullanılan materyal yanında ayrıntılı olarak yöntem ve uygulanan testler açıklanmıştır. Çalışmanın 5. bölümünde işletmelerin sosyo-ekonomi durumu, tarımsal kredilere erişim, tarımsal

kredi temininde yaşanan sorunlar, hâlihazırda işletmelerin tarımsal kredi kullanım durumları, kredi faiz oranları, kullanılan diğer finansal kaynaklar, işletmelerin nüfus ve işgücü varlığı, üretim masrafları, bina, malzeme ve mühimmat, bitki ve arazi ıslahı sermayesi ile borç ve alacaklarına ilişkin durumlarına yönelik bilgiler verilmiştir. Anket kapsamında elde edilen bulgular ve çizelgeler hâlinde sunulmuştur.

Literatür verileri incelendiğinde Niğde ilinde kapama meyve bahçelerinin tarımsal kredi kullanımı ve ekonomik analizine yönelik bir çalışmanın henüz gerçekleştirilmediği görülmektedir. Bu bağlamda çalışma, Niğde ilinde kapama meyve bahçelerinin tarımsal ekonomik durumlarına ışık tutan bir çalışmadır. Ayrıca, Niğde ilinde kapama meyve bahçelerinin kredi kullanımı ve sorunlarına ilişkin durumlar ayrıntılı bir biçimde irdelenmektedir.

1.2 Çalışmanın Amacı

Çalışma, Niğde ilinde meyve yetiştiriciliği faaliyetinde bulunan tarımsal işletmelerin sosyo-ekonomik analizini, krediye erişim ve kredi kullanım etkinlik ve sürdürülebilirlik durumlarını, tarımsal kredi temininde yaşanan sorunlar, kullanılan diğer finansal kaynakları, işletmelerin kredi piyasası ile olan ilişkilerinin belirlenmesi, işletmelerin nüfus ve işgücü varlığını, üretim masrafları, bina, malzeme ve mühimmat, bitki ve arazi ıslahı sermayesi ile borç ve alacaklarına ilişkin güncel durumları belli bir örneklem üzerinden ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Covid-19 pandemisi ve bölgesel gerginlikler nedeniyle tarımsal girdi maliyetlerindeki artış dikkat çekicidir. Bu anlamda, Niğde özelinde tarımsal işletmelerin ekonomik durumlarının son yaşanan hadiselerden nasıl etkilendiği, tarımsal kredi kullanımına etkisi, tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliği ve tarımsal işletmelerin yapısal analizini irdelemek açısından çalışma önem taşımaktadır.

Niğde ilinde meyve yetiştiriciliği yapan işletmelerin yıllar itibarıyla durumu, işletmelerin sermaye dağılım durumları, sermaye bileşenleri ve oransal dağılımı, likidite

oranları ve varlıkları, borçluluk durumları, tarımsal gelirleri ve neveleri, ekonomik rantabilite oranları, öz sermaye rantı, saf ve gayri saf hasılları, sabit ve değişen masrafları çalışmada ortaya konmaktadır.

İşletmelerin ayrıca, tarımsal hibe ve sübvansiyon programlarından yararlanma durumları, TARSİM'e kayıt durumları, organik ve iyi tarım uygulamalarını benimseme oranları, işletmelerin dikili alan büyüklükleri, finansal araçlara erişim durumları, arz-talep zincirinde yaşadıkları aksaklıklar ve ekonomik krizin yansımalarının irdelenmesi çalışmada hedeflenmektedir.

İlin meyve ürünleri kapsamında pazarlama yapısının ortaya konulması, pazarlamada karşılaşılan sorunlar, avantajlar ve dezavantajlar ile örneklemin yapıldığı işletmelerin pazarlama politikaları, çalışmaları ve faaliyetleri irdelenmektedir. İşletmelerin yanı sıra meyvecilik kapsamında kooperatif ve üretici birliklerinin faaliyetleri ortaya konacaktır.

Bu kapsamda literatür incelemesi yapıldığı zaman, Niğde ilinde faaliyetlerini yürüten meyvecilik işletmelerine yönelik güncel ve kapsamlı bir çalışmanın gerçekleştirilmediği görülmektedir. Bu nedenle araştırma, Niğde ilinde meyve üretiminde bulunan işletmelerin sosyo-ekonomik durumlarını ortaya koymak açısından önem taşımaktadır. Ayrıca çalışma bundan sonraki süreçte Niğde veya farklı bir ilde gerçekleştirilecek olan benzer çalışmalara da bu amaçları içerecek yönde yol gösterici olabilecektir.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Bu kısımda araştırma ile doğrudan meyvecilik, işleme sanayii, kredi kullanımı ve işletme analizini içeren çalışmaların özetleri belirtilmiştir.

Beed, Telemans ve Taguchi (2022) ortaya koydukları “Fruit and Vegetables Opportunities and Challenges for Small-Scale Sustainable Farming” çalışmasında, küçük ölçekli meyve ve sebze üreticilerini yenilikçi hasat sonrası işleme hizmetleri, pazar bağlantıları ve gıda kaybı ve israfının azaltılması da dahil olmak üzere sosyal açıdan kapsayıcı değer zincirlerine entegre etme durumu ile küresel düzeyde düşük ve orta gelirli ülkelerde sürdürülebilir meyve ve sebze üretimini kolaylaştırmaya yönelik önemli müdahalelerin ve yeniliklerin neler olduğunu ortaya koymaktadır.

Bekele, Feyisa ve Getu (2016), “Challenges and Opportunities of Marketing Fruit and Vegetables at Logia, Northeastern Ethiopia. The Case of Onion, Tomato and Banana” çalışmasında, Etiyopya'nın kuzeydoğusundaki Logia kasabasında soğan, domates ve muz pazarlamanın zorluklarını ve fırsatlarını analiz etmişler, ürün tercihinin esas olarak nispi ekonomik önemlerine ve pazarlanabilirliklerine dayandığı tespit edilmiştir. Soğan, domates ve muz gibi ürünler için pazarlama olanaklarının komisyoncular tarafından orantısız fiyatlandırma, düşük ürün kalitesi ve kooperatif eksikliği gibi nedenlerden dolayı kısıtlandığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Berk ve Armağan (2019) tarafından oluşturulan “A Research on Determination of Farmer's Preference and Their Problems in Credit Use” konulu makale kapsamında Niğde ve Karaman illeri özelinde tarımsal kredi kullanan çiftçilerin sosyoekonomik özelliklerini tespit etmek, tarımsal kredi davranışlarını analiz etmek ve tarımsal kredi kullanımıyla ilgili sorunlara çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. 67 çiftçi ile anket çalışması gerçekleştirilmiş, çiftçilerin %75'inin kredi kullandığı ancak çoğunun aldıkları kredileri faiz oranlarının yüksek olması nedeniyle geri ödemekte zorlandıkları tespit edilmiştir.

Ceyhan, Şekeroğlu ve diğerleri (2015) tarafından ortaya konulan “Niğde İli Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma” konulu araştırma makalesi, Niğde ilinde koyunculuk işletmelerinin mevcut durumu, yapısal özellikleri ve bu işletmelerin öncelikli sorunlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada, tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilen toplam 96 koyunculuk işletmesi örneklem olarak alınmıştır. Bu işletmelerde uygulanan anket çalışmasıyla; işletme ile sahiplerinin genel özellikleri, mera durumu, koç katımı, doğum, sağım, kırkım, sağlık koruma, hayvanların pazarlanması ve işletmelerdeki alet-ekipman durumları ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır.

Çakmak ve Saygılı (2021), “Investigation of Agricultural Structure and Production Characteristics and Mechanization Status in Niğde Province and Districts” temalı makalelerinde Niğde ili ve ilçelerinin tarımsal üretim alanları, traktör ve tarım makinaları varlığını incelemişler, Niğde ve ilçelerine ait tarımsal alan, tarımsal üretim, traktör ve tarım makinalarına ait istatistiksel verileri kullanılmak suretiyle tarımsal mekanizasyon düzeyinin belirlenmesi hedeflenmiştir.

Dal ve Kızılaslan (2018), “Tokat İli Kent Merkezindeki Yaş Sebze Meyve Tedarik Noktasının Seçiminde Etkili Olan Faktörler” adlı çalışmalarında, tüketicilerin yaş sebze ve meyve tedarik kanalı seçimi ve bunları seçmelerinde etkili olan faktörlerin ortaya konulmasını amaçlamışlardır. Çalışmada, tüketicilerin yaş sebze meyve tedarikinde süpermarket, market, manav, semt pazarı alternatiflerinden hangisini tercih ettikleri ve bu seçimde etkili olan kriterler ele alınmaktadır.

Erdal ve Tipi (2020), “Factors Affecting Credit Use for Fruit Farms: The Case of Bursa” başlıklı çalışmada, Bursa ilinde meyve işletmelerinin kredi kullanım düzeylerini ve kredi kullanımına etki eden faktörlerini belirlemeye çalışmışlardır. Bu amaçla Bursa ili merkez ilçelerinde bulunan 57 meyve işletmesi ile yüz yüze anket yapılmıştır. Anketlerden elde edilen verilerin analiz sonuçlarına göre, hane reisinin yaşı, çiftçilerin eğitim düzeyi, kredi vadesi ve ekili bitki türlerinin meyve kredisi kullanım düzeyi üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Gül ve Hayran (2018), “Mersin İlinde Çiftçilerin Tarımsal Kredi Kullanım Kararlarını Etkileyen Faktörler” başlıklı çalışmada, Mersin ilinde çiftçilerin tarımsal kredi kullanım kararlarına etki eden faktörleri belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmada, çiftçilerin bazı sosyoekonomik özelliklerinin ve bilgi arama davranışlarının kredi kullanma kararlarını etkilediği belirlenmiştir. Aile genişliği, işlenen arazi miktarı, kooperatif ortaklığı ve yazılı materyal okuma değişkenleri çiftçilerin tarımsal kredi kullanımlarını pozitif, çiftçinin yaşı, serbest tarım danışmanlığı hizmeti alıp almama ve son bir yılda katıldığı tarımsal eğitim programı sayısı değişkenleri ise negatif yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Güneş (1999), tarafından yürütülen “Bursa İlinde Sanayie Yönelik Sözleşmeli Sebze Üreten Tarım İşletmelerinin ve Sebze İşleme Sanayinin Ekonomik Analizi” temalı doktora yeterlik çalışmasında 120 tarım işletmesinde sözleşmeli sebze tarımı yapılan işletmelerinde 4,84 kişi olan ortalama nüfusun %52’sinin erkek ve %47’sinin kadın olduğunu; işletme arazisi genişliğinin 5,4 hektar olup, bunun %61’inde sebze tarımı yapıldığını ve sözleşmeli sebze yetiştiren işletmelerde aktif sermayesinin %77’sinin çiftlik, %22’nin işletme sermayesinden oluştuğunu ortaya koymuştur.

Güneş (2004) tarafından yürütölmüş olan “Tarım İşletmelerinde Kredi taleplerinin Doğrusal Programlama Yöntemiyle Belirlenmesi “Kırşehir İli Merkez İlçesi Tarım İşletmeleri Araştırması” temalı akademik çalışmada, Kırşehir merkez ilçedeki tarım işletmelerinin ekonomik yapıları, yıllık faaliyet sonuçları, işletmelerin optimum ürün bileşimleri ile işletme sermayesi (kredi) gereksinimleri saptanmıştır. Araştırmada anket yoluyla toplanan verilere göre işletmelerin aktif sermayesinin %73’nü çiftlik sermayesi ve %27 ‘sini işletme sermayesi oluşturmaktadır. İşletmelerin cari borçları aktif sermayenin %2,3’üdür. İşletmelerden elde edilen gayri safi üretim değerin %72,4’ü bitkisel üretimden, %27,6’sı da hayvansal üretimden sağlandığı belirtilmiştir.

Güneş ve Tosun (2018) tarafından gerçekleştirilen “Ankara İli Tarım İşletmelerinin Sermaye Yapısı ve Tarımsal Kredilerin Geri Ödenmesinde Etkili Faktörlerin Analizi” temalı araştırma makalesinde Ankara ilinde tarımsal kredi kullanan 139 işletmenin

sermaye yapıları tespit edilmek suretiyle işletme başına ortalama 49.7685 TL olarak hesaplanan aktif sermayenin %74,43' ünün çiftlik sermayesi, %25,57'sinin işletme sermayesi oluşturduğu tespit edilmiştir. Aktif sermayenin %58,79'unu toprak sermayesi, %12,61'inin alet ve makine sermayesi, %10,02'sinin bina sermayesi, %7.26'sının hayvan sermayesinden oluştuğu belirlenmiştir.

Günindi (2020), “Niğde İli Ulukışla İlçesi Elma ve Kiraz Üretiminde Enerji Kullanım Etkinliği ve Maliyet Analizi” temalı yüksek lisans tez çalışmasında, Niğde Ulukışla yöresi elma ve kiraz üretiminde üretimdeki girdilerin birim üretim alanı başına düşen enerji değerleri, elde edilen ürünün enerji verimi ve toplam maliyet ve kazanç değerleri çalışma kapsamında hesaplanmıştır. Araştırmada kullanılan veriler, elma ve kiraz üretimi yapan 60 işletmeden, arazi büyüklüklerine göre elde edilmiştir. Araştırmada elma ve kiraz üretiminde doğrudan ve dolaylı enerji kullanım miktarları ve ürünlerin toplam enerji tüketimindeki payları belirlenmiştir.

Julien ve Kossi (2021), “Analysis of Factors Influencing Access to Credit for Vegetable Farmers in the Gulf Prefecture of Togo” başlıklı çalışmada, güney Togo'nun Körfez bölgesindeki meyve bahçeleri için krediye erişim konusu ele alınmıştır. İşletmecilerin, bireysel sosyoekonomik özellikleri, cinsiyetleri, kooperatif üyelikleri, medeni durumları, işletme tipi, tarımsal kredi faiz oranları ve ekili alan miktarı gibi değişkenlerin krediye erişimde rol oynayan faktörler olduğu ortaya çıkmıştır.

Kadakoğlu ve Karlı (2022), “Afyonkarahisar İlinde Patates Üretiminin Ekonomik Analizi” adlı çalışmasında, patates üretimi yapan işletmelerin üretim maliyetlerini ve kârlılık göstergelerini hesaplayarak işletmelerin ekonomik analizini ortaya koymaya çalışmışlar, işletmelere ait sabit ve değişen masraflar ile brüt ve net kar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Niğde İli Elma Fidanı Üretim Tesisi Ön Fizibilite Raporu (2021), Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile Ahiler Kalkınma Ajansı tarafından ortaklaşa ortaya konmuş bir fizibilite çalışmasıdır. Araştırmada sektörel araştırma, girdi piyasası, Niğde ilinde pazar durumu,

sabit yatırım tutarı, yatırımların geri dönüş süreleri, elma fidanı üretimine ilişkin istatistikler ile dış ticarete ilişkin bilgiler ortaya konmuştur. Ayrıca, Niğde ilinde kurulu elma bahçelerinde yatırımın geri dönüş süresi, tesis masrafları toplamı, bakım ve hasat masrafları, toprak hazırlığı masrafları ve sabit yatırım tutarına yer verilmektedir.

Özden, Kunt ve Çapoğlu (2022), “Niğde İlinde Elma Depolama: Mevcut Durumu ve Gelecek Perspektifi” temalı çalışmasında, Niğde ilinde 1000 ton ve üzeri elma depolama kapasitesine sahip soğuk hava depolarının mevcut durumu ve karşılaştıkları sorun ve çözüm önerilerini irdelemek amacıyla çalışma ortaya konulmuştur. Çalışmada, depolama kapasitesindeki yetersizlikler, depo içi atmosferik koşullardaki hatalar, maliyet artışı ile iç ve dış pazarda yaşanan sorunlar irdelenmiştir.

Özdemir, Dilbaz ve Kaplan (2009), “Niğde İlinde Modern Elma Yetiştiriciliğinin Bir Örneği” adlı çalışmalarında, Niğde ili Sazlıca kasabasında modern elma bahçelerinde yürütülen üretim çalışmalarını, elma türlerine göre üretim miktarlarını ve tüketici tercihlerini ortaya koymuştur.

Öztürk, Özgüler ve Kılıçer (2019), “Niğde İlinde Patates Üreticiliği Yapan Çiftçilerin Patates Üretimine Verilen Mali Desteklere İlişkin Algısının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma” temalı çalışmasında Niğde ve bazı illerde patates üretiminin gelişimini, üretim maliyetleri ile verilen mali destekleri ve bu mali desteklerin patates üreticilerinin algısını nasıl etkilediğini ortaya koymaya çalışmışlardır. Araştırma sonucuna göre üreticilerin verilen desteklere yönelik farklı algılara sahip oldukları ve destekleri yetersiz buldukları hususları ortaya konmuştur.

Reyes, Leninski ve Kuyvenhoven (2012) tarafından ortaya konulan “Impact of Access to Credit on Farm Productivity of Fruit and Vegetable Growers in Chile” adlı makalede, pazar odaklı üreticiler için kısa vadeli kredilerin çiftlik verimliliği üzerindeki etkisine odaklanarak, Şili'nin merkezindeki meyve ve sebze yetiştiricilerinin üretkenliği test edilmiştir.

Saygılı (2021) tarafından ortaya konulan “Niğde İli ve İlçelerindeki Tarımsal Yapı, Üretim Özellikleri ve Mekanizasyon Durumunun İncelenmesi” temalı araştırmasında 2004–2020 periyodu arasında Niğde’de tarımsal üretim alanları, traktör ve tarım makinaları varlığı incelenmektedir. Araştırmada, tarımsal mekanizasyon düzeyinin belirlenmesi kapsamında Niğde ilinde traktör başına tarım alanı (ha/traktör), 1000 hektar tarım alanına düşen traktör sayısı (traktör/1000 ha), birim alana düşen traktör gücü (kW/ha) ve ortalama traktör gücü (kW) verileri kullanılmıştır.

Tokmak (2009), yüksek lisans tez çalışmasında Niğde ili bölgesinde süt inekçiliği yapan işletmelerin ekonomik analizi ve elde edilen sütün pazara arzı konusunu ele alınmıştır. Araştırma, 5 baş ve üzeri sağılır süt ineğine sahip olan işletmelerde basit tesadüfî örnekleme yöntemiyle seçilen 100 işletmede yüz yüze anket yoluyla gerçekleştirilmiştir.

Ullah, Mahmood ve Zeb (2020), “Factors Determining Farmers’ Access to and Sources of Credit: Evidence from the Rain-Fed Zone of Pakistan” başlıklı çalışmada, Pakistan’ın Hayber adlı bol yağış alan bölgesinde, çiftçilerin tarımsal krediye erişimini etkileyen faktörleri ve bunun gelişmiş tarım teknolojilerini benimsemedeki rolü lojistik modeller kullanılmak suretiyle ortaya konulmaktadır.

Urago ve Bozoğlu (2022) ortaya koydukları “Literature Review on Farmers’ Access to Agricultural Credit in Ethiopia” çalışmada, tarımsal verimliliği artırmak ve tarımı modernleştirmek için çiftçilerin krediye erişimi büyük önem taşıdığı, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, aile büyüklüğü, arazi büyüklüğü, hayvan sayısı, örgütlerine üyelik süresi, kredi merkezine uzaklık ve çiftçilerin gelir düzeyi değişkenleri, çiftçilerin kredi erişimini etkileyen faktörler olarak ortaya çıktığı ifade edilmiştir.

Ünalın, Çınar ve Ceyhan (2013) tarafından ortaya konulan “Niğde İli Süt Sığırcılığı İşletmelerinin Mevcut Durumu, Başlıca Sorunları ve Çözüm Önerileri” temalı makalede Niğde’de süt sığırcılığı işletmelerinin bugünkü durumu, öncelikli sorunların tespiti ve bu sorunların çözümüne ilişkin çeşitli öneriler ortaya konulmuştur.

3. MATERİYAL VE YÖNTEM

3.1 Materyal

Araştırmanın ana materyalini, Niğde ilinde kapama meyve bahçesine sahip işletmelerden anketle elde edilen birincil veriler oluşturmuştur. Anket yapılacak popülasyon ve buradaki işletmelerin belirlenmesinde Niğde İl Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerinden yararlanılmıştır. Niğde İl Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre 2021 yılı itibarıyla Niğde ilinde meyvecilik üretiminde bulunan 186 işletme bulunmakta olup, bu işletmelerin kurulu alan toplamı 64.436 dekar, dikili alanı ise 53.549 da alandır. İşletmelere ait detay bilgilere Ek-1’de yer verilmektedir (Ek-1). İşletmeler, Ek-1’de görüleceği üzere Merkez ilçe, Ulukışla, Çiftlik, Çamardı, Bor ve Altunhisar ilçelerinde yer almaktadır. Mevcut bu işletmelerde temel olarak kiraz, vişne, elma, armut, kayısı, şeftali, erik ve üzüm gibi meyve türlerinin yetiştirildiği belirlenmiştir.

3.2 Yöntem

Araştırma, Niğde ilinde faaliyetlerini yürüten meyve üretimi yapan işletmeler ile gerçekleştirilmiştir. Tahıl, baklagil veya diğer tarla bitkileri üretimi yapan işletmeler ile hayvancılık faaliyetinde bulunan işletmeler çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırma, Niğde’nin farklı ilçelerinde ticari faaliyetlerini yürüten meyvecilik işletmeleri ile sınırlıdır.

Mevcut popülasyonda meyve bahçesi alanlarına göre yapılan sıralama ve buna bağlı olarak yapılan örnek seçiminde tabakalı örnekleme yöntemine göre gerekli hesaplamalar yapılmış ve 54 adet işletme, anket yapılacak işletme sayısı olarak belirlenmiştir. Bu sayı ilçelerdeki kapama meyve bahçelerine göre dağıtılmış ve buna uygun olarak ilçelerde anket yapılacak işletmeler belirlenmiştir. Örneklem sayısının tespitinde aşağıdaki formül kullanılmıştır.

$$n = \frac{(\sum NhSh)^2}{N^2 * D^2 + \sum NhSh^2}$$

Örneklem hacmini belirlerken tabakalı örneklem metoduna göre 186 tarımsal işletme, işletme büyüklüklerine göre sınıflandırılmıştır. Oransal dağılıma göre işletme büyüklüğü 0-250 dekar arasında olan işletmeler 1. grup ve 251 dekar ve üzeri işletmeler ise 2. grup olarak sınıflandırılmıştır. Dağılıma göre işletme büyüklüğü 0-250 dekar olan 134 işletme ve 251 dekar ve üzeri olan 52 işletme bulunmaktadır. Formüle göre örneklem sayısı 54 işletmedir. Tabakalı örneklem metoduna göre işletme büyüklüğü 0-250 dekar arası olan işletmelerden 39 ve işletme büyüklüğü 251 dekar ve daha fazla olan işletmelerden 15 örneklem seçilmiştir.

Çizelge 3.1 Örneklem hesaplama tablosu

Gruplar	N	S ²	s	NhSh	NhSh ²	N
1.grup	134	2834,753	53,2424	7134,481	379.856,895	39
2.grup	52	317035,7	563,0592	29279,08	16.485.855,7	15
Toplam	186	319870,4	616,3016	36413,56	16.865.712,6	54

Örneklem seçiminde tabakalı örneklem metodu esas alındığından anket yapılan meyve işletmeleri ilçelerde faaliyet gösteren meyve işletmeleri sayısına göre temel alınmıştır. Çizelgeye göre en fazla işletme sırasıyla Ulukışla, Merkez, Bor, Çamardı ve Altunhisar'dan seçilmiştir.

Çizelge 3.2 Meyve işletmelerinin ilçelere göre dağılımı

İlçeler	Meyve işletme sayısı	1. grup işletme sayısı	2. grup işletme sayısı	Toplam örneklem sayısı
Altunhisar	11	2	1	3
Bor	48	10	4	14
Çamardı	12	3	1	4
Merkez	56	12	4	16
Ulukışla	59	12	5	17
Toplam	186	39	15	54

Anketle belirlenen örnek işletmelerin sosyo-ekonomik yapı ve durumları, üretim yapısı, tarımsal girdi kullanımı, tedarik piyasalarla ilişkileri, ürün pazarlama alanları ve şekilleri, tarımsal kredi kullanımı ve karşılaşılan temel sorunları görüşmelerle elde edilecek bilgi ve verilerle ortaya konulmuştur. Düzenlenen anket soru formları açık uçlu, Likert tipi ve yarı yapılandırılmış soru tiplerinden oluşmuştur (Ek-2).

Araştırma alanında elde edilen birincil verilerinde işletmelerin üretim sürecindeki gelişimleri ve sorunları basit yüzde oranlarla belirlenip yorumlanmıştır. Özellikle işletmelerin üretim düzeyi, gelişimi ve pazarlaması yanında, kredi kullanımında teminat, geri ödeme, vd. diğer faaliyetlerini sürdürürken karşılaştığı sorunlara yönelik tutum, davranış ve algıları ortaya konulmuştur. Bu amaçla 5’li Likert ölçeği, açık uçlu sorular ve çoktan seçmeli soru tiplerinden yararlanılmıştır. Güvenilirlik analizi veya testi, bir anketin veya testin ölçmek istediği özelliği, durumu veya olayı ne derece doğru ölçtüğü ile ilgilidir. Güvenilirlik testi, Likert ölçekli soru tiplerine uygulanmakta olup, ankette yer alan 23 adet Likert tipi soruya Cronbach's α uygulanmıştır. İşletmelere 32 soru yöneltilmiş olup, soruların 23’ü 5’li Likert ölçekli soru tipidir. Demografik değişkenlerin yanı sıra işletmenin sosyo-ekonomik yapısına yönelik sorular işletmecilere yöneltilmiştir. Anket sorularına Ek-2’de yer verilmiştir.

Güvenilirlik testinde ön test sonucu katsayının en az 0,70 çıkması ankete devam için önemli bir koşul olarak görülmektedir. Bazı araştırmacılar katsayının 0,60 taban alınabileceğini savunmaktadır. Genellikle 0,70 ile 0,80 arası sonuç güvenilir, 0,80 ile 0,90 arası katsayı sonucu oldukça güvenilir ve 0,90 üzeri sonuç ise yüksek güvenilir olarak dikkate alınmaktadır (Yıldız ve Uzunsakal 2018). Araştırma sonucu buna göre oldukça güvenilirdir. SPSS 29 paket programı ile gerçekleştirilen güvenilirlik analiz sonucuna aşağıda Çizelge 5.1’de yer verilmektedir.

Çizelge 3.3 Tüm ankete uygulanan Cronbach's α analizi

	Veri sayısı	%	Cronbach's α	Test edilen soru sayısı
Geçerli veri	54	100	0,843	23
Geçerli olmayan veri	0	0	-	-
Toplam veri sayısı	54	100	-	-

4. NİĞDE İLİNİN EKONOMİK, COĞRAFİK VE DEMOGRAFİK DURUMU VE TARIMSAL ÜRETİMDEKİ GELİŞMELER

İç Anadolu bölgesi illerinden biri olan Niğde'nin antik adı "Nahita" dır. Termal kaynakları, ören yerleri, doğal güzellikleri, dağ ve kış turizmi olanakları ve zengin ve tarihi dokuya sahip Niğde, tarih boyunca birçok uygarlığın egemenliğine girmiş ve nihayetinde 1470 yılından itibaren Türklerin hâkimiyeti süregelmıştır (Eroğlu 2018).

2022 yılı itibariyle Niğde il nüfusu yaklaşık 363 bin kişidir. Nüfusun %63'ü kent merkezinde yaşamaktadır. 5 ilçesi bulunan Niğde'nin en önemli özelliklerinden biri başkente yakın oluşudur. Geleneksel el sanatlarının geliştiği Niğde'de Merkez Organize Sanayi, Bor Deri Organize Sanayi ve Birko Koyunlu A.Ş. halı fabrikası halkın geçim kaynakları arasında önemli yer tutmaktadır (Toroğlu 2007).

Niğde ilinin ilçe belediye sayısı 29, köy sayısı 131 ve belde sayısı ise 23'tür. Niğde ilinin rakımı ise 1229 metre (m)'dir. Etrafının dağlarla çevrili olmasından dolayı Niğde ilinde karasal iklim hâkimdir (Niğde Valiliği 2022).

Çizelge 4.1 Niğde iline ait temel göstergeler (T.C. Niğde Valiliği 2022)

Göstergeler	Göstergeler
Nüfus	Merkez nüfus: 224.909 Kırsal nüfus: 138.816
Yüzölçümü	7.312 km ²
İlçeleri (5 ilçe)	Altunhisar-Çiftlik-Bor-Ulukışla-Çamardı
Belediye sayısı	29
Belde sayısı	23
Köy sayısı	131
Plaka kodu	51
Rakım	1.229 metre
Nüfusu yoğunluğu	49 kişi/km ²

4.1 Niğde İlinin Coğrafi Özellikleri

Niğde, coğrafi olarak Türkiye'nin İç Anadolu bölgesinin güneydoğu kısmında yer almaktadır. Niğde'nin kuzey ve doğusu engebeli iken, güney ve batı kesimleri nispeten daha düzdür. Yükseltisi kuzeyden güneye azalan Niğde ilinde masif yüksekliği yaklaşık 2.000 m civarındadır. Niğde bir bütün olarak incelendiğinde jeomorfolojik açıdan dağlar ve ovalar olarak genel itibarıyla sınıflandırılabilir (Niğde Valiliği 2022).

Niğde'nin doğu bölgesinde 3.734 m yüksekliği bulan Demirkazık Dağ'ı ile Aladağlar yer almaktadır. Doğu kesiminde sıklıkla dik falezler yer almaktadır. Hurç dağı, Karabel Tepe, Evliya Tepe, İt Ulumaz Tepe, Göbekli Tepe, Koyak Tepe ve Karlık Tepe Niğde ilinin diğer önemli dağlık alanlarıdır. İlin orta ve batı kesimleri ise 1.000-2.000 m arası yüksekliğe sahip olup, güney kesimlerine doğru yükselti bir miktar daha artmaktadır. Bolkar Dağları ilin güney ve güneydoğu sınırlarını çevrelemektedir. Kayseri ve Adana il sınırlarında bulunan Aladağlar ise bölgenin doğusunda yer almaktadır. Kayseri ve Adana illeri içerisinde de yer alan Aladağlar milli park ilan edilmiş bir bölgedir. İlin kuzeybatı kesimini ise Melendiz Dağları çevrelemektedir. Kentin batı kısmında yer alan Hasan Dağı ise ilin Aksaray'la sınırını belirlemektedir (Niğde Valiliği 2022).

Niğde ilinin başlıca iki büyük ovası kuzeydoğu kesiminde yer alan Misli Ovası ile güneybatı kısmında uzanan Bor Ovasıdır. İki ova da tektonik çöküntü ovaları olup, verimli alüvial dolgularla oluşmuş toprak yapısı barındırmaktadırlar. Niğde'nin başlıca diğer önemli ovaları ise Melendiz suyunun içinden geçtiği ve geniş düzlükler barındıran Melendiz Ovası ile dağ yamaçlarında yer alan Kılan Ovası, Hanağzı Ovası ve güneydeki Ovacık Ovasıdır (Niğde Valiliği 2022).

Niğde'de dağlık alanların geniş yer kaplaması, yükselti ve yoğun yağış alması nedeniyle ilde sıkı bir akarsu ağı yer almaktadır. Akarsuların genel karakteristiği kısa ama gür akışlıdır. Başlıca akarsuları Karasu, Melendiz Çayı, Ecemiş, Ulurmak ve Çakıt Çayı olarak sıralanabilir (Niğde Valiliği 2022).

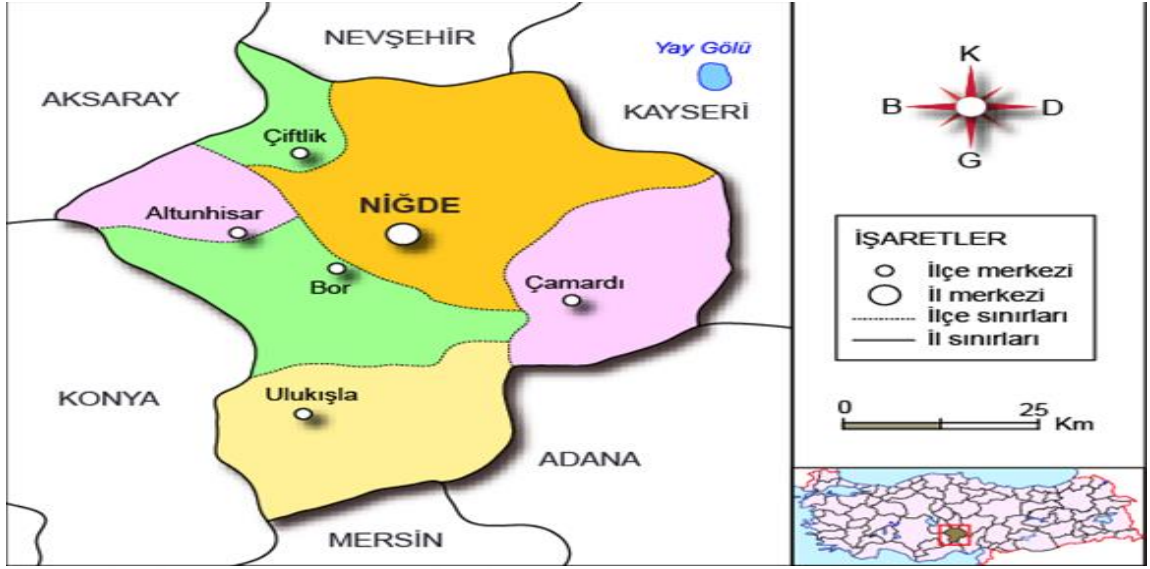
Kente su sağlayan barajlar ise Gebere Barajı, Gümüşler ve Akkaya Barajlarıdır. Aladağlar ve Bolkarlar bölgesinde ise Akgöl, Alagöl, Çinigöl, Yedigöller ve Karagöl başta olmak üzere çok sayıda buzul gölü bulunmaktadır. Narlıgöl ise çökme neticesinde oluşmuştur. Göllüdağ üzerinde bir krater gölü bulunmaktadır (Niğde Valiliği 2022).

Niğde ili, kuzeybatıda Aksaray, kuzeyde Nevşehir, kuzeydoğuda Kayseri, batı ve güneybatıda Konya ve güneyde Adana ve Mersin illeriyle komşudur. Niğde, Adana'yı Ankara'ya ve Kayseri'yi Konya'ya bağlayan E-5 karayolu üzerinde yer almaktadır. Ulukışla-Boğazköprü tarihi demiryolu hattı Niğde il ve ilçe merkezlerinden geçmektedir. Niğde'ye en yakın hava alanı 87 km uzaklıktaki Nevşehir Kapadokya havaalanıdır. Kayseri havaalanı 130 km ve Adana havaalanı ise yaklaşık 200 km uzaklıktadır. Denizyolu ulaşımı olarak Mersin Limanı ise Niğde iline 199 km uzaklıktadır (Niğde Valiliği 2022).

Şekil 4.1 Niğde il konum haritası (Saygılı 2020)

Niğde ilinin başlıca ilçeleri arasında ise Altunhisar, Çiftlik, Bor, Ulukışla ve Çamardı yer almaktadır. Niğde il merkezi ise alan bakımından diğer ilçelere kıyasla daha geniş alana sahiptir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2 Niğde ilçe haritası (Saygılı 2020)

Etrafının dağlarla çevrili oluşu nedeniyle Niğde’de karasal iklim hâkimdir. Yazları sıcak ve kurak kışları ise soğuk ve kar yağışlıdır. İlkbahar ise ılıman ve yağmur yağışlıdır. Niğde kış aylarında yüksek basıncın etkisindeyken ilkbahardan itibaren yaz aylarında alçak basıncın etkisi altına girmektedir. Kuzey yarım kürenin orta iklim kuşağında yer alan Niğde’nin en sıcak ayı Temmuz en soğuk ayı ise Ocak’tır. Karasal iklimden ötürü gece ile gündüz arasında sıcaklık farklı belirgindir. Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre bu sıcaklık farkı 16 yıl boyunca gözlemlenmiş ve sıcaklık farkı 16 C° bulunmuştur (Tarım ve Orman Bakanlığı 2022).

İlkbaharın başlamasıyla alçak basıncın etkisi altına giren Niğde’de depresyon yağışları adı verilen ani ve şiddetli yağışlar görülmektedir. Niğde’de yıllık ortalama yağışlı gün sayısı 76 gündür. Niğde iline ait 1935-2021 yılları ortalamasını kapsayan iklimsel ölçümler aşağıda Çizelge 4.2’de yer almaktadır (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2 Niğde iline ait iklimsel veriler (Meteoroloji Genel Müdürlüğü 2022)

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama sıcaklık (°C)	-0,3	1,1	5,1	10,6	15,2	19,2	22,5	22,3	18,1	12,5	6,5	1,8	11,2
Ortalama en yüksek sıcaklık (°C)	4,9	6,5	11	16,7	21,5	25,8	29,4	29,6	25,7	19,7	13	7,1	17,6
Ortalama en düşük sıcaklık (°C)	-4,6	-3,4	-0,2	4,4	8,4	11,9	14,8	14,5	10,4	5,9	1,2	-2,5	5,1
Ortalama güneşlenme süresi (saat)	3,7	4,9	5,8	6,9	8,5	10,3	11,5	11,1	9,9	7,3	5,4	3,7	7,4
Ortalama yağışlı gün sayısı	8,69	6,92	9,69	8,38	9,54	7,54	1,46	1,62	2,69	5,15	5,08	8,92	75,7
Aylık toplam yağış miktarı ortalaması (mm)	35,9	33	35,9	41,3	48,3	28,2	5,1	6,7	10,5	26,2	31,3	41,3	343,7
En yüksek sıcaklık (°C)	19,9	20,5	26,4	30,8	33	35	38,5	38,5	37,3	32	25	21,2	38,5
En düşük sıcaklık (°C)	-25,6	-24,2	-23,9	-6,9	-2,6	3,5	6,6	6,5	-0,7	-6,2	-19,5	-24	-25,6

4.2 Niğde İlinin Ekonomik Özellikleri

Son yıllarda sanayileşme alanında bazı girişimlerinin olduğu Niğde ilinde halkın büyük çoğunluğunun geçim kaynağını tarım oluşturmaktadır. Niğde, Türkiye'nin önemli buğday üreticisi illerinden biri olarak sayılmaktadır. Maden bakımından da zengin sayılan Niğde'de demir, çinko, kurşun, cıva, volfram, bakır, kükürt, gümüş, altın, antimon, kaolin ve alçıtaşı gibi maden rezervleri dikkat çekmektedir. Ancak faal olarak çıkartılan madenler demir, kalsit, çinko, antimon, kaolin ve alçıtaşıdır. Özellikle Türkiye'de alçıtaşı üretiminde yılda 100 bin ton üretimle Niğde önemli katkı sağlamaktadır (Niğde İl Sanayi Durum Raporu 2019).

Niğde ilinde Organize Sanayi Bölgesi ile Bor Karma ve Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi olmak üzere 2 adet Organize Sanayi Bölgesi (OSB) bulunmaktadır. İki OSB'nin istihdam sayısı 5.000'den fazladır. 2 Karma OSB'nin daha Niğde ilinde kurulması çalışmaları da devam etmektedir (Niğde İl Sanayi Durum Raporu 2019).

Niğde-Bor Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi 2.539 Hektarlık alan üzerinde kurulmuş olup, bu bölgeye güneş enerji santrallerinin kurulması amaçlanmaktadır. Niğde ilinde ayrıca Niğde-Merkez, Niğde-Bor, Ata, Niğde-Altunhisar ve Bor Dabakhane olmak üzere 5 adet küçük sanayi sitesi mevcuttur. Ayrıca, Niğde Yeni, Niğde NASKOP ve Bor AYDES küçük sanayi sitelerinin önümüzdeki yıllarda kurulması planlanmaktadır (Niğde İl Sanayi Durum Raporu 2019).

Niğde ilinin genel olarak dış ticaret yapısı ele alındığında; dış ticarete pozitif bir durumun olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Niğde'nin Türkiye ihracatındaki payı yaklaşık %0,03 oranındadır (TÜİK 2022). Ayrıca, Niğde ili dış ticarete cari fazlası vererek ekonomiye önemli katkı sağlamaktadır.

Çizelge 4.3 Niğde ilinin ekonomik özellikleri (TÜİK 2022)

Yıl	İthalat (\$)	İhracat (\$)	Net (\$)
2013	32.119.404	68.923.391	36.803.987
2014	47.703.501	68.184.168	20.480.667
2015	30.269.985	57.106.263	26.836.278
2016	34.756.627	58.898.103	24.141.476
2017	28.424.804	61.202.154	32.777.350
2018	36.839.060	59.106.467	22.267.407
2019	45.77.522	58.414.358	12.706.836
2020	60.876.526	62.899.411	2.022.885
2021	59.375.053	76.873.130	17.489.053

Niğde'nin dış ülkelere yaptığı ihracata bakıldığında ilk 3 sırayı 2021 yılı verilerine göre Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve Almanya almaktadır. İnorganik kimyasallar, motorlu kara taşıtları ve motorları, sebzeler ve sert kabuklu meyveler Niğde İli kaynaklı ihracatta önemli kalemler arasında yer almaktadır (TÜİK 2022).

İthalatta ise 2021 verilerine göre İran, Azerbaycan ve Almanya başı çekmektedir. En çok ithal edilen kalemler arasında bakır ve bakırdan eşya, pamuk ve pamuk ipliği, canlı hayvan ve plastik mamuller yer almaktadır (TÜİK 2022).

Niğde iline ait GSYH değerleri Çizelge 4.4'den görülmektedir. İlde 2004 yılında Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla (GSYH) kişi başı 5,8 bin Türk Lirası (TL) iken, 2019 yılında 35,9 bin TL'ye yükselmiştir. 2004 yılında Niğde ilinin toplam GSYH'si 1,9 milyar TL iken 2019 yılında bu rakam 13 milyar TL'ye yükselmiştir. Amerikan Doları cinsinden ise kişi başına düşen GSYH yıllar itibariyle değişiklik göstermektedir. Özellikle TL'nin radikal bir biçimde değer kaybetmesiyle kişi başına düşen GSYH (\$) istikrarsız bir seyir izlemektedir. 2020 yılına ait kişi başına düşen GSYH 5.853 \$'dır (Çizelge 4.4).

Çizelge 4.4 Niğde ilinde GSYH (TÜİK 2022)

Yıllar	GSYH (TL)	Kişi başına GSYH (TL)	Kişi başına GSYH (\$)
2004	1.924.740.000	5.893	4.115
2005	2.166.984.000	6.606	4.901
2006	2.323.717.000	7.051	4.895
2007	2.656.457.000	8.026	6.175
2008	2.946.079.000	8.793	6.865
2009	3.058.955.000	9.019	5.839
2010	3.673.428.000	10.838	7.217
2011	4.309.820.000	12.761	7.611
2012	4.731.653.000	13.961	7.748
2013	5.126.212.000	14.991	7.877
2014	5.980.097.000	17.395	7.957
2015	7.184.459.000	20.824	7.680
2016	7.515.827.000	21.548	7.131
2017	8.991.336.000	25.536	7.000
2018	10.751.685.000	29.973	6.357
2019	13.065.138.000	35.915	6.324
2020	14.934.107.000	41.201	5.853

Türkiye İş Kurumu (İŞKUR)’un “Niğde İlinde İşgücü Piyasası Araştırma Raporu” na göre 2021 Ağustos ayı itibariyle Niğde’de 6.937 işyeri faal olup, 40.231 sigortalı çalışan bu işletmelerde istihdam edilmektedir. Çizelge 4.5’e göre 500’den fazla personel istihdam eden herhangi bir büyük işletmenin Niğde ilinde bulunmaması dikkat çekmektedir. Niğde ilinde işletmelerin büyük çoğunluğunun küçük işletme özelliği taşıdığı görülmektedir (Çizelge 4.5).

Çizelge 4.5 Niğde ilinde faal işyeri istatistikleri (İŞKUR 2022)

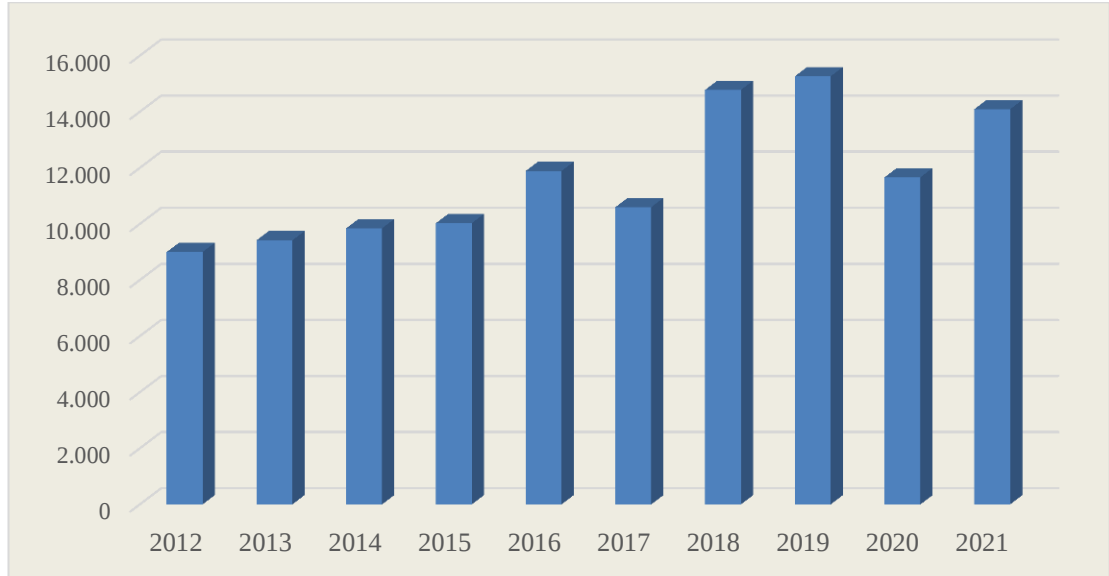
İstihdam kapasitesi	İşyeri sayısı	Sigortalı çalışan sayısı
1 personel	2.855	2.855
2-3 personel	1.921	4.538
4-6 personel	1.019	4.823
7-9 personel	383	3.018
10-19 personel	430	5.680
20-29 personel	133	3.174
30-49 personel	90	3.290
50-99 personel	57	3.922
100-249 personel	42	6.531
250-499 personel	7	2.400
500-749 personel	0	0
750-999 personel	0	0
1000+	0	0
Toplam	6.937	40.231

Sigortalı çalışanların kamu-özel ayrımına ilişkin istatistiki bilgiler ve aylık kazanç durumunu gösteren veriler aşağıda Çizelge 4.6’da sunulmaktadır. Buna göre 2021 Ağustos ayı itibariyle Niğde ilinde aylık ortalama kazanç 5.019 TL olup, istihdamın büyük çoğunluğunu %80 ile özel sektör oluşturmaktadır (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6 Niğde ilinde sigortalı çalışanlara ilişkin göstergeler (İŞKUR 2022)

Gösterge	Sayı/Ücret
Kamu	275
Özel	6.662
Toplam işyeri sayısı	6.937
Kamu personeli	6.846
Özel sektör personeli	33.385
Toplam	40.231
Erkek personel	30.618
Kadın personel	9.613
Toplam	40.231
Kamu	8.354 ₺
Özel	4.312 ₺
Aylık ortalama kazanç	5.019 ₺
Erkek personel	5.017 ₺
Kadın personel	5.027 ₺
Aylık ortalama kazanç	5.019 ₺

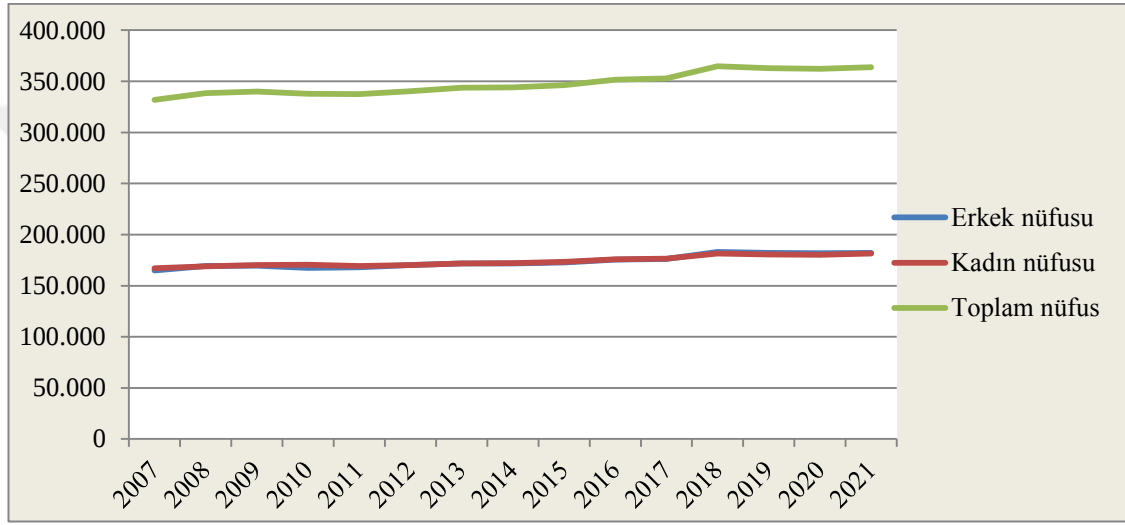
İş bulma amacıyla İŞKUR’a yapılan başvuru sayısı 2021 Ekim itibariyle 14.091 kişidir. İŞKUR’a yapılan başvuruların %53’ünü kadınlar, %37’sini ise 18-24 yaş grubu oluşturmaktadır (Şekil 4.3).

Şekil 4.3 Niğde ilinde İŞKUR kayıtlı işsiz sayısı (İŞKUR 2022)

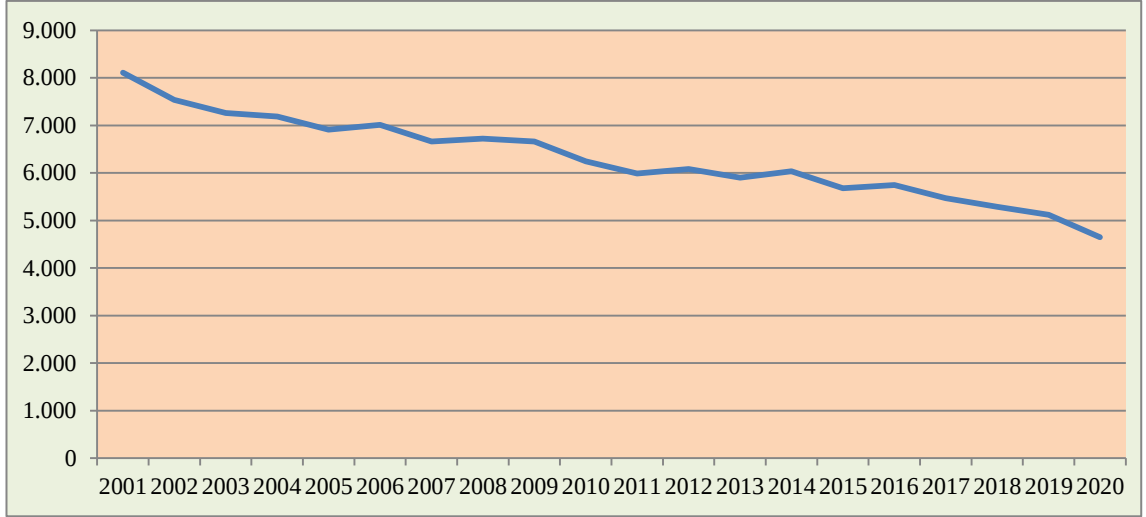
4.3 Niğde İlinin Demografik Özellikleri

2021 yılı itibariyle Niğde'nin toplam nüfusu 363.725 kişidir. Niğde ilinin nüfusu son 14 yılda yalnızca 32 bin kişi artış göstermek suretiyle düz bir grafik izlemiştir. Erkek ve kadın nüfusu oranı da yaklaşık %50'dir. 2021 yılında nüfus artış hızı %0,46'dır. Nüfus yoğunluğu ise 2007 yılında 45 /km² iken 2021 yılında 49/km² olarak kayıtlara geçmiştir. Nüfusun en kalabalık kesimi %8,91 ile 20-24 yaş arası gruptur (TÜİK 2022).

Şekil 4.4 Niğde ilinin yıllara göre nüfusu (TÜİK 2022)

Niğde ilinde 2001 yılında toplam doğum sayısı 8.000'lerin üzerindeyken 2020 yılı itibariyle bu rakam 5.000'lerin altına gerilemiştir. Son 19 yılda doğum sayısındaki düşüş dikkat çekicidir. 2020 yılında Niğde'de yeni doğan bebek sayısı sadece 4.645'tir (Şekil 4.5).

Şekil 4.5 Yıllar itibariyle Niğde ilinde doğum sayıları (TÜİK 2022)

Çizelge 4.7’de Niğde iline ait demografik gelişmeler TÜİK verileriyle sunulmaktadır. Son 20 yılda evlenme sayısında yaklaşık %40 düşüş yaşanmıştır. 2021 yılı itibariyle Niğde % -0,6 ile net göç alan bir ildir. Nüfus yoğunluğu ise artış göstererek 50 km²/kişiye yaklaşmıştır (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7 Niğde iline ait bazı demografik göstergeler (TÜİK 2022)

Yıllar	Evlenme sayısı	Net göç hızı ‰	Nüfus yoğunluğu km ² /kişi	Ortalama hane halkı büyüklüğü	Ölüm sayısı	Yıllık nüfus artış hızı ‰
2007	3.785	-	45,11	-	-	-
2008	3.608	3,43	46,03	3,9		20,21
2009	3.229	-9,34	46,24	3,9	1.835	4,35
2010	3.005	-14,87	45,96	3,76	1.799	-5,87
2011	3.047	-15,44	45,91	3,69	1.912	-1,12
2012	2.981	-3,39	46,28	3,63	1.760	8,02
2013	2.806	-2,21	46,74	3,57	1.806	9,91
2014	2.864	-12,03	46,78	3,49	1.822	0,7
2015	2.807	-5,99	47,08	3,42	2.016	6,42
2016	2.782	3,52	47,81	3,37	2.131	15,35
2017	2.683	-4,86	47,98	3,32	2.067	3,58
2018	2.504	19,32	49,61	3,29	2.037	33,4
2019	2.523	-18,33	49,36	3,23	2.156	-5,07
2020	2.266	-6,16	49,25	3,18	-	-2,18
2021	2.563	-0,6	49,47	3,11	-	4,56

4.4 Niğde İlinde Tarımsal Gelişmeler

2021 yılı verilerine göre; 138 bini kırsal 224 bini şehir nüfusu olmak üzere Niğde ilinin toplam nüfusu yaklaşık 363 bin kişidir. Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre yine 2021 yılı için Niğde ilinde 38 bin çiftçi bulunmakta olup bunların 14 bini Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS)'ne kayıtlıdır (Tarım ve Orman Bakanlığı 2021).

Niğde ili 7 Milyon 234 bin dekar (7 bin km²) olup 2,7 milyon dekarlık alan tarım için ayrılmış topraklardan oluşmaktadır (TÜİK 2022). 2022 yılı itibariyle Türkiye genelinde toplam tarım alanı 238 milyon dekar toplam meyve ve baharat bitkileri için ayrılan alan ise yaklaşık 36 milyon dekardır. Niğde ilinde ise toplam tarım alanı 2,7 milyon dekar iken meyve ve baharat bitkileri için ayrılan alan ise yaklaşık 327 bin dekar olarak belirtilmektedir (Çizelge 4.8).

Çizelge 4.8 Niğde ilinde tarım alanı (dekar) (TÜİK 2022)

Bölge	Süs bitkileri alanı	Meyve ve baharat bitkileri alanı	Sebze bahçeleri alanı	Nadas alanı	Tahıllar ve diğer bitkiler	Toplam tarım alanı
Niğde	-	327.982	86.642	666.267	1.676.940	2.757.831
Türkiye	56.723	36.754.808	7.176.802	29.595.607	164.866.554	238.450.494

Niğde ilinde 2021 yılı itibariyle tarımsal alan kullanımı aşağıdaki şekilde gösterilmektedir. Son 20 yılda Niğde ilinde tarla ürünleri hariç meyve sebze üretimi ile üretim alanları artış kaydetmiştir. Toplam bitkisel üretimin %26'sını meyve, %19'unu sebze ve %55'ini tarla ürünleri oluşturmaktadır (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9 Niğde iline ait genel üretim alan ve miktarı (TÜİK 2022)

Ürünler	2001		2021	
	Üretim alanı (ha)	Üretim miktarı (ton)	Üretim alanı (ha)	Üretim miktarı (ton)
Meyve	264.780	305.719	322.740	578.547
Sebze	43.990	118.761	88.319	420.078
Tarla	1.722.990	1.551.693	1.532.144	1.216.235

İlin tarım arazilerinin %75'i sulama potansiyeline sahip olmakla birlikte tarım yapılan alanların yaklaşık %46'sı sulanmaktadır. Tipik karasal iklimin hâkim olduğu Niğde'de sulama yetersizliği tarımsal üretime sekte vurmaktadır (Tarım ve Orman Bakanlığı 2022).

Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre, 2021 yılı itibariyle Niğde ilinde tarım, orman ve gıda ürünleri ile ilgili faal işletme sayısı 396 olup, bu işletmelerde çalışan sigortalı sayısı 2.804 kişidir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10 Niğde ilinde tarımsal faaliyetlerde yer alan işgücü dağılımı (SGK 2022)

Faaliyet türü	İş yeri sayısı	Sigortalı çalışan sayısı
Bitkisel ve hayvansal üretim	141	836
Ormancılık ve tomrukçuluk	16	60
Balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği	4	10
Gıda ürünleri imalatı	208	1.678
İçecek imalatı	3	162
Tütün ürünleri imalatı	0	0
Ağaç, ağaç ve mantar ürünleri	24	58
Toplam	396	2.804

Niğde'de tarıma dayalı sanayi bir hayli gelişmiştir. Süt ürünlerinden ekmek çeşitlerine, su ürünleri işlemeden makarna ve irmik üretimine, şeker üretiminden alkolsüz içecek üretimine kadar farklı tiplerde tarımsal sanayi işletmeleri mevcuttur. Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi (TARYAT) verilerine göre 2021 yılında Niğde ilinde mukim tarımsal sanayi işletme sayısı 374 adettir (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11 Niğde ilinde faaliyet gösteren tarımsal sanayi işletme sayıları (TARYAT 2021)

Faaliyet alanı	Adet	Faaliyet alanı	Adet
Süt ve süt ürünleri	62	Ekmek ve ekmek çeşitleri üretimi	125
Et ve et ürünleri	2	Makarna ve irmik	-
Meyve ve sebze işleme/paketleme	23	Yumurta paketleme	10
Hububat ve bakliyat	4	Dondurma ve yenilebilir buz	28
Şeker	1	Hazır ve tabldot yemek	13
Fermente ve salamura ürün	8	Kuruyemiş ve çerez	5
Pastacılık ürünleri	40	Baharat işleme	3
Un ve mamülleri	37	Alkolsüz içecekler	2
Bal, polen, arı sütü ve temel petek üretimi	2	Gıda katkı ve aroma maddeleri ile gıdaya temas eden maddeler	9
Yem	4	Diğer	38

Önemli geçim kaynağı olan tarım sektörünün Niğde ilinde gelişme potansiyeli mevcuttur. Tarımda bölgesel teşvik, büyük şehirlere, liman ve havaalanlarına olan yakınlık, geniş bir karayolu ve demiryolu ağının bulunması, işgücü potansiyeli, nispeten geniş mera ve tarım alanı varlığı, yer altı su kaynakları bakımından zengin olması ve basınçlı sulama sistemlerine olan devlet teşviki, meyvecilik sektörü için mikro klima bölgelerin varlığı, nüfusun önemli bir kısmının tarımda istihdam ediliyor oluşu, çiftçilerin yenilikçi yaklaşımlara ve işbirliğine hazır oluşu, patates üretimi için uygun iklim ve toprak koşullarının varlığı, son yıllarda kültür ırkı hayvan sayılarının artış göstermesi ve hayvancılığa olan ilginin artması, küçükbaş hayvan sayısındaki artış ve gerek yurt içi gerek yurt dışı yatırım çekiyor olması olumlu etkenler olarak sayılmaktadır (TARYAT 2021).

4.4.1 Hayvansal üretime ilişkin durum

Niğde ilinde ki büyükbaş hayvanların çok az miktarı yerli ırk olup ağırlıklı olarak melez ve kültür melez ırklar yetiştirilmektedir (TARYAT 2021). Ayrıca büyükbaş hayvan üreticilerinin çoğu kooperatif veya birliklere kayıtlıdır. Nitekim ilde çok sayıda örgüt ve kooperatif bulunmaktadır. Niğde ilinde ağırlıklı olarak süt sığırcılığı yapılmaktadır. Süt

sığırcılığı ile birlikte süt işletme sanayi de ilde gelişme kaydetmiştir. Bununla birlikte ilde et kombinası ve büyük ölçekli mezbahane bulunmaması nedeniyle besi hayvancılığı pek gelişmemiştir (TARYAT 2021). Önemli miktarda yem bitkisi üretim potansiyeli ve yem bitkisi üretimi yapılacak elverişli alanlar mevcuttur. Bununla birlikte meraların ise vejatasyon süresi kısadır. Meraların ot kalitesi de yetersizdir. İlde yem bitkileri üretiminin sulamaya dayalı olarak yapılması, üretim maliyetinin artmasına neden olmaktadır. Sulanan alanlarda yem bitkileri üretiminin ekonomik getirisinin, patates, şekerpancarı gibi alternatif ürünlere göre düşük olması nedeniyle çiftçiler yem bitkileri üretimine sıcak bakmamaktadır (Niğde Ticaret Borsası Raporu 2014).

Niğde ilinde canlı hayvan sayısındaki değişim aşağıdaki çizelgede gösterilmektedir. Çizelge 4.12’de de görüleceği üzere, 2004-2021 periyodu arasında sığır, manda, koyun, keçin, tavuk, hindi, kaz ve arı kovanı sayısında artış yaşanmıştır. Özellikle, sığır ve keçi sayısındaki artış dikkat çekicidir (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12 Niğde ilinde canlı hayvan sayısı (TÜİK 2022)

Yıllar	Canlı hayvan sayısı (Adet)								
	Sığır	Manda	Koyun	Keçi	Tavuk	Hindi	Kaz	Ördek ve Beç	Arı kovanı
2005	58.640	623	367.680	35.061	993.585	7.459	4.626	3.602	21.131
2006	59.030	649	369.695	33.623	963.332	6.925	4.419	3.834	21.617
2007	70.421	845	351.360	30.380	439.829	6.955	4.054	3.594	20.707
2008	60.079	767	275.100	30.504	571.685	7.202	4.057	3.194	20.735
2009	58.926	804	230.270	27.320	688.963	7.157	4.056	2.810	24.077
2010	66.726	878	248.352	41.325	696.891	6.225	3.436	2.406	23.068
2011	93.332	1.194	274.241	40.009	726.051	11.138	5.783	3.952	25.332
2012	124.571	1.909	443.210	57.855	602.568	9.299	5.504	4.140	28.705
2013	133.141	3.390	490.887	96.688	612.005	10.816	5.759	4.287	30.402
2014	140.763	3.424	486.761	94.586	702.519	10.572	5.439	4.407	33.029
2015	146.234	1.887	462.103	84.742	861.963	11.272	5.563	4.501	41.861
2016	141.911	1.821	425.675	74.714	1.056.448	13.003	6.969	5.012	41.569
2017	147.899	2.028	480.906	70.574	1.150.806	11.993	7.346	5.295	40.595
2018	171.122	1.355	498.827	74.142	1.125.781	10.814	7.299	5.210	44.468
2019	172.011	1.368	517.343	72.485	870.246	10.872	8.392	5.128	41.000
2020	185.480	1.300	614.809	81.328	1.109.208	10.305	10.693	5.538	39.748
2021	179.547	1.138	541.572	68.618	1.166.685	10.720	7.725	5.647	42.099

Çizelge 4.13’de görüleceği üzere 2004-2019 periyodu arasında manda sütünün aksine sığır sütü, koyun sütü, keçi sütü, yapağı, doğal bal ve balmumu gibi hayvansal ürün üretiminde artış meydana gelmiştir. 2004 yılında 90 bin ton üretilen sığır sütü yaklaşık 3,5 kat artış ile 2019 yılı itibariyle 322 bin tona yükselmiştir (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13 Niğde’de hayvansal üretim (TÜİK 2022)

Yıllar	Hayvansal üretim (ton)						
	Sığır sütü	Manda sütü	Koyun sütü	Keçi sütü	Yapağı	Doğal bal	Balmumu
2004	90.035	13	12.636	1.528	532	304	4
2005	98.244	12	14.057	1.567	586	299	6
2006	100.095	8	14.159	1.460	589	278	4
2007	120.608	4	13.347	1.210	560	346	0
2008	102.352	5	11.089	1.338	438	382	10
2009	98.763	14	9.818	1.355	367	462	12
2010	112.151	12	12.254	2.655	396	417	18
2011	160.847	5	12.950	2.450	438	459	13
2012	221.082	6	21.666	3.525	706	497	15
2013	242.084	2	23.323	5.737	789	456	21
2014	250.814	8	23.170	5.672	783	488	16
2015	272.211	9	21.640	4.938	744	586	19
2016	262.511	18	19.919	4.315	686	490	17
2017	271.566	6	22.492	4.219	769	500	16
2018	322.564	7	22.941	4.255	797	503	17
2019	321.579	8	23.576	4.110	827	551	17
2020	-	-	-	-	984	469	10
2021	-	-	-	-	870	635	8

Niğde, coğrafi konumu nedeniyle denize kıyısı bulunmamakta bu nedenle ilde deniz avcılığı yapılamamaktadır. Ancak su ürünleri yetiştiriciliği ile alabalık üretilmektedir. 2000’de 503 ton alabalık yetiştirilirken 2021 yılı itibariyle bu miktar 127 tona kadar gerilemiştir. Niğde ilinde iç su ürünleri avcılığı da gerçekleştirilmektedir. Alabalık, gümüş, kadife, kefal, kızılkanat, siraz, yayın ve sazan başlıca iç su av ürünleri arasında yer almaktadır (TÜİK 2022). İlde 8 adet alabalık yetiştirme tesisi bulunmaktadır.

4.4.2 Bitkisel üretime ilişkin durum

Niğde ilinde yetiştirilen başlıca bitkisel ürünler arasında buğday, arpa, mısır, fasulye, nohut, mercimek, patatesi, şekerpancarı ve yonca gelmektedir. Niğde, lahana ve kuru fasulye üretiminde Türkiye genelinde birinci, patates ve elma üretiminde ikinci, çavdar üretiminde üçüncü ve kiraz üretiminde sekizinci sırada yer almaktadır (TÜİK 2022). İl için en önemli bitkisel ürünlerden bir tanesi patatestir. Patates ile özleşen Niğde’de hem çerezlik ve cips hem de doğrudan tüketime yönelik patates üretimi yapılmaktadır. Bununla birlikte ilde çok az sayıda patates işlemeye yönelik tesis bulunmaktadır (Niğde İl Sanayi Durum Raporu 2019).

Kuru fasulye üretiminde 1. olan Niğde, ülke baklagil üretimine önemli katkı sunmaktadır. Türkiye’de kuru fasulyede önemli bir marka olan “Dermason” tipi fasulye Niğde kökenlidir. Ancak bu özellik fazla bilinmemekte, kuru fasulye ile Niğde çok fazla birlikte anılmamaktadır. Bu konuda gerekli Ar-Ge çalışmalarının yapılması ve tanıtım faaliyetleri ile Niğde’nin bu ürüne sahip çıkması sağlanabilir. Türkiye’de 1980-1990’lı yıllarda uygulanan Nadas Alanlarının Daraltılması (NAD) projesinden sonra ilde baklagil üretimi önemli bir yer edinmiştir. Ancak kuru fasulye üretiminde görülen bu durum nohut ve mercimek için tam tersidir. Yıllar itibariyle nohut ve mercimek üretimi Niğde’de düşüş göstermektedir (TÜİK 2022).

Yağ bitkileri açısından ise Niğde’de yalnızca ayçiçeği üretimi yapılmaktadır. Aspirin ise ilde en son 2015’de üretimi gerçekleştirilmiş olup, son 5 yılda Tarım ve Orman Bakanlığı ile TÜİK verilerinde aspirin üretimine ilişkin bir veri yer almamaktadır. Nitekim aspirin üretimi ilk kez 2010 yılında ilde üretim denemesi yapılmış, “Biyoyakıt Üretimi ile İlgili İşbirliği Protokolü” kapsamında nadasa ayrılan beş milyon hektarlık alanda aspirin bitkisinin yetiştirilmesi teşvik edilmiş ancak kuraklık nedeniyle aspiden istenilen sonuç alınamamıştır.

Nişasta ve şeker bitkileri açısından ilde en önemli ürünler patates ile şekerpancarıdır. Niğde’de sulanan alanların yaklaşık %20’sinde patates üretimi yapılmakta olup aynı

zamanda patates üreticilerin %35'inin birincil geçim kaynağıdır (Niğde İl Sanayi Durum Raporu 2019). Bununla birlikte ilde patatese dayalı sanayi gelişmemiş olup, patatesler çerez yapılmak üzere il dışına gönderilmektedir. Patates depolamasına uygun modern depo sayısı ve kapasitesi oldukça düşüktür. Ayrıca, ürünün il tarımındaki büyük etkisine rağmen, üretici örgütlenmesinin olmaması çok büyük bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Şekerpancarı üretiminde ise yıllar itibariyle artış yaşanmıştır. İlde üretilen şeker pancarı Bor Şeker Fabrikasında işlenmektedir.

Tahıl grubunda ise en önemli ürün çavdardır. Türkiye genelinde en fazla çavdarın üretildiği Niğde, tahıl üretimi açısından iddialı bir konumda bulunmamaktadır. Bu durumun en büyük nedeni ise azalan yağışlar ve kuraklıktır. Tarla bitkileri üretiminde ise en önemli ürün lahanadır. Niğde beyaz lahana üretiminde 1. sırada yer almaktadır (TÜİK 2022).

Buğday üretimi 2004 yılı itibariyle 134 bin tondan 2021 yılı itibariyle 173 bin tona; yine aynı yıllar arasında arpa üretimi 44 bin tondan yaklaşık 60 bin tona; mısır üretimi 27 bin tondan 420 bin tona; fasulye üretimi 10 bin tondan yaklaşık 70 bin tona; şekerpancarı 55 bin tondan yaklaşık 71 bin tona ve yonca 61 bin tondan 326 bin tona yükselmiştir. Mercimek ve patates üretimi ise aynı yıllar arasında düşüş kaydetmiştir (Çizelge 4.14).

Niğde ilinde yıllar itibariyle üretilen şekerpancarı miktarının arttığı görülmektedir. Şehirde bulunan pancar işleme tesisi pancar üretimini teşvik etmektedir. Salçalık ve yemeklik üretimi ile domates il için diğer önemli bir tarla bitkisidir. Türkiye domates üretiminin yaklaşık %2'sini Niğde karşılamaktadır (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14 Niğde ilinde yıllara göre bitkisel ürün üretimi (TÜİK 2022)

Yıllar	Ürünler (ton)									
	Buğday	Arpa	Mısır	Fasulye	Nohut	Mercimek	Ayçiçeği	Patates	Şekerpancarı	Yonca
2004	134.361	44.197	27.436	10.087	5.517	306	81	929.256	55.351	61.035
2005	142.957	52.159	45.232	8.460	5.291	307	86	712.865	59.708	73.017
2006	143.220	54.631	60.140	7.341	5.425	350	86	751.360	59.252	76.990
2007	103.208	48.596	66.012	6.847	4.871	289	88	793.401	78.131	99.840
2008	111.661	46.375	76.303	7.382	4.178	289	141	722.482	87.676	114.203
2009	145.818	57.838	81.103	8.919	5.234	338	140	716.849	113.058	130.078
2010	147.370	66.363	87.900	9.756	5.181	369	268	728.564	124.645	132.611
2011	182.830	76.369	99.089	10.259	5.242	387	54	731.270	114.126	142.168
2012	180.821	68.109	131.537	10.816	4.576	348	56	801.468	112.238	152.985
2013	221.933	89.609	151.368	14.061	5.888	224	163	512.644	128.239	182.015
2014	134.105	44.911	164.762	16.928	4.950	69	165	618.853	114.651	208.713
2015	219.128	92.055	185.934	16.461	5.458	58	-	674.773	94.406	219.030
2016	168.487	66.404	206.368	18.669	4.840	41	6	892.297	158.028	232.480
2017	182.657	69.975	259.662	28.126	4.854	55	45	835.200	165.343	253.143
2018	210.300	82.216	304.003	36.398	5.450	42	81	732.188	102.392	264.533
2019	221.737	82.679	312.510	42.503	4.528	30	187	716.180	90.525	301.940
2020	220.329	75.842	382.240	58.835	4.428	25	69	689.312	109.543	308.395
2021	173.081	60.183	420.515	70.905	2.987	18	88	575.627	71.132	326.438

Çizelge 4.15’de ise Niğde ilinde üretilen başlıca tarla ürünlerinin ekiliş miktarlarının yıllara göre değişimler yer almaktadır. Buna göre 2004-2021 periyodu arasında buğday, arpa, nohut, mercimek, ayçiçeği ve şekerpancarı için ayrılan tarımsal alanlarda azalma gözlemlenmiştir. Mısır ve fasulye için ayrılan alanlarda ise artış yaşanmıştır (Çizelge 4.15). Özellikle son yıllarda yaşanan kuraklık ve girdi maliyetlerindeki artışın çiftçileri tahıl tarımını terk etmeye zorladığı gözlemlenmektedir.

Çizelge 4.15 Niğde ilinde yıllara göre bitkisel ürünlerin ekim alanı (dekar) (TÜİK 2022)

Yıllar	Ürünler (dekar)									
	Buğday	Arpa	Mısır	Fasulye	Nohut	Mercimek	Ayçiçeği	Patates	Şekerpancarı	Yonca
2004	807.080	304.280	8.130	38.710	51.840	2.980	700	273.120	14.720	1.5100
2005	831.860	307.560	11.760	36.460	52.160	3.240	780	202.600	15.260	17.920
2006	786.347	305.960	15.453	35.600	52.790	3.330	780	218.480	16.359	20.330
2007	729.064	316.310	15.636	35.140	49.760	3.150	750	236.850	22.092	25.350
2008	723.635	287.094	17.903	35.510	44.780	3.020	1213	209.450	24.956	27.420
2009	702.404	292.798	18.801	37.510	43.970	2.910	1241	195.640	26.648	29.220
2010	717.047	320.701	19.282	40.580	43.920	3.170	2449	199.590	25.910	29.850
2011	758.249	330.340	20.458	40.220	44.470	3.280	422	203.870	24.270	31.490
2012	756.338	366.430	26.740	44.020	47.900	2.930	442	269.206	24.201	41.088
2013	726.035	365.229	30.617	54.190	60.038	2.230	841	153.510	23.989	39.700
2014	717.810	314.751	33.539	60.040	52.920	690	818	179.660	20.119	50.964
2015	693.561	272.050	35.484	56.210	55.170	530	-	227.466	14.713	47.930
2016	655.924	258.387	37.892	57.470	57.010	550	40	237.851	23.544	50.750
2017	668.448	237.830	42.330	80.920	58.040	520	300	234.590	22.302	53.720
2018	640.311	251.119	49.660	103.489	61.490	410	794	202.990	14.980	56.040
2019	654.177	251.178	50.830	124.580	45.098	270	1251	183.850	14.136	62.230
2020	672.397	247.709	61.960	170.750	44.496	220	500	182.820	15.429	63.280
2021	642.370	274.360	68.700	190.950	45.490	220	590	146.890	13.684	66.760

Çizelge 4.16’da ise bitkisel ürünlerin yıllara göre verim durumuna yer verilmiştir. 2004-2021 periyodu arasında son 17 yılda buğday verimi yaklaşık 1,5 kat yükselmiştir. Buğdayın yanı sıra mısır, arpa ve şekerpancarındaki verim artışı dikkat çekicidir. 10 ürün arasında sadece nohut ve mercimekte verim kaybı yaşanmıştır (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16 Niğde ilinde yıllara göre bitkisel ürünlerin verimi (kg/dekar) (TÜİK 2022)

Yıllar	Ürünler (kg/dekar)									
	Buğday	Arpa	Mısır	Fasulye	Nohut	Mercimek	Ayçiçeği	Patates	Şekerpancarı	Yonca
2004	166	183	337	261	106	103	116	3.402	3.760	4.042
2005	167	189	384	232	101	95	110	3.519	3.913	4.075
2006	178	193	389	206	103	105	110	3.439	3.622	3.787
2007	135	166	422	195	98	92	117	3.350	3.537	3.938
2008	162	194	426	208	93	96	124	3.449	3.513	4.165
2009	216	220	431	238	119	116	113	3.664	4.243	4.452
2010	207	234	455	240	118	116	137	3.650	4.811	4.443
2011	246	279	484	255	118	118	128	3.587	4.702	4.515
2012	239	262	491	246	96	119	126	3.005	4.638	3.723
2013	311	315	494	262	98	100	127	3.339	5.346	4.585
2014	187	170	491	282	94	100	200	3.445	5.699	4.095
2015	334	342	523	293	99	109	-	2.966	6.417	4.570
2016	277	254	544	325	85	75	150	3.751	6.712	4.581
2017	285	291	613	348	84	106	150	3.560	7.414	4.712
2018	326	326	612	352	89	102	167	3.607	6.835	4.720
2019	332	323	614	341	100	111	146	3.895	6.404	4.852
2020	323	299	616	345	100	114	138	3.770	7.100	4.873
2021	252	235	800	371	66	82	149	3.919	5.198	4.890

Çizelge 4.17’de görüldüğü üzere 200-2021 periyodu arasında domates, soğan, lahana, karpuz, kavun, biber ve patlıcan üretimi artış göstermişken, hıyar, sarımsak ve pırasa üretiminde düşüş yaşanmıştır. Üretimdeki değişim ekim alanındaki değişimle orantılı bir seyir izlemektedir (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17 Niğde ilinde yıllara göre sebze üretimi (ton) (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)									
	Domates	Hıyar	Soğan	Lahana	Karpuz	Kavun	Biber	Patlıcan	Sarımsak	Pırasa
2004	-	-	4.485	72.512	3.676	3.553	625	13	1.090	816
2005	25.720	1.562	4.513	70.614	3.654	3.702	638	13	988	895
2006	24.810	1.768	4.335	77.085	4.095	3.743	657	13	773	890
2007	25.986	1.745	4.050	83.800	5.480	3.184	653	13	720	775
2008	27.393	1.793	4.298	85.200	3.795	3.368	689	13	735	805
2009	30.344	1.657	4.595	85.885	4.763	3.503	676	13	911	773
2010	29.590	1.539	4.904	76.320	5.045	4.804	1.159	13	1.003	686
2011	46.881	1.217	6.507	74.545	10.806	6.782	1.107	13	1.058	642
2012	47.166	1.190	6.152	79.875	10.560	7.340	1.153	26	1.128	671
2013	49.636	1.200	6.565	74.890	10.164	6.455	2.080	13	887	669
2014	45.634	1.450	5.815	84.257	9.897	12.562	1.167	22	874	614
2015	85.062	1.644	5.587	91.862	6.341	27.478	1.385	23	813	533
2016	79.348	1.688	5.559	98.240	11.542	31.533	1.338	23	805	558
2017	83.156	1.618	5.233	101.756	14.012	34.823	1.922	23	796	452
2018	91.174	1.790	6.858	114.542	18.697	18.875	1.978	23	737	450
2019	145.793	1.505	24.302	122.783	18.513	21.523	2.568	23	449	342
2020	192.321	1.432	30.900	134.673	23.298	25.438	4.329	23	393	304
2021	200.233	1.480	31.548	141.845	23.903	25.976	4.721	23	510	307

Çizelge 4.18’de yer aldığı üzere son 17 yılda domates, soğan, lahana, karpuz, kavun, biber ve patlıcan ekim alanları artış göstermiştir. Hıyar, sarımsak ve pırasa için Niğde ilinde ayrılan ekim alanlarında ise düşüş yaşanmıştır (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18 Niğde ilinde yıllara göre sebze ekim alanı (dekar) (TÜİK 2022)

Yıllar	Ekim alanı (dekar)									
	Domates	Hıyar	Soğan	Lahana	Karpuz	Kavun	Biber	Patlıcan	Sarımsak	Pırasa
2004	-	-	4.280	12.670	2.650	2.750	1.230	10	1.400	320
2005	7.800	970	4.010	13.160	2.390	2.820	1.110	10	1.300	310
2006	8.270	980	3.620	13.990	2.380	2.840	11.170	10	1.010	300
2007	7.370	930	3.350	15.600	2.860	2.420	1.210	10	970	270
2008	8.520	950	3.410	15.860	1.950	2.540	1.180	10	980	280
2009	8.920	840	3.300	15.980	2.430	2.630	1.180	10	1.090	270
2010	8.540	780	3.540	14.240	2.570	3.630	1.850	10	1.200	240
2011	11.330	610	4.450	13.930	3.430	2.020	1.780	10	1.220	240
2012	11.660	595	4.901	14.900	3.390	2.170	2.440	20	1.580	250
2013	11.230	600	4.120	14.050	3.260	1.950	2.440	10	1.120	250
2014	10.480	770	3.980	15.940	3.170	3.490	1.280	20	1.140	230
2015	14.790	890	3.880	17.100	2.620	7.080	1.380	20	1.050	200
2016	13.640	870	3.880	17.920	3.390	8.050	1.240	20	1.040	210
2017	14.160	785	3.670	17.930	3.980	8.970	1.700	20	1.040	170
2018	16.060	830	4.050	18.850	4.590	5.400	1.720	20	950	170
2019	22.900	710	6.430	19.030	4.420	5.920	1.990	20	590	130
2020	26.640	663	6.460	19.770	5.070	6.780	2.737	20	500	120
2021	28.249	734	6.460	20.540	5.060	6.860	3.018	20	630	120

Niğde ilinde yetiştirilen başlıca meyveler arasında elma, kiraz, ceviz, erik armut, ayva, kayısı, zerdali, vişne, şeftali, nektarin, çilek ve badem gelmektedir. Niğde ilinde meyvecilik için mikro klima bölgelerin varlığı önem arz etmektedir. Örneğin, bir mikro klima bölgesi olan Ulukışla Niğde'nin meyve üretiminde önemli bir üretim merkezidir.

Son yıllara Niğde, elma üretiminde artışa geçmiştir. Bu artışın arkasında yatan en önemli neden bodur ve yarı bodur elma bahçelerindeki artıştır. İlde Golden, Granny Smith, Starking ve Amasya elması gibi farklı türlerde elma üretimi gerçekleştirilebilmektedir (Niğde İl Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022).

Elma ve kiraz üretimi ile ön plana çıkan Niğde ilinde son yıllarda bodur ve yarı bodur meyve bahçeleri sayısı artış göstermektedir. Meyve bahçelerinin aksine meyve işleme ve paketleme tesisleri son derece yetersizdir. Niğde ilinde diğer illere kıyasla meyve üretiminde daha az ilaç kullanılarak tarım yapıldığı bilinmektedir. Bu durum tarımsal ihracat için bir avantajdır. Niğde İl Tarım ve Orman Müdürlüğü verilerine göre Niğde’de her yıl 200 bin ila 1 milyon elma fidanı üretilmekte, özellikle iki büyük işletme tarafından bu fidanların önemli bir bölümü ihraç edilmektedir (Niğde İl Tarım ve Orman Müdürlüğü 2021). 2021 yılı itibariyle Niğde ilinde yaklaşık 1,1 milyon standart, 500 bin sertifikalı meyve fidanı olmak üzere toplam 1,6 milyon adet meyve fidanı üretilmiştir (BUGEM 2021). 2021 yılı itibariyle Niğde ilinde 9.262 çiftçi 135 bin dekar alanda 29 farklı türde meyve yetiştirmektedir. Çiftçi sayısı ve alan bakımından en fazla elma, kiraz ve üzüm yetiştiriciliğinin yapıldığı görülmektedir (Çizelge 4.19).

Çizelge 4.19 Niğde ilinde meyve ürünleri bazında çiftçi sayısı ve tarım alanı (TRGM 2022)

2021			2020		
Çiftçi sayısı	Ürün	Alan (da)	Çiftçi sayısı	Ürün	Alan (da)
3	Ahududu	10	1	Alıç	5,8
2	Alıç	6	1	Antep Fıstığı	17
1	Antep Fıstığı	17	183	Armut	1.700
180	Armut	1.262	7	Ayva	323
8	Ayva	328	63	Badem	1.411
75	Badem	1.596	1	Böğürtlen	1
1	Böğürtlen	1	788	Ceviz	9.159
969	Ceviz	11.556	61	Çilek	584
59	Çilek	1.247	1	Dut	0,65
2	Dut	0,8	3.743	Elma	80.187
3.884	Elma	83.202	75	Erik	853
80	Erik	727	1	Gilaburu	0,67
1	Gilaburu	0,6	1	Kurt Üzüümü	15
2	Kurt Üzüümü	46	50	Karpuz	2.345
1	Hünnap	4	98	Kavun	5.181
48	Karpuz	2.165	511	Kayısı	2.8723
111	Kavun	5.977	1.226	Kiraz	12.589
524	Kayısı	3.070	45	Nektarin	1.065
1	Kızılıçık	8	2	Pikan Cevizi	28
1.319	Kiraz	14.167	78	Şeftali	1.028
55	Nektarin	1.389	1	Trabzon Hurması	25
1	Pikan Cevizi	19	1.021	Üzüm	3.409
86	Şeftali	1.251	7	Üzüm Kurutmalık	8
1	Trabzon Hurması	25	800	Üzüm Sofralık	3.146
1.021	Üzüm	3.245	71	Vişne	253
7	Üzüm Kurutmalık	7.389	-	-	-
750	Üzüm Sofralık	2.957	-	-	-
68	Vişne	266	-	-	-
2	Yabanmersini	11	-	-	-

Çizelge 4.20’de görüleceği üzere, 2004-2021 periyodu arasında Niğde ilinde üretilen üzüm miktarı 24 bin tondan yaklaşık 12 bin tona düşüş göstermiştir. Nitekim üzüm üretimi için ayrılan alan aynı periyot arasında düşüş kaydetmiştir. Üzüm veriminde de yine azalış yaşanmıştır (Çizelge 4.20). 2021 yılı itibariyle Türkiye’nin toplam üzüm üretim miktarı 3,6 milyon tondur. Niğde ilinin toplam üretimden aldığı pay ise %0.34’dür (TÜİK 2022).

Çizelge 4.20 Niğde ilinde üzüm yetiştiriciliği (TÜİK 2021)

Yıllar	Üretim (ton)	Alan (dekar)	Verim (kg/dekar)
2004	24.455	45.040	492
2005	25.662	44.460	501
2006	18.408	88.920	321
2007	39.336	44.470	484
2008	21.698	44.470	505
2009	23.074	44.470	507
2010	21.079	44.470	490
2011	24.341	44.470	540
2012	23.679	44.470	541
2013	23.694	44.470	561
2014	18.198	44.470	369
2015	18.513	44.470	491
2016	23.039	44.470	562
2017	22.571	44.568	541
2018	27.134	45.103	774
2019	12.107	35.480	479
2020	13.681	34.300	437
2021	12.487	-	-

Çizelge 4.21’de görüleceği üzere 2004-2021 yılları arasında Niğde ilinde elma üretimi yaklaşık 2,5 kat artış göstermiştir. Yetiştirilen elma ağacı sayısı üretime paralel olarak yaklaşık 11 milyona çıkmıştır. Nitekim ağaç başına elma verimi de artış göstererek 64 kg/ağaca yükselmiştir (Çizelge 4.21). 2021 yılı itibariyle Türkiye’nin toplam elma üretim miktarı 4,5 milyon tondur. Niğde ilinin toplam elma üretiminden aldığı pay ise %12,7’dir (TÜİK 2022).

Niğde ilinde yetiştirilen elma türleri incelediğinde ise 2021 yılı verilerine göre 176 bin tonla diğer elmalar, 160 bin tonla Amasya elması, 115 bin tonla Starking elma, 87 bin tonla Golden elma ve 15 bin tonla Granny Smith en fazla üretimi yapılan türler arasında yer almaktadır (TÜİK 2023).

Niğde ilinde Amasya elmasının çok farklı alt türlerinin yetiştirildiği bilinmektedir. Kimi kaynaklara göre sadece Niğde ilinde Amasya elmasının 48 farklı genotipi mevcut olup, bu genotiplerin ıslah çalışması Niğde Üniversitesinde yürütülmektedir (Anadolu Ajansı 2020). Amasya elmasının üretim miktarı bakımından Türkiye genelinde Niğde, 1. sırada

yer almakta olup, ismiyle özdeşleşen Amasya da ise yalnızca 15 bin ton Amasya elması üretilmiştir (TÜİK 2023).

Niğde ilinin elma yetiştiriciliği için uygun iklim, ekolojik koşullar (hava oransal nemi, rakım, güneşlenme süresi ve sıcaklık) ve yetiştirme şartlarına sahip olması, geniş düz alan ve bahçelere sahip olması, arazi bölgelerinin Antalya ve Muğla gibi illere kıyasla daha ucuz olması, düşük oransal nem ile daha az fungal hastalık riski, kara leke hastalığının bu bölgede nispeten az oluşu ve dolayısıyla ilaç ve işçilik maliyetindeki düşüş ile elma yetiştiriciliğinde önemli avantajlar sağlanmaktadır (Fizibilite Raporu 2021).

Kaliteli elma üretiminde çeşide has renklenme önemli bir faktördür. Özellikle kırmızı renk oluşumu; yüksek rakımlı, gece-gündüz sıcaklık farkının çok ve güneşlenme süresinin fazla olduğu yerlerde gerçekleşebilmektedir. Niğde bölgesinde üretim alanları rakım 1.500 m'ye kadar çıkabilmektedir. Bu yüksekliklerde elmada kırmızı renk oluşumu mükemmel olmaktadır. Ayrıca bu bölge Türkiye'de en fazla güneşlenme süresine sahip ender bölgelerden biridir (Fizibilite Raporu 2021).

Niğde ilinde üretilen elmaların depolanması, ürünlerin pazarlanması ve gıda kaybının önlenmesi açısından son derece önemlidir. Özden vd. (2022) yaptığı çalışmada, Niğde ilinin serin iklim koşulları ile uygun ekolojisinin enerjiden tasarruf yapmaya yardımcı olurken, depo kapasitelerinin yetersizliği, depolama sistemi ve yönetimi ile depo içi atmosferik koşullarda yetersizlik zaaf yönler olarak ortaya çıkmaktadır (Özden vd. 2022).

Niğde il sınırları içerisinde elma fidanı üretimine yönelik yatırıma uygun alanlar bulunmaktadır. Özellikle Niğde il genelinin 1.200 m rakıma sahip olması diğer fidan üretimi yapılan illere göre avantaj sağlamaktadır. Bölgenin pek çok yerinde kiralık ya da satılık üretim alanı bulmak mümkündür. Ayrıca, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Milli Emlak Genel Müdürlüğü üzerinden hazineye ait arazilerin kiralanması veya satın alınması da mümkündür (Fizibilite Raporu 2021).

Çizelge 4.21 Niğde ilinde elma yetiştiriciliği (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Ağaç sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
2004	183.192	3.816.450	44
2005	306.350	3.612.722	70
2006	135.332	3.863.843	31
2007	219.376	4.170.929	56
2008	239.289	4.273.700	56
2009	328.835	4.420.054	75
2010	311.820	4.522.370	68
2011	331.533	4.896.404	69
2012	317.271	5.022.846	64
2013	349.122	5.086.898	69
2014	127.945	5.551.748	23
2015	416.671	7.026.106	62
2016	376.906	7.505.506	52
2017	327.847	8.016.235	45
2018	429.036	8.392.501	57
2019	438.327	8.588.874	58
2020	503.330	8.991.007	64
2021	552.617	10.997.444	68

Çizelge 4.22’de görüleceği üzere 2004-2021 periyodu arasında armut üretim miktarı yaklaşık 2,5 kat artış göstermiştir. 2021 yılı itibariyle üretilen armut miktarı yaklaşık 5,3 bin tona armut ağacı sayısı 85 bine ve armut verimi ise 42 kg/ağaca yükselmiştir (Çizelge 4.22). 2020 yılı itibariyle Türkiye’nin toplam armut üretim miktarı 530 bin tondur. Niğde ilinin toplam armut üretiminden aldığı pay ise %1’dir (TÜİK 2022).

Çizelge 4.22 Niğde ilinde armut yetiştiriciliği (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Ağaç sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
2004	2.516	83.205	30
2005	4.307	83.726	51
2006	1.251	83.997	15
2007	4.752	84.143	56
2008	5.420	83.900	65
2009	6.277	84.958	74
2010	3.412	68.404	50
2011	4.068	64.889	63
2012	5.390	64.190	84
2013	2.863	35.247	81
2014	1.123	41.260	27
2015	4.268	54.410	78
2016	4.053	57.800	70
2017	3.781	62.077	61
2018	4.537	62.270	73
2019	4.757	65.038	73
2020	5.066	67.361	75
2021	5.357	85.235	75

Çizelge 4.23’de görüleceği üzere 2004 yılında Niğde ilinde üretilen ayva miktarı 58 ton iken, 2021 yılı itibariyle bu miktar 487 tona yükselmiştir. Ayva ağacı sayısı ise yaklaşık 5,2 kat artış ile 18.835 âdete yükselmiştir. Verim ise 2021 itibariyle 36 kg/ağaç olarak kayıtlara geçmiştir (Çizelge 4.23). Türkiye’de 2021 yılı itibariyle ayva üretimi 192 bin tondur. Niğde ilinin ayva üretiminden aldığı pay ise %0,25’dir (TÜİK 2021).

Çizelge 4.23 Niğde ilinde ayva yetiştiriciliği (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Ağaç sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
2004	58	3.957	15
2005	67	4.000	17
2006	43	4.046	11
2007	93	4.076	23
2008	112	4.250	26
2009	141	3.818	37
2010	141	3.865	36
2011	154	3.958	39
2012	158	4.083	39
2013	234	5.683	41
2014	114	5.538	21
2015	206	5.738	36
2016	174	6.915	25
2017	275	8.815	31
2018	345	10.290	34
2019	359	11.015	33
2020	449	12.405	36
2021	487	18.835	36

Çizelge 4.24’de görüldüğü üzere, Niğde ilinde 2004 yılında 1.461 ton kayısı üretilmişken, bu miktar 2021 yılı itibariyle 2.904 tona yükselmiştir. Aynı zaman periyodu arasında kayısı ağacı sayısı da artarak 137 bine çıkmıştır. Kayısı verimi ise 2021 itibariyle 23 kg/ağaç olarak TÜİK veri tabanında belirtilmiştir (Çizelge 4.24). 2021 yılı itibariyle Türkiye’de 800 bin ton kayısı üretilmektedir. Niğde ilinin toplam kayısı üretiminden aldığı pay %0,36’dır (TÜİK 2022).

Çizelge 4.24 Niğde ilinde kayısı yetiştiriciliği (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Ağaç sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
2004	1.461	67.924	22
2005	2.218	69.010	32
2006	871	70.170	12
2007	2.134	71.243	30
2008	2.692	72.900	37
2009	3.322	80.058	41
2010	1.585	82.524	19
2011	2.116	83.160	25
2012	2.422	87.100	28
2013	3.336	89.310	37
2014	417	99.740	4
2015	1.577	113.750	14
2016	2.339	118.500	20
2017	2.720	122.793	22
2018	4.726	125.326	38
2019	4.383	126.146	35
2020	5.319	125.417	42
2021	2.904	137.220	23

Çizelge 4.25’de görüleceği üzere, 2004-2021 dönemi arasında üretilen zerdali miktarında artış yaşanırken zerdali ağacı sayısında düşüş kaydedilmiştir. Zerdali verimi ise aynı dönemde düşüş göstermiştir (Çizelge 4.25). Türkiye’de 2021 yılı itibariyle zerdali üretimi 17 bin tondur. Niğde toplam üretimin %3’ünü oluşturmaktadır (TÜİK 2022).

Çizelge 4.25 Niğde ilinde zerdali yetiştiriciliği (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Ağaç sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
2004	552	21.387	26
2005	826	21.603	38
2006	378	21.639	17
2007	556	21.688	26
2008	530	20.400	26
2009	655	20.731	32
2010	513	16.275	32
2011	856	16.560	52
2012	574	17.125	34
2013	606	17.590	34
2014	116	18.980	6
2015	575	19.880	29
2016	572	19.810	29
2017	692	19.440	36
2018	714	18.840	38
2019	726	18.570	39
2020	693	18.570	37
2021	431	18.370	23

Ulukışla kirazı olarak da bilinen ve üretimin yaklaşık %80'inin ihraç edildiği Napolyon (Ziraat 900) kiraz çeşidi 1600 m rakımlı bölgelerde yetişerek farklı aromasıyla dikkat çekmektedir. Yüksek rakımdaki sıcaklık farkı kiraza sert tane biçimi özelliği kazandırmaktadır. Niğde, Türkiye'nin önemli kiraz üreticisi illerinden biridir (Nalinci ve Kızılaslan 2019).

Çizelge 4.26'da görüleceği üzere, Niğde ilinde 2004 yılında yaklaşık 5 bin ton kiraz üretilirken, 2021 yılı itibariyle bu rakam yaklaşık 20 bin tona yükselmiştir. Üretimin yanı sıra kiraz ağacı sayısı da 1 milyon âdete çıkmıştır. Verim ise 2021 itibariyle 27 kg/ağaçtır (Çizelge 4.26). 2021 yılında Türkiye'de kiraz üretimi 689 bin tondur. Niğde ili Türkiye genelinde üretilen kiraz üretiminin %2,5'ini karşılamaktadır (TÜİK 2022).

Çizelge 4.26 Niğde ilinde kiraz yetiştiriciliği (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Ağaç sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
2004	4.815	143.756	33
2005	5.534	150.648	37
2006	4.138	155.894	27
2007	5.927	160.430	37
2008	8.887	170.200	52
2009	6.858	179.580	38
2010	6.064	158.510	38
2011	6.658	175.740	38
2012	7.531	218.620	34
2013	9.627	243.840	39
2014	4.998	300.716	17
2015	18.439	462.536	40
2016	23.386	507.116	46
2017	23.660	585.136	40
2018	27.012	606.716	45
2019	28.458	646.441	44
2020	32.887	683.033	48
2021	20.068	1.022.291	27

Çizelge 4.27’de görüleceği üzere, Niğde ilinde vişne üretim miktarı 2004 yılında 757 ton iken 2021 yılı itibariyle üretim yaklaşık 1.773 tona yükselmiştir (Çizelge 4.27). 2021 yılında Türkiye’de toplam 184 bin ton vişne üretilmiş olup, bu miktarın %0,96’sını Niğde ili karşılamıştır (TÜİK 2022).

Çizelge 4.27 Üretilen vişne miktarı (ton) (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Ağaç sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
2004	757	30.296	25
2005	838	31.632	26
2006	554	31.473	18
2007	746	31.858	23
2008	820	32.700	25
2009	1.161	34.490	34
2010	1.079	32.485	33
2011	1.178	33.945	35
2012	1.215	34.850	35
2013	1.079	32.480	33
2014	874	37.795	23
2015	1.485	43.495	34
2016	1.581	43.675	36
2017	1.613	44.825	36
2018	1.687	45.855	37
2019	1.705	46.255	37
2020	1.839	47.605	39
2021	1.773	52.955	37

Çizelge 4.28’de yer aldığı üzere, Niğde ilinde 2004 yılı şeftali üretim miktarı 1,1 ton iken, 2021 yılı itibariyle bu rakam 4,7 tona yükselmiştir. Şeftali ağacı sayısındaki 3 kat artış dikkat çekicidir (Çizelge 4.28). 2021 yılı Türkiye genelinde toplam şeftali üretim miktarı 712 bin tondur. Niğde ili ise ülke genelinde şeftali üretiminin %0,67’sini karşılamaktadır (TÜİK 2022).

Çizelge 4.28 Niğde ilinde şeftali yetiştiriciliği (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Ağaç sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
2004	1.126	36.477	31
2005	1.264	38.086	33
2006	793	41.571	19
2007	1.316	42.360	31
2008	1.404	45.600	31
2009	1.755	50.125	35
2010	1.321	49.225	27
2011	1.595	53.435	30
2012	1.947	55.760	35
2013	2.006	56.115	36
2014	764	66.305	12
2015	2.932	80.943	36
2016	3.401	85.230	40
2017	3.626	90.663	40
2018	4.215	95.371	44
2019	4.265	98.115	43
2020	4.771	102.625	46
2021	4.785	124.765	45

Çizelge 4.29’da yer aldığı üzere, Niğde ilinde 2004 yılında 257 ton nektarın üretilirken 8,5 kat artışla bu miktar 2021 itibariyle yaklaşık 2,2 tona yükselmiştir. Son 17 yılda nektarın ağacı sayısında da önemli artış kaydetmiştir (Çizelge 4.29). Türkiye’de ise 2021 yılında üretilen toplam nektarın miktarı 179 bin tondur. Niğde ili toplam üretimin %1,3’ünü karşılamaktadır (TÜİK 2022).

Çizelge 4.29 Niğde ilinde nektarın yetiştiriciliği (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Ağaç sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
2004	257	11.882	22
2005	290	12.133	24
2006	311	13.195	24
2007	425	13.926	31
2008	489	16.050	30
2009	613	17.450	35
2010	535	18.425	29
2011	714	20.270	35
2012	779	23.875	33
2013	926	26.350	35
2014	379	32.715	12
2015	1.276	40.640	31
2016	1.728	43.740	40
2017	1.975	49.380	40
2018	2.089	43.570	48
2019	1.896	41.330	46
2020	2.090	43.148	48
2021	2.207	59.790	48

Çizelge 4.30’da yer verildiği üzere, 2004 yılında Niğde ilinde erik üretimi 569 ton iken, 2021 yılında yaklaşık 2,1 bin tona yükselmiştir. Yıllar itibariyle erik ağacı ve erik verimi de artış göstermiştir. Türkiye’de 2021 yılında 332 bin ton erik üretilmiştir (Çizelge 4.30). Niğde toplam erik üretiminin %0,65’ini karşılamaktadır (TÜİK 2022).

Çizelge 4.30 Niğde ilinde erik yetiştiriciliği (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Ağaç sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
2004	569	38.128	15
2005	743	38.710	19
2006	355	38.924	9
2007	643	39.079	16
2008	974	39.680	25
2009	1191	40.615	29
2010	709	41.120	17
2011	885	41.780	21
2012	1208	41.730	29
2013	1434	42.460	34
2014	627	46.185	14
2015	1.341	51.555	26
2016	1.563	55.250	28
2017	1.617	56.425	29
2018	2.346	59.311	40
2019	2.164	55.512	39
2020	2.440	58.567	42
2021	2.173	74.670	35

Çizelge 4.31’de yer verildiği üzere, Niğde ilinde 2004 yılında çilek üretim miktarı 111 ton iken, 2021 yılı itibariyle bu miktar 2,5 bin tona yükselmiştir. Üretime paralel olarak çilek ekim alanı ve verimde de artış yaşanmıştır (Çizelge 4.31). Türkiye’de 2021 yılında üretilen çilek miktarı ise 669 bin ton olup, Niğde ili bu üretimin %0,37’sini karşılamaktadır (TÜİK 2022).

Çizelge 4.31 Niğde ilinde çilek yetiştiriciliği (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Alan (dekar)	Verim (kg/dekar)
2004	111	270	411
2005	135	270	500
2006	137	270	507
2007	137	270	507
2008	149	270	552
2009	155	280	554
2010	155	280	554
2011	161	290	555
2012	147	290	507
2013	156	310	503
2014	158	370	427
2015	1.680	720	2.333
2016	1.507	900	1.674
2017	1.725	670	2.575
2018	1.825	690	2.645
2019	1.678	630	2.663
2020	2.031	750	2.708
2021	2.501	930	2.689

Çizelge 4.32’de yer aldığı üzere Niğde’de 2021 itibariyle yalnızca 142 ton badem üretilmiş olup, badem ağacı sayısı ise yine aynı yıl için 31 bin adettir (Çizelge 4.32). 2021’de Türkiye’de toplam badem üretimi ise 178 bin tondur. Niğde ili bu üretimin %0,07’sini karşılamaktadır (TÜİK 2022).

Çizelge 4.32 Niğde ilinde badem yetiştiriciliği (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Ağaç sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
2004	75	4.458	17
2005	70	4.510	16
2006	33	4.587	7
2007	83	4.697	18
2008	98	4.900	20
2009	111	5.025	22
2010	104	5.208	20
2011	135	6.580	21
2012	145	7.175	20
2013	156	7.565	21
2014	51	9.790	5
2015	71	13.110	5
2016	67	13.055	5
2017	172	13.199	13
2018	173	15.290	11
2019	282	16.230	17
2020	258	17.134	15
2021	142	31.180	8

Çizelge 4.33’de görüleceği üzere Niğde ilinde 2021 yılında üretilen ceviz miktarı 3,4 bin ton iken, ağaç sayısı yaklaşık 115 bin adet olarak kayıtlara geçmiştir. Türkiye ilinde 2021 yılında toplam ceviz üretim miktarı 325 bin ton iken, Niğde ili bu üretim miktarının %0,97’sini karşılamıştır (Çizelge 4.33).

Çizelge 4.33 Niğde ilinde ceviz yetiştiriciliği (TÜİK 2022)

Yıllar	Üretim (ton)	Ağaç sayısı (adet)	Verim (kg/ağaç)
2004	928	22.925	40
2005	1.072	23.052	47
2006	311	23.177	13
2007	877	23.269	38
2008	980	23.800	41
2009	1.255	24.176	52
2010	1.260	24.247	52
2011	1.381	25.475	54
2012	1.437	26.410	54
2013	1.513	27.415	55
2014	2.276	33.080	8
2015	2.224	41.130	54
2016	2.075	42.535	49
2017	1.733	44.835	39
2018	2.284	49.895	46
2019	2.355	52.430	45
2020	3.176	54.939	58
2021	3.483	115.265	58

Niğde ilinde son 15 yılda mevcut tarımsal alet ve makine sayısında genel olarak artış dikkat çekmektedir. Bu durum Niğde'nin tarımsal mekanizasyonda aşama kaydettiğini göstermektedir. Ancak mekanizasyon düzeyinin belirlenmesinde bir traktöre düşen tarım alanı (ha/traktör), 1000 hektar tarım alanına düşen traktör sayısı (traktör/1000 ha), birim alana düşen traktör gücü (kW/ha) ve ortalama traktör gücü (kW) asıl kriterler olarak değerlendirilebilir (Çizelge 4.34).

Çizelge 4.34 Niğde ilinde tarımsal alet ve makine sayıları (TÜİK 2022)

Tarımsal alet ve makinalar	2004	2021
Bıçerdöver	5	19
Traktör	13.798	18.731
Pulluk	14.528	17.135
Kültivatör	4.473	6.161
Tırmık	1.349	1.620
Patates dikim makinesi	4.300	5.538
Patates söküm makinesi	7.541	7.791
Orak makinesi	5.112	3.033
Damla sulama tesisi	62	1.636
Yağmurlama tesisi	3.747	10.637
Süt sağım tesisi	5	181
Süt sağım makinesi	518	5.347
Saman yapma makinesi	34	140
Ekim makinesi	66	451
Toprak tesviye makinesi	1.188	1.284
Su tankeri	572	889
Römork	13.792	16.565

Nitekim Saygılı ve Çakmak'ın (2021) yaptığı çalışmaya göre Niğde ilinin tarımsal mekanizasyon seviyesi Türkiye ortalaması karşılaştırılmıştır. Yıllar itibariyle bin hektar alana düşen traktör sayısı Niğde ve ülke ortalaması bakımından artış göstermiştir. Birim alana düşen traktör gücünün son 16 yılda artış göstermesi Niğde ve ülke genelinde daha çok makine gücüne ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Çizelgeden anlaşılabacağı üzere üreticilerin teknolojik yenilikleri ile yeni üretim yöntem ve tekniklerini takip ederek uygulamaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Bu durum makine sayılarındaki ve çeşitliliğindeki artış, traktör güç dağılımının değişmesi ve mekanizasyon düzeyindeki artış ile de desteklenmektedir (Çizelge 4.35).

Çizelge 4.35 Niğde ilinde mekanizasyon düzeyi (Çakmak ve Saygılı 2021)

Yıllar	Bir Traktöre düşen toplam alan (ha/traktör)		Bin Hektar Alana Düşen Traktör Sayısı (traktör/1000 ha)		Birim Alana Düşen Traktör Gücü (kW/ha)	
	Niğde	Türkiye	Niğde	Türkiye	Niğde	Türkiye
2004	19,79	26,35	50,52	37,94	50,52	37,94
2005	18,66	26,02	55,38	38,43	55,38	38,43
2006	16,08	24,94	62,20	40,09	62,20	40,09
2007	5,45	23,56	64,71	42,44	64,71	42,44
2008	15,37	22,89	65,08	43,69	65,08	43,69
2009	14,78	22,63	67,66	44,19	67,66	44,19
2010	15,25	22,24	65,56	44,96	65,56	44,96
2011	15,08	20,99	66,33	47,64	66,33	47,64
2012	16,68	20,18	59,93	49,54	59,93	49,54
2013	19,57	19,62	51,09	50,98	51,09	50,58
2014	18,56	19,26	53,87	51,93	53,87	51,93
2015	17,31	18,99	57,77	52,66	57,77	52,66
2016	16,44	18,62	60,84	53,71	60,84	53,71
2017	15,91	17,87	62,85	55,97	62,85	55,97
2018	15,60	17,40	64,12	57,47	64,12	57,47
2019	15,42	17,05	64,84	58,66	64,84	58,66
2020	15,10	16,03	66,20	62,36	66,20	62,36

4.4.3 Niğde ilinde tarımsal pazarlama

Niğde ili yaklaşık 363 bin nüfusu ve 2,7 milyon dekar tarım alanı ile beslenme açısından yeterlilik oranı yüksek illerden biridir. Niğde ilinde üretimi yapılan tarımsal ürünlerin büyük bölümü il dışına pazarlanmaktadır. Özellikle üretimi yapılan Napolyon(Ziraat 900) kirazı ile elmanın önemli bir kısmı yurt içi ve yurt dışında farklı pazarlarda tüketiciyle buluşmaktadır.

Niğde ilinde diğer illerle benzer bir biçimde meyve ve sebzenin gibi taze tüketim ürünlerinin tüketiciye tedarikinde en çok pay alan kanallar süpermarketler, marketler,

semt pazarları ve manavlardır. Bunun yanı sıra Ticaret Bakanlığı verilerine göre Niğde ilinde meyve ve sebze satışı gerçekleştirilen 8 adet Tarım Kredi Kooperatifi marketi ve 1 adet Tarımsal Üretici Birliği marketi faaliyet yürütmektedir. İlde 1 adet belediye toptancı hali, 13 semt pazarı mevcuttur (Hal Kayıt Sistemi 2023).

Niğde ilinde tahıl üreticilerinin müşteri kitlesi arasında market, süpermarket ve semt pazarlarındaki müşteriler ile Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) yer almaktadır. Meyve üreticileri ise ürünlerini doğrudan satış yoluyla pazarladığı gibi özellikle kurumsal şirketlerce sözleşmeli üretim modeli de benimsenmektedir. Meyve, sebze ve tahıl ürünleri genellikle vadeli satışla pazarlanmaktadır. Bu durum bir sonraki yıl için gerekli olan fonun temininde bir sorun olarak üreticilerin karşısına çıkmaktadır. Özellikle pandemi dönemi sonrası tarımsal üretim ve gıda zincirindeki aksamaların ortaya çıkması ve oluşabilecek aksamalar göz önünde bulundurularak sözleşmeli tarım modeli tüketicinin daha bilinçli hâle gelmesi, oluşan talebin sürekli karşılanabilmesi, kalite ve istenen miktarda üretim sağlanabilmesi amacıyla bu modelin uygulanmasına ağırlık verilmiştir.

Niğde ilinde tarım işletmeleri genel olarak ürünlerini işlenmeden yani ham mamul olarak pazarlamaktadır. Bununla birlikte, yaş meyve-sebze ve işlenmiş meyve-sebze ürünlerinin yurt içi ve yurt dışı pazarlaması bazı ürünler bakımından bir hayli gelişmiştir.

İhracatta ise tarım ve gıda sektöründe bazı ürün standartları dış ülkelerdeki hedef pazarlardaki standartlar ile uyumsuzdur. Yurt dışında, özellikle gelişmiş ülkelerin kalite kriterleri ile Türkiye’de ki kriterler arasında fark bulunmaktadır. ihracatta uygulanan tarife dışı teknik engeller, Niğde’de yetiştirilen özellikle meyve gibi ürünlerin yurt dışı pazarlarda yer almasını zorlaştırmaktadır. Kalite güvence belgeleri yeterince ve usulüne uygun bir şekilde kontrol edilmemekte ve bazı belgeli ürünlerin yurt dışında reddedilmesi ve/veya geri gönderilmesi söz konusu olabilmektedir. Kaliteye göre fiyatlandırmanın olmaması nedeniyle sektörde kalite ve standardizasyon uygulamaları gelişmemektedir (Tarım Orman Şurası 2019).

Niğde ilinde tarım ve gıda sektöründe yer alan üretici ve firmaların pazarlama sorunlarını çözmek için gerekli olan kooperatifler, birlikler, odalar, borsalar, ürün konseyleri gibi pek çok üretici, meslek ve sektör örgütü bulunmaktadır. Ancak bu örgütler pazarlama konusunda yeterli rol üstlenmemektedirler. Kooperatiflerin üretim, depolama ve pazarlama ile ilgili katkıları, üretici ve tüketici arasındaki aracıları ortadan kaldırarak fiyatların düşmesini sağlayabilir (Tarım Orman Şurası 2019). Ancak bu politikanın hayata geçirilmesi Türkiye'nin farklı illerinin yanı sıra Niğde ilinde de şimdilik zor gözükmemektedir.

Elma üretiminin ön plana çıktığı Niğde'de yeni kurulan modern büyük bahçeler sayesinde pazarlama alternatifleri artış göstermektedir. Özellikle bodur elma anaçlarının kullanılması farklı avantajların yanı sıra değişen şartlara ve pazar isteklerine kolay adaptasyonu sağlamaktadır. Bununla birlikte elma ihracatı pazarlamada karşılaşılan birtakım sorunlardan dolayı hak ettiği payı alamamaktadır (Özdemir vd 2009).

Niğde, bir liman kenti olmamasına rağmen kuzeybatıda Aksaray, kuzeyde Nevşehir, kuzeydoğuda Kayseri, batı ve güneybatıda Konya ve güneyde Adana ve Mersin illeriyle komşudur. Niğde, Adana'yı Ankara'ya ve Kayseri'yi Konya'ya bağlayan E-5 karayolu üzerinde yer almaktadır (www.ankaranigdeotoyolu.com, 2020). Dolayısıyla Niğde'nin tarımsal pazarlama konusunda ulaşım avantajı söz konusudur. Meyvenin raf ömrünün çok kısa olması, Niğde'nin başkent Ankara'nın yanı sıra kalabalık büyükşehirlerle komşu olması ve meyve üretiminde ekolojik ve topoğrafik avantajlara sahip olması Niğde'yi meyve tedarikinde ön plana çıkarmaktadır.

Ankara-Niğde Otoyol Projesi, Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun teknik ve idari desteğiyle 1977 yılında kurulmuş bir alt bölgesel iş birliği projesi olan Trans-Avrupa Kuzey-Güney Otoyolu (TEM) Projesi'nin bir parçasıdır. Ankara-Niğde Otoyolunun dahil olduğu TEM projesi Edirne'den başlayıp, İstanbul'dan geçerek devamında Bolu, Ankara, Pozantı üzerinden Adana ve Gaziantep'e ulaşarak Şanlıurfa'da tamamlanmaktadır (www.ankaranigdeotoyolu.com, 2020).

Projenin uygulanmasıyla birlikte Ankara ve Niğde arasındaki seyahat mesafesi yaklaşık 60 km azalmıştır. Bunun yanı sıra proje trafik akışını rahatlatmış, Türkiye'nin kuzey batısı ve güneydoğusu arasındaki sosyal, ekonomik ve ticari ilişkileri güçlendirmiştir. Fiziksel engellerin ortadan kalkması ilin ekonomik büyümesine, ticari ve lojistik kapasitesine katkıda bulunurken kuzey ve güneydoğu illeri arasında erişim kontrollü güvenli ve rahat ulaşım sağlamaktadır. Ankara-Niğde Otoyolu'nun eklenmesi ile ulaşım ağı Marmara, Karadeniz ve Akdeniz bölgeleri arasında da karayolu bağlantısı sağladığı için otoyol uluslararası öneme sahiptir. Asya ve Afrika bölgelerine seyahat daha etkin duruma geldiği için uluslararası ticaret de bundan fayda sağlamıştır (www.ankaranigdeotoyolu.com, 2020).

Ankara-Niğde otoyolu, lojistik ve pazarlamaya katkıda bulunarak Niğde'de üretilen başta meyve olmak üzere diğer tarımsal ürünlerin diğer kent ve hatta ülkelerde tüketicilerle buluşmasında önemli rol oynamaktadır. Otoyol, Mersin ve İskenderun limanlarına gelen ürünler için ve ayrıca sebze-meyve ihracat lokasyonlarından birisi olan Çukurova'dan gidecek ağır vasıtalar için önemli bir güzergâh olarak değerlendirilebilir (www.ankaranigdeotoyolu.com, 2020).

Etkin bir pazarlama için en önemli hususlardan biri de gıda kaybıyla mücadeledir. Türkiye İsrافی Önleme Vakfına göre Türkiye'de üretilen meyve ve sebzenin %15-50'si israf ve kayba uğramaktadır (TİSVA 2016). Hasat esnasında kayıp, meyveler için diğer tarımsal ürünlere kıyasla çok yüksektir. Yaş meyve ve sebzede genel anlamda kayıplar, hasat esnasında %4-12, ürünlerin pazara veya hâle taşınmasında %2-8, pazara hazırlık sırasında %5-15, depolama sürecinde %3-10 ve tüketim esnasında %1-5 olmak üzere toplamda %15-50 arasındadır (Tarım ve Orman Bakanlığı 2015).

Gıda israf ve kaybının ölçümlemesine ilişkin çalışmalar Türkiye geneli için olup, il bazında özel bir anket veya istatistiksel çalışma henüz gerçekleştirilmemiştir. Ancak, Türkiye genelinde olduğu gibi Niğde ilinde de farklı meyve türleri için israf verilerinin yaklaşık olarak benzer olduğunu söylemek mümkündür. Gıda kaybının azaltılmasına ilişkin Niğde ilinde ki çalışmalar lisanslı veya soğuk hava depolarının kurulması ile

Tarım ve Orman Bakanlığının yürütmüş olduğu “Gıdanı İsrâf Etme” ve “Ekmeğini İsrâf Etme” gibi farkındalık oluşturan kampanyalar olarak sıralanabilir.

4.5 Niğde İlinde Kredi Piyasası ve Tarımsal Kredi Kullanımı

Üreticiler için tarımsal kredinin önemi öncelikle tarımsal üretimin kendine has döngülerinden kaynaklanmaktadır. Tarım ürünlerinin üretim faaliyetleri sezon boyunca devam ederken, hasat, yılın sadece belirli bir zamanında yapılmaktadır. Dolayısıyla, çiftçiler üretim sezonu boyunca sürekli harcama yapmak zorunda kalırken, ürünün pazarlanması ise sınırlı bir zamanda gerçekleşmektedir. Bu döngüden dolayı, çiftçiler maliyetlerini karşılamak için finansmana ihtiyaç duymaktadırlar. Sezon sonunda ise genellikle tek seferde elde ettikleri satış gelirleri ile borçlarını ödemekte ve arta kalan nakit ile diğer işletme giderlerini finanse etmektedirler. Bu nedenle, üretim faaliyetleri devam ederken finansman olanaklarının hâli hazırda erişilebilir olması, sürdürülebilir üretim için önem taşımaktadır (Semerci 2021).

Türkiye’de tarımsal finansmanın bir diğer önemi tarım sektöründe sermaye birikiminin diğer sektörlerle göre düşük olmasıdır. Buna ilave olarak, ürün veriminde ve fiyatında beklenmedik düşüşler meydana gelmekte ve çiftçiler zarar etmektedir. Üretimin devamlılığı için dış finansman (banka kredisi, alıcı avansı, devlet desteği vb.) bulunması zorunluluk hâline gelmektedir (Göker ve Tiryaki 2021).

Türkiye tarım işletmelerinin büyük çoğunluğunun küçük işletme karakteri taşıması, işletmelerin üretim desenine bağlı olarak yıllık gelir düzeyleri, tasarruf yapmalarına olanak vermemektedir. Bu nedenle işletmeler öz sermaye eksikliğini kredi kuruluşlarından karşılamak zorunluluğunda kalmaktadırlar. Gerek duyulan sermaye, çoğunlukla yabancı sermaye ya da dış finansman ile yoluyla giderilmekte, işletmeciler bu aşamada teşkilatlı ya da teşkilatsız kredi kaynaklarından yararlanmak zorunda kalmaktadır (Güneş ve Artukoğlu 2005).

Türkiye’de tarımın en önemli sorunlarının başında finansman gelmektedir. Tarımın finansmanını etkileyen ve bir yandan sektöre verilen kredilerin şekillenmesini sağlayan diğer yandan da tarımsal kredilere gerek duyulmasına neden olan etmenler şunlardır (Akgüç, Bülbül ve Güneş 2004);

- Tarımsal üretimin büyük ölçüde hava koşullarına bağlı olması,
- Kuraklık, hastalık, su baskını gibi doğal yıkımlar nedeniyle gelir dalgalanmaları,
- Tarımda küçük aile işletmelerinin yaygın olması,
- Tarım ürünlerinde elverişsiz maliyet-fiyat ilişkisinin varlığı,
- Tarımda kredi taleplerinin değerlendirilmesi için gerekli bilgilerin eksik oluşu,
- Tarım kesiminde üreticilerin kredi sözleşmesi şartlarını yerine getirmeye gerekli özeni göstermemeleri,
- Politik ve toplumsal nedenler,
- Tarım kesimini finanse eden kredi kurumlarının örgütlerinin ve yönetimlerinin yetersiz oluşu,
- Hızlı makinalaşma, girdi kullanımındaki artışlar ve tüketici tercihlerindeki değişimler,
- Tarım ürünlerinin arz ve talep esnekliklerine bağlı olarak ortaya çıkan fiyat dalgalanmaları,
- Gelir ve giderler arasında zaman uyumunun olmaması,
- Kapalı ev ekonomisinden pazar için üretime geçiş,
- Tarımda gelir seviyesinin düşük, tasarruf olanağının kısıtlı bulunması,
- Türkiye’de tarım işletmelerinin önemli bir bölümü işletme büyüklüğü ve sermaye bakımından yetersiz olması,
- Tarımda teknoloji geriliği ve yapısal sorunlar olarak sıralanabilir.

4.5.1 Finans kaynakları

Üreticilere tarımsal finansman yani tarımsal kredi veya sübvansiyonlu kredi sağlayan kurumlar arasında kamu bankaları, özel bankalar, tarım kredi kooperatifleri, tarım satış kooperatifleri ve nadiren de olsa uluslararası kuruluşlar yer almaktadır.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) verilerine göre Türkiye’de 3 adet kamu mevduat bankası bulunmaktadır. Bu bankalar; Ziraat Bankası, Halk Bankası ve Vakıf Bankası’dır. Türkiye Bankacılık Sistemi’ne göre bankalar çeşitli gruplara ayrılmaktadır. Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu’na devredilen bankalar arasında ise Adabank A.Ş. ile Birleşik Fon Bankası A.Ş. gelmektedir (TBB 2022).

Kalkınma ve Yatırım Bankaları grubunda ise İller Bankası A.Ş., Türk Eximbank ve Türkiye Kalkınma ve Yatırım Bankası A.Ş. kamusal sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları arasında yer almaktadır (TBB 2022).

Kamu sermayeli mevduat bankası olan T.C. Ziraat Bankası AŞ, hayvansal üretim kredileri, su ürünleri kredileri, bitkisel üretim kredileri, tarımsal mekanizasyon kredileri, küçük ekipman kredileri, modern basınçlı (damla, yağmurlama ve mikro yağmurlama) sulama kredilerini gerçek/tüzel kişi üreticilere sağlamaktadır (www.ziraatbank.com.tr/, 2021).

02.01.2020 tarihli ve 2015 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile yürürlüğe konulan T.C. Ziraat Bankası A.Ş. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullandırılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği’ne göre Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerince üreticilere 01.01.2020-31.12.2022 yılları arasında düşük faizli kredi kullandırılabilir (www.ziraatbank.com.tr/, 2021).

Halk Bankası “Halkbank Kobi” uygulaması ile “Tarım Destek Paketi” kapsamında tarım destek kredisi, traktör ve tarım makinaları/ekipmanları kredisi, sera işletme ve sera yapım kredisi, topraksız tarım kredisi, tarımsal sulama sistemleri kredisi, çeltik kredisi, IPARD-kırsal kalkınma hibe programı kredisi, tarımsal arazi alım kredisi, TMO makbuz senedi karşılığı kredisi olmak üzere 9 farklı kredi olanağı sunmaktadır (<https://www.halkbank.com.tr/>, 2022).

1954 yılında kurulan Vakıfbank, kurumsal, ticari, Küçük Orta Boy İşletmeler (KOBİ) ve tarım bankacılığı faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu krediler arasında organik kredi, sözleşmeli üretim kredisi, besi hayvancılığı işletme kredisi ve sera işletme kredisi gibi tarımsal işletme kredileri; traktör ve araç kredisi (0 ve 2. el), tarım arazisi alım kredisi ve makine-ekipman kredisi gibi yatırım kredileri ve proje kredileri sağlamaktadır (<https://www.vakifbank.com.tr/>, 2022).

TBB verilerine göre özel sermayeli mevduat bankalar arasında; Akbank T.A.Ş., Anadolubank A.Ş., Fibabanka A.Ş., Şekerbank T.A.Ş., Turkish Bank A.Ş., Türk Ekonomi Bankası A.Ş., Türkiye İş Bankası A.Ş. ve Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. yer almaktadır (TBB 2022).

Türkiye’de kurulmuş yabancı sermayeli bankalar ise Alternatifbank A.Ş., Arap Türk Bankası A.Ş., Bank of China Turkey A.Ş., Burgan Bank A.Ş., Citibank A.Ş., Denizbank A.Ş., Deutsche Bank A.Ş., HSBC Bank A.Ş., ICBC Turkey Bank A.Ş., ING Bank A.Ş., MUFG Bank Turkey A.Ş., Odea Bank A.Ş., QNB Finansbank A.Ş., Rabobank A.Ş., Turkland Bank A.Ş. ve Türkiye Garanti Bankası A.Ş. olarak sıralanmaktadır (TBB 2022).

Çiftçilere tarımsal kredi sağlayan başlıca kooperatifler, Tarım Satış Kooperatifleri ve Tarım Kredi Kooperatifleridir. Kooperatiflerin mevzuat anlamında işleyişini düzenleyen en önemli belge 10.05.1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan "Kooperatifler Kanunu" olmuştur. Kanun, 100 madde ve 9 bölümü ihtiva etmektedir. Kanun m.1 kooperatifleri "Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir" şeklinde tanımlamaktadır (Kooperatifler Kanunu, m.1).

4.5.2 Niğde ilinde tarımsal kredi kullanım durumu

Türkiye Bankalar Birliği verilerine göre 2021 yılında Niğde ilinde kullanılan toplam kredi miktarı 7 milyar TL'dir. Toplam kredi kullanım miktarı bakımından Niğde 81 il arasında 61. sırada yer almaktadır. TBB verilerine göre Türkiye genelinde kullanılan kredilerin yalnızca %2,9'u tarımsal kredi iken Niğde ilinde kullanılan kredilerin %21'i tarımsal kredi, %1,1'i konut kredisi, %6'sı tüketici kredisi ve %71 ihtisas dışı kredilerdir. Niğde ilinde kullanılan tarımsal kredi Türkiye genelinde kullanılan tarımsal kredilerin sadece %1,1'ini oluşturmaktadır (TBB 2022).

Aşağıda yer alan çizelgeden de görüleceği üzere Niğde ilinde son 21 yılda kullanılan tarımsal kredi miktarı yaklaşık 135 kat artış göstermiştir. Kullanılan toplan kredi miktarı ise yaklaşık 196 kat artış göstermiştir. 2021 yılı itibarıyla Niğde ilinde kullanılan toplam kredi miktarı 7 milyar TL iken kullanılan toplam tarımsal kredi miktarı ise 1,4 milyar TL'dir (Çizelge 4.36).

Çizelge 4.36 Yıllar itibariyle Niğde ilinde kredi kullanımı (milyon TL) (TBB 2022)

Yıllar	Tarımsal kredi	İhtisas kredileri				İhtisas dışı krediler	Toplam kredi
		Gayrimenkul	Mesleki	Turizm	Diğer		
2000	11	619	3.837	0	2.504	18.279	36
2001	5	143	2.059	0	3.577	17.179	28
2002	3,5	0	2.201	0	4.254	17.740	28
2003	4	0	7.572	0	5.538	46.452	64
2004	15	0	8.702	0	2.994	93.573	120
2005	28	2	16.273	7	8.194	181.442	235
2006	49	0	25.912	0	12.560	270.922	358
2007	64	0	17.971	0	29.890	351.032	463
2008	73	0	18.745	0	30.086	439.652	561
2009	70	0	20.251	0	18.979	471.557	581
2010	127	0	25.809	0	12.824	683.412	849
2011	198	0	22	0	34	948	1.203
2012	260	0	27	0	34	1.130	1.452
2013	231	0	44	0	24	1.447	1.746
2014	300	0	55	0	52	1.680	2.087
2015	389	13	0	0	110	1.907	2.420
2016	556	18	0	0	135	1.977	2.687
2017	684	27	0	1	140	2.565	3.416
2018	793	37	1	1	225	2.610	3.668
2019	872	56	1	1	296	2.865	4.091
2020	1.062	97	1	9	462	4.099	5.731
2021	1.485	109	2	11	464	4.968	7.039

2021 yılı itibariyle Niğde ilinde kullanılan tarımsal kredinin ve diğer türlerin temin edildiği banka grupları incelendiğinde kullanılan tarımsal kredinin %85'inini kamu bankalarından temin edildiği ortaya çıkmaktadır (Çizelge 4.37).

Çizelge 4.37 2021 Yılında Niğde ilinde kullanılan tarımsal kredilerin bankalara göre sınıflandırılması (milyon TL) (TBB 2022)

Banka grupları	Tarımsal kredi	Toplam kredi
Kalkınma ve yatırım bankaları	0	96
Kamusal sermayeli mevduat bankaları	1.264	4.453
Özel sermayeli bankalar	19	1.370
Yabancı sermayeli mevduat bankaları	202	1.121
Tüm bankalar	1.485	7.040

4.5.3 Takipteki krediler

TBB verilerine göre 2008 yılında 6,8 milyon TL tarımsal takipteki kredi iken, 2021 yılı itibariyle bu rakam 132 milyon TL'ye yükselmiştir. Oransal olarak incelediğimizde ise 2008 yılında kullanılan tarımsal kredilerin %9,45'i takibe düşerken 2021 yılı itibariyle bu oran %8,90'a düşüş göstermiştir. Oransal olarak düşüş yaşanırken miktar bakımından takibe düşen kredi miktarında artış yaşanmıştır (Çizelge 4.38).

Çizelge 4.38 Niğde ilinde tarım sektöründe kullanılan kredilerin takip durumu (TBB 2022)

Yıllar	Kullanılan tarımsal kredi (milyon TL)	Takibe düşen tarımsal kredi (bin TL)	Takibe düşen tarımsal kredi oranı (%)
2008	73	6.897	9,45
2009	70	17.618	25,17
2010	127	17.911	14,10
2011	198	22.981	11,61
2012	260	14.559	5,60
2013	231	22.783	9,86
2014	300	15.938	5,31
2015	389	10.286	2,64
2016	556	24.884	4,48
2017	684	44.159	6,46
2018	793	73.178	9,23
2019	872	136.445	15,65
2020	1.062	131.046	12,34
2021	1.485	132.153	8,90

5. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Niğde ili toprak verimliliği ve iklim bakımından zengin bir il sayılmamaktadır. Doğal kaynakların yetersiz oluşu Niğde ilindeki tarımsal üretim için önemli bir sınırlayıcı etmendir. Alan çalışmasında işletmelerin moral motivasyon durumlarının düşük oluşu, ekonomik gelişmelerden dolayı kaygılı oldukları, tarımsal politikalardan memnun olmadıkları ve bu durumun değişeceğine inanmadıkları hususları tespit edilmiştir.

Alan çalışmasında Niğde ilinde tarımdan kopuş olduğu, gençlerin tarım sektöründe çalışmayı düşünmedikleri, girişimciliğin çok yetersiz olduğu, meyve üretim tesis kurmanın maliyetinin yüksek olduğu, özellikle girişimcilerin kendi üretim alanı yoksa böyle bir girişimin pek pratik olmayacağı, meyve üreticilerin tarımsal hibe programlarından yeterince faydalandırılmadığı ve destekleme kalemleri arasında meyve üretimine çok sınırlı yer verildiği, üreticilerin genel olarak tarım politikalarından memnun olmadıkları, tarımsal destekleme ödemelerini yetersiz ve verimsiz gördükleri ve göz ardı edildikleri hususlarında dikkat çekmişlerdir.

Gruplar açısından incelendiğinde 2. grup işletmelerin yani işletme büyüklüğü 250 dekar üzeri işletmelerin nispeten 1. grup işletmelere göre ekonomik gelişmelerden daha ümit var oldukları, işletmelerine daha bağlı oldukları ve faaliyetlerini sürdürmeye daha istekli oldukları görülmektedir. Bu durumun esasen işletmelerin ekonomik gücüyle bağlantılı bir durum olduğu açıktır. Çünkü doğal olarak işletme büyüklüğü arttıkça rekabet gücü, ekonomik kazanç potansiyeli ve üretim hacmi artış göstermektedir. Diğer yandan 2. grup işletmelerin daha bilinçli üretim yaptıkları, sektöre ilişkin konularda daha fazla bilgiye sahip oldukları ve daha çok tarımsal mekanizasyon ve dijital tarım teknikleri kullandıkları görülmektedir.

İkinci grupta yer alan yani dikili alan varlığı daha geniş olan işletmelerin ağaç ve fidan gibi daha fazla bitkisel materyal varlığına sahip oldukları, daha fazla canlı hayvan varlığına sahip oldukları, alet ve makine sermaye varlıklarının 1. grupta yer alan işletmelere kıyasla daha çok olduğu, doğal olarak daha büyük arazi ve dikili alan

büyükluğüne sahip oldukları görölmektedir. Netice itibariyle 2. grupta yer alan işletmelerin sahip oldukları sermaye miktarı 1. grupta yer alan işletmelere kıyasla daha fazladır. Bununla birlikte 2. grupta yer alan işletmelerin kısa ve uzun vadeli borç miktarı daha fazladır.

İşletmelerin tarımsal makineleşme durumu incelendiğinde ise kaplama meyve bahçelerinin büyük düzeyde makineleşme teknolojisi gerektirmediği de göz önünde bulundurulursa işletmelerin hatırı sayılır ölçüde makineleştikleri, yeterli ölçüde soğuk hava kutularına sahip oldukları görölmektedir. Özellikle sulama ekipmanlarının genel olarak modern ekipmanlardan oluştuğu, damlama, mikro damlama ve yağmurlama sulama sistemlerine birçok işletmenin sahip olduğu görölmektedir. Bu durum etkin bir sulama için önemli bir durumdur.

Hasat sonrası depolama için işletmelerin soğuk hava depoları ile soğuk kutular başta olmak üzere farklı özellik ve donanımda ekipmanlara sahip olduğu görölmektedir. Bu anlamda hasat sonrası kayıp ve fire oranının azaldığı, işletmelerin pazarlama konusunda daha esnek davranabildikleri, az ürün kaybıyla uzak bölgelere ihracat imkânının da bu sayede arttığı anlaşılmaktadır.

İşletmelerin pazarlama konusunda elastik oldukları görölmektedir. Anket yapılan işletmelerin önemli kısmı hem iç hem de dış pazara yönelik üretim faaliyetlerini yürütmekle birlikte iç pazarın daha ağırlıklı bir rol oynadığı, iç pazar için perakende satışın benimsenmediği görölmektedir. İşletmelerin %50'sinin gelecek yıllarda üretim yapısını orta ve üst sınıf tüketiciye hitap edecek üretim yapısına yönelik değişimler gerçekleştirmek istedikleri, ancak özellikle makro ekonomideki değişimlerin işletmeleri bu hedeften alıkoyduğu belirtilmiştir.

Anket yapılan işletmelerin hiçbirinin pazarlama müdürü istihdam etmedikleri, pazarlamaya bütçe ayırmadıkları, müşteri ihtiyaçlarına yönelik herhangi bir alan ve analiz çalışması yürütmedikleri öğrenilmiştir. Genel itibariyle işletmelerin rakip firmaları izledikleri, pazarlama stratejileri kapsamında rakip firmalara göre pozisyon

aldıkları, ambalajlama, markalama ve etiketlemeyi talebe göre şekillendirdikleri, araştırma ve geliştirmeye bütçeden bir pay ayırmadıkları ve ürün standardizasyonuna belirli ölçüde önem atfettikleri görülmektedir.

İşletmelerin pazarlama faaliyetlerinin değişkenlik gösterdiği, pazarlama aktiviteleri olarak da bilinen 4P faaliyetleri (ürün, fiyat, dağıtım ve tutundurma faaliyetleri) üzerine odaklanamadıkları, özellikle tutundurma faaliyetine yönelik tanıtım gibi ulusal fuarlara katılım haricinde ilave bir çaba sarf etmedikleri anlaşılmıştır. Anket gerçekleştirilen hiçbir işletmenin uluslararası fuarlara katılım sağlamaması, satış özendirme kampanyaları yürütmemeleri, firma ve ürünlere yönelik video, tanıtım ve broşür gibi görsel yayınlardan yararlanılmaması dikkat çekicidir. Firma yetkililerine göre reklam ve tanıtım faaliyetlerine yer verilmemesinin en önemli iki nedeni arasında tanıtım ve reklam faaliyetlerinin toptan pazarda bir etkisinin olmayacağı ve kaynak bulmakta yaşadıkları zorluk olarak gösterilmektedir.

İşletmelerin %81'inin web sayfasının olduğu, online pazarlama yapabildikleri, şikâyet ve müşteri memnuniyet gibi platformlara bu web sitelerinde yer verildiği öğrenilmiştir. Bununla birlikte web sitelerinde iskonto ve taksit gibi imkân sunmadıkları, taksitli veya iskontolu satışı toptan ve sözleşmeli üretim yöntemiyle pazarlama yaptıkları müşterilerine sundukları öğrenilmiştir.

İşletmelerin arazi varlığına önem atfettikleri ve arazi varlıklarını genişletmeyi arzu ettikleri öğrenilmiştir. İşletmelerin bazılarının ekonomik nedenlerden dolayı faaliyetlerini durdurmayı düşünseler bile bu işletmelerin de daha geniş arazi varlığına sahip olmak istemeleri ve dikili alan büyüklüğünü genişletme isteği esasen bir çelişkidir.

Yapılan çalışmada dikkat çeken diğer bir husus ise işletme başına 3-4 daimî işçi düşmektedir. Mevsimlik işçiler ve aile işgücü kapsam dışına çıkarıldığında bu sayının yetersiz olduğu dikkati çekmektedir. İşletmelerin işgücünden tasarruf yapmaya

çalıştıkları, bu açığı makineleşmeyle kapatmaya çalıştıkları ve az işgücü nedeniyle işçilerin yoğun mesai harcadıkları görülmüştür.

İşletmelerin özellikle Covid-19 pandemisinden sonra sözleşmeli tarım modelini benimsedikleri ve ürün arzını bu sisteme göre belirledikleri görülmektedir. Pandemiden sonra özellikle elma ve kiraz üretimi yapan meyve bahçelerinin bu ürünleri sözleşmeli üretim modeli ile gerek il içinde gerekse il dışında otel, kamu kurumları, şirketler ve yurtlar gibi çeşitli tüzel kişilere sağladıkları öğrenilmiştir. Pandemi ile birlikte girdi fiyatlarındaki artıştan dolayı pazar ihtiyacına göre üretim miktarını belirleme zorunluluğu, kısıtlamalar nedeniyle perakende talebinde düşüş, işgücü ve çalışma saatlerinde eksilme ve tedarik zincirinde bozulma gibi nedenlerden dolayı sözleşmeli üretim daha fazla tercih edilir hâle gelmiştir.

Son yıllarda kendini iyiden iyiye hissettiren iklim değişikliği nedeniyle işletmelerin sera örtü altı tesis varlıklarını genişletmeyi istedikleri ancak saf hasıllarının yetersizliği ve diğer ekonomik nedenlerden dolayı bu isteklerinin kısa ve orta vadede gerçekleşmesinin zor olacağı hususları aktarılmıştır. İşletmelerin girişimcilik konusunda istekli oldukları görülmektedir. Ancak gerek kredi imkânları gerekse son yıllarda patlak veren ekonomik sıkıntılar nedeniyle bu isteklerinin köreldiği anlaşılmaktadır.

Araştırma alanında incelenen 54 adet işletmenin 5'inde yalnızca ceviz, 10'unda yalnızca kiraz, 12'sinde yalnızca elma ve 4'ünde yalnızca üzüm üretiminde bulunmaktadır. Dolayısıyla 31 işletme meyvecilikte mono kültür üretim modelini benimsemiştir. Kalan 23 işletmede ise farklı meyve türleri birlikte üretilmektedir. 3 işletmenin kayısı, armut ve elma; 1 işletmenin üzüm, kayısı ve erik; 10 işletmenin armut ve elma; 6 işletmenin şeftali, kayısı ve elma ve 3 işletmenin ise kayısı ve erik üreterek polikültür meyvecilik üretim faaliyetinde bulundukları belirlenmiştir.

Anketle görüşülen işletme sahipleri yanında sorunların daha işletmeciler düşünce ile ortaya konulup çözüm önerilerinin kabul edilebilir ve ortak akılla değerlendirilmesi amacıyla çeşitli odak grup toplantıları veya yörenin önde gelenleriyle görüşmelerden de değerlendirmeler yapılmıştır.

İşletme sahipleriyle yapılan görüşmelerde genel olarak meyve işletmeciliğinin kâr getirici bir sektör olmaktan çıktığı, çözümün ancak yerli üretimin birçok kanaldan desteklenmesiyle sağlanabileceği, destekleme politikalarının yeniden gözden geçirilmesi gerektiği, tarımsal kredi kooperatiflerinin varlığının sorgulanması gerektiği ve yeniden yapılandırılmalarının gerektiği, tarım il ve ilçe müdürlüklerinin yeterli teknik desteği sağlayamadığı ve etkisiz oldukları hususları aktarılmıştır.

İşletme civarında yaşayan vatandaş ve diğer üreticilerle yapılan odak grubu toplantılarında tarımsal faaliyetlerin artık kârlı bir faaliyet olmaktan çıktığı, Niğde halkının giderek fakirleştiği ve bu durumun doğal olarak üretim faaliyetlerini ve çalışma motivasyonlarını olumsuz etkilediği, ilde istihdam sorunun giderek artış gösterdiği, ilin gerek tarım gerekse diğer sektörler bakımından yatırım alamadığı, turizm potansiyelinin hemen hemen hiç olmadığı hususları aktarılmıştır.

Niğde ilinde faaliyet gösteren meyve üretiminde bulunan işletmelerin ortalama dikili alan büyüklüğü 288 dekar iken, örnekleme irdelenen 54 işletmenin ortalama dikili alan büyüklüğü ise 216 dekar olarak hesaplanmıştır. Araştırma bulgularına aşağıda detaylarıyla yer verilmektedir.

5.1 İşletmecilerin Demografik Yapı ve Eğitim Durumu

54 işletmecinin çoğunluğu 36-45 yaş aralığına sahip yaş grubunda yer almaktadır. 26-35 yaş grubundaki işletmeciler ise örneklemin yaklaşık %26'sını oluşturmaktadır (Çizelge 5.1). Aşağıdaki çizelgeden de görüleceği üzere özellikle 18-25 yaş grubu genç girişimcilerin sayısının yeterli olmadığı görülmektedir. Özellikle büyük şehirlere göçün önüne geçmek ve küçük illerde istihdamı ve tarımsal üretimi desteklemek için genç nüfusu tarıma teşvik etmek, girişim sahibi olmaları için sübvansiyon programlarından faydalandırmak ve tarımsal politikaları yeniden gözden geçirmek önem teşkil etmektedir.

Çizelge 5.1 İşletmecilerin yaşına ilişkin durumu

Yaş aralığı	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
18-25	2	5,12	1	6,66	3	5,5
26-35	11	28,20	3	20	14	25,9
36-45	16	41,02	4	26,66	20	37
46-55	9	23,07	4	26,66	13	24
55+	1	2,56	3	20	4	7,4
Toplam	39	100	15	100	54	100

İşletmecilerin yalnızca %7,4'ünün kadın olduğu görülmektedir. İşletmecilerin %92'si ise erkektir. Dolayısıyla Niğde ilinde meyvecilik sektörü erkek egemen bir sektör olarak görülebilir (Çizelge 5.2).

Çizelge 5.2 İşletmecilerin cinsiyetine ilişkin durumu

Cinsiyet	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Erkek	36	92,30	15	100	51	92,6
Kadın	3	7,69	0	0	3	7,4
Toplam	39	100	15	100	54	100

İşletmecilerin yaklaşık %52'sinin lise, %20'sinin lisans ve %13'ünün ön lisans mezunu olduğu görülmektedir (Çizelge 5.3). İşletme büyüklüğü ile eğitim durumu arasında göze çarpan bir ilişki görülememektedir. Dolayısıyla işletme büyüklüğü artış gösterdikçe işletme sahiplerinin tahsil düzeyinin artış gösterdiğine ilişkin bir veri görülememektedir. Ön lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip 20 işletmeciden 4 işletmeci ziraat mühendisi, 7 işletmeci ziraat teknikeri, 1 işletmeci gıda teknikeri, 2 işletmeci veteriner hekim ve diğer işletmeciler sosyal bilimler mezunudur.

Çizelge 5.3 Eğitim düzeyi durumu

Eğitim düzeyi	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ortaöğretim	4	10,25	3	20	7	12,96
Lise	21	53,84	6	40	27	51,85
Ön lisans	6	15,38	2	13,33	8	12,96
Lisans	8	20,51	3	20	11	20,37
Yüksek lisans	0	0	1	6,66	1	1,85
Toplam	39	100	15	100	54	100

5.2 İşletme İşgücü Nüfusunun Çalışma Süresi ve Sosyal Güvence Durumu

İşletmecilerin %37'si 11-15 yıl arası bir zaman boyunca meyvecilik sektöründe çalışmıştır. %22'si 16-20 yıl arası bir tecrübeye sahiptir (Çizelge 5.4). 21 yıl ve üzeri faaliyette bulunan işletmeci sayısı ise %13'tür. Bu durum bizlere sektörde uzun yıllara ve tecrübeye sahip işletmeci sayısının az olduğunu göstermektedir. Böylesi bir durum esasen işletmelerin ekonomik ömrünün sorgulanmasına da yol açacaktır. İşletmecilerin sektörde çalışma süresinin kısa veya orta vadeli oluşu sektörün kârlılık sorununu akla getirmektedir.

Çizelge 5.4 Sektörde çalışma süresine ilişkin durum

Sektörde çalışma süresi	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
0-5	3	7,69	1	6,67	4	7,4
6-10	6	15,38	5	33,33	11	20,4
11-15	14	35,90	6	40,00	20	37,03
16-20	10	25,64	2	13,33	12	22,2
21+	6	15,38	1	6,66	7	12,9
Toplam	39	100	15	100	54	100

İşletmecilerin %40'ı Bağkur, %26'sı tarım Bağkur, %18'i Emekli Sandığı ve %15'i SSK'ya kayıtlı olduklarını belirtmişlerdir. Araştırma sonucuna göre sosyal güvencesi olmayan bir işletmeci bulunmamaktadır (Çizelge 5.5). Ancak 4 işletmecinin son birkaç yıldır emeklilik primlerini ödeyemedikleri öğrenilmiştir.

Çizelge 5.5 Sosyal güvenceye ilişkin durum

Sosyal güvence durumu	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bağkur	16	41,02	6	40	22	40,74
Tarım Bağkur/Sigortalı	10	25,64	4	26,66	14	25,93
SSK	8	20,51	-	0	8	14,81
Emekli Sandığı	5	12,82	5	33,33	10	18,52
Toplam	39	100	15	100	54	100

5.3 İşletmelerin Dikili Alan Büyüklüğü

Anket sonucuna göre işletmelerin dikili alan büyüklükleri irdelendiğinde örneklem kapsamında 250 dekar üzeri işletme büyüklüğüne sahip işletmelerin sayısı yalnızca 15 iken, 250 dekardan daha az dikili alana sahip işletmelerin sayısı ise 39'dur (Çizelge 5.6). Niğde ilinde faaliyet gösteren meyve üretiminde bulunan işletmelerin ortalama dikili alan büyüklüğü 288 dekar iken, örneklemde irdelenen 54 işletmenin ortalama dikili alan büyüklüğü ise 216 dekar olarak hesaplanmıştır.

Çizelge 5.6 İşletme büyüklüğüne ilişkin durum

İşletmelerin dikili alan büyüklüğü	1. grup		2. grup	
	İşletme sayısı	%	İşletme sayısı	%
0-5 hektar	12	30,77	-	-
6-10 hektar	10	25,64	-	-
11-15 hektar	7	17,95	-	-
16-20 hektar	9	23,08	-	-
21-25 hektar	1	2,56	-	-
25 hektar üzeri	-	-	15	100
Toplam	39	100	15	100

5.4 İşletmelerde Tarım Dışı Gelir Durumu

İşletmelerin yaklaşık %74'ünün tarım dışı geliri bulunduğu, özellikle 2. grupta yer alan işletmelerde ise bu oranın %86 olduğu görülmektedir (Çizelge 5.7). Tarım dışı gelirler arasında ise emekli aylıkları, konut kira getirisi, ticari faaliyetler, restoran ve kafe gibi işletme faaliyetleri, ikinci el otomobil alım-satımı ve müzayedecilik gibi faaliyetler yer almaktadır.

Çizelge 5.7 İşletmelerin tarım dışı geliri

Tarım dışı gelir	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Var	27	69,2	13	86,67	40	74,07
Yok	12	30,8	2	13,33	14	25,93
Toplam	39	100	15	100	54	100

5.5 İşletmelerin TARSİM'den Yararlanma Durumu

İşletmelerin %53,8'i TARSİM hizmetinden faydalanırken, %46,3'ü TARSİM'den faydalanmamaktadır. Özellikle 2. gruptaki işletmelerin TARSİM'den faydalanma oranının %80 gibi bir oranla çok yüksek olması, işletme büyüklüğü ile riskten kaçınma isteğinin doğru orantılı olduğunu bizlere göstermektedir. TARSİM'e kayıt olmayan

işletmeler, kayıt olmama nedenlerini; zararın eksik tanzimi, bürokratik işlemler, poliçe ücretlerinin yüksek oluşu, Niğde ilinde aşırı yağışlı hava olaylarının meydana gelmemesi, kadercilik ve sisteme olan isteksizlik olarak belirtmişlerdir (Çizelge 5.8).

Çizelge 5.8 İşletmelerin TARSİM’e kayıtlı olup olmadıklarına ilişkin durumu

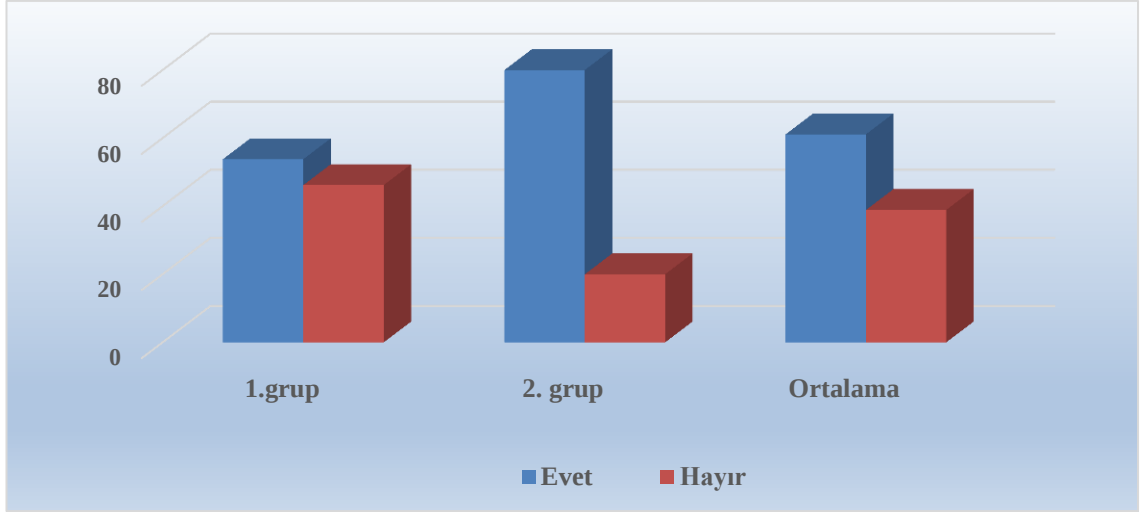
TARSİM	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Var	17	43,5	12	80	29	53,8
Yok	22	56,4	3	20	25	46,2
Toplam	39	100	15	100	54	100

5.6 İşletmelerin Organik Tarım veya İyi Tarım Faaliyetlerinde Bulunma Durumu

Yapılan araştırma sonucunda işletmelerin yaklaşık %61’inin iyi tarım veya organik tarım üretiminde bulundukları anlaşılmıştır (Çizelge 5.9). Özellikle 2. grup işletmelerde iyi tarım uygulamaları oranı yüksek olup, yapılan anket sonucunda iyi tarım uygulamaları ile yetiştirilen meyvelerin çoğunlukla Avrupa ülkelerine ihraç edildiğı ifade edilmiştir. Bazı işletmeler ise sınırlı alanda organik meyve yetiştirdiklerini, bu meyveleri ticari amaçlardan çok aile, eş, dost ve akrabaların tüketimi amaçlı olduğunu belirtmişlerdir.

Çizelge 5.9 İşletmede organik tarım veya iyi tarım uygulamaları

Organik tarım veya iyi tarım uygulamaları mevcut mudur?	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	21	53,8	12	80	33	61,11
Hayır	18	46,2	3	20	21	38.89
Toplam	39	100	15	100	54	100

Şekil 5.1 İşletmede organik tarım veya iyi tarım uygulamaları (%)

5.7 İşletmelerin Bakanlık Desteklerinden Yararlanma Durumu

Tarım ve Orman Bakanlığının üreticilere her sene sağlamış olduğu iyi tarım uygulamaları, organik tarım desteği, toprak analizi desteği, Bombus Arısı desteği, biyolojik ve biyo-teknik mücadele desteği, sertifikalı fidan ve fide üretim desteği gibi tarımsal hibelerden işletmelerin yalnızca %27'si yararlanırken, %72'si bu desteklerden faydalanmamaktadır (Çizelge 5.10). Desteklemelerden faydalanmanın az olmasının nedenleri arasında ise meyvecilik kapsamında verilen desteklerin yetersiz olması, bürokrasinin fazlalığı ve destek miktarının tatmin edici olmaması gibi nedenler gösterilmektedir.

Çizelge 5.10 Bakanlık desteklerinden faydalanmaya ilişkin veriler

Bakanlık desteğinden faydalanma durumu	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bakanlık hibe desteği alıyorum	9	23,1	6	40	15	27,7
Bakanlık hibe desteği almıyorum	30	76,9	9	60	39	72,3
Toplam	39	100	15	100	54	100

5.8 İşletmelerin İşgücü Temini ve Çalışma Durumu

İşletmelerin aile işgücü varlığına ilişkin yapılan araştırma sonucunda, 54 işletmenin aile işgücü büyüklüğü 117 kişi olup, bunların 88'i erkek 29'u kadındır. Aile işgücü varlığının önemli bir bölümü ilkokul mezunu (%41) olup, %25,6'sı lise mezunu ve yalnızca %11'i lisans mezunudur. Aile iş gücü varlığının ortalama deneyimi 8,4 yıl olup, yalnızca 35 bireyin sosyal güvencesi bulunmaktadır. Sosyal güvencesi bulunan bireylerin 33'ü erkek 2'si ise kadındır. Sosyal güvencesi bulunan 35 aile içi çalışanın 5'i SSK'lı iken, 9'u 4/1-a kapsamında tarım sigortasına ve 21'i emekli sandığına kayıtlıdır (Çizelge 5.11). Aile işgücünün çok önemli bir bölümünün işletmelere sezonluk destek verdiği, daimî olarak yani profesyonel anlamda 16 kişinin daimî olarak çalıştığı ve kendilerine düzenli maaş ödendiği ifade edilmektedir. Diğer aile işgücü bireylerine ise yevmiye ödendiği bazılarına herhangi bir ödeme yapılmadığı ifade edilmiştir.

117 kişiden yalnızca 41'ine yevmiye ödenmekte olup, yevmiye ödenen bireylerin %83'ü erkek %17'si ise kadındır. Erkeklere ödenen ortalama yevmiye 2021 yılında 148 TL/gün iken kadınlara ödenen ortalama yevmiye ise 142 TL/gündür. Bununla birlikte aile işgücü varlığı arasında emekli maaşı alan 21 çalışan bulunmakta olup, 2022 Nisan ayı itibarıyla emekli maaş ortalamaları 2.848 TL/aydır (Çizelge 5.11).

İşletmelerde yabancı işgücü varlığı incelendiğinde 54 işletmede toplam 209 işçinin çalıştığı, bunlardan 120'sinin erkek 89'unun kadın olduğu görülmektedir. 108 işçi daimî statüde çalışırken 101 işçi ise geçici/mevsimsel işçi statüsünde çalışmaktadır. Yabancı işçi gücünün %64'ü erkek iken %36'sı ise kadınlardan oluşmaktadır. Sosyal güvence bakımından çalışanlar Emekli sandığı, tarım sigortası ve SSK'ya kayıtlıdır (Çizelge 5.11).

Geçici işçi ile daimî işçiye ödenen ücretler farklılık göstermektedir. Mevsimlik/sezonluk çalışanlar geçici işçi kategorisinde sınıflandırılmakta olup, ortalama çalışma süreleri iş yoğunluğuna bağlı olarak değişmekle birlikte 2-4 ay arasında değişim göstermektedir. Geçici işçilere günlük ücret ödenmekte yeme ve içme

giderleri karşılanmaktadır. Geçici işçilere 2022 yılı için erkekler işçilere günlük 145 TL ödenirken, kadın işçilere 139 TL ödenmektedir. Geçici işçilerin özellikle hasat sezonunda istihdam edildikleri belirtilmektedir (Çizelge 5.11).

Çalıştırılan 108 daimî işçinin işletmelerde çalışma süreleri farklılık göstermekle birlikte göstergeler ortalama olarak değerlendirilmiştir. Daimî işçilerin aylık ortalama maaşları 4.892TL'dir. Bununla birlikte ücret cinsiyete göre az da olsa değişim gösterebilmektedir. En düşük daimî işçi maaşı 4082 TL/ay iken, en yüksek daimî işçi maaşı 5654 TL/ay olarak belirtilmiştir (Çizelge 5.11).

Çizelge 5.11 İşletmelerde yabancı işgücü

Sayısı	Cinsiyet	Tarımsal Deneyim	Sosyal Güvence	Geçici İşçi			Daimî İşçi		
				Süre (Ay/gün)	Hangi İşte Çalıştığı	Ödenen Toplam Ücret	Süre (Ay/gün)	Hangi İşte Çalıştığı	Ödenen Toplam Ücret
120	Erkek	12,3 yıl	Tarım sigortası, SSK, Emekli sandığı	Ortalama 2-4 ay	Hasat Toprak hazırlama Fide dikim Gübreleme Tasnifleme	Ortalama 145 TL/gün	Ortalama 9,6 yıl	Toprak hazırlama Fidan dikimi Depolama Ambalajlama Bakım Hasat İlaçlama Gübreleme Çapalama Tasnifleme Sulama Pazarlama Nakliyat	Ortalama 4.892 TL/ay
89	Kadın	10,4 yıl	Tarım sigortası, SSK, Emekli sandığı	Ortalama 2-4 ay	Hasat Toprak hazırlama Fide dikim Gübreleme Tasnifleme	Ortalama 139 TL/gün	Ortalama 7,3 yıl	Fidan dikimi Depolama Ambalajlama Bakım Tasnifleme Hasat Ofis işleri Pazarlama	Ortalama 4.663TL/ay

5.9 İşletmelerde Sermaye Durumu

Tarımsal üretimin devamı için en önemli şart sermayedir. Sermaye mal ve hizmet üretimi için gerekli olan dört unsurdan biridir (Karacan 1991). Araştırmada incelenen hususlardan biri de işletmelerin sahip olduğu sermaye miktarı olmuştur. İşletmenin sahip olduğu aktif ve pasif sermayeye ilişkin detaylara aşağıda yer verilmiştir.

5.9.1 Aktif sermaye

Tarımsal üretimde kullanılan bütün sermaye unsurları aktif sermayeyi oluşturmaktadır. Aktif sermaye, çiftlik sermayesi ve işletme sermayesinden oluşmaktadır (İnan 1994).

5.9.1.1 Çiftlik sermayesi

Arazi sermayesi olarak da bilinen çiftlik sermayesi grubuna duran (sabit) varlıklar girmektedir. Toprak sermayesi, arazi ıslahı sermayesi, binalar ve toprağa bağlı bitkiler çiftlik sermayesi grubunda yer almaktadır (Ünlüer 2014).

5.9.1.1.1 Toprak sermayesi

Toprak sermayesi, çiftlik (arazi) sermayesinin en önemli unsurudur. Arazi, su kaynakları ve bunların yararlanma hakkı toprak sermayesini oluşturmaktadır (Açıl ve Köylü 1971). İşletmelerde genellikle toprak sermayesi en büyük paya sahip gruptur. Nitekim araştırmada toprak sermayesi en fazla paya sahip olan grup olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmada toprak sermayesi, arazi ıslahı sermayesi, binalar ve ekili fideler dikkate alınarak hesaplanmıştır. Ortalama toprak sermayesi 2,9 milyon TL iken dekara düşen ortalama toprak sermayesi 13.760 TL/dekardır.

2021 Aralık ayında devalüasyona bağlı olarak Türkiye’de patlak veren ekonomik kriz nedeniyle özellikle taşınmazların değeri radikal bir biçimde artış göstermiştir. Niğde ilinde toprak sermayesinin yükselmesindeki diğer bir nedende Türkiye’de yaşanan ekonomik krizdir. Diğer bir etmen olarak ise nüfusa bağlı olarak toprak kaynaklarının giderek azalması yani arazi kıtlığı gösterilebilir.

Çizelge 5.12 İşletmelerin ortalama toprak sermayesi varlığı

	1. grup	2. grup	Ortalama
Toprak sermayesi (TL)	2.750.000	3.550.000	2.972.222
Dekara düşen toprak sermayesi (TL/da)	12.731	16.435	13.760

5.9.1.1.2 Arazi ıslahı sermayesi

Toprağın verim gücünü artırmak amacıyla toprağa yapılan sermaye yatırımları arazi ıslahı sermayesini meydana getirmektedir (Bülbül 1973). İşletmelerin arazi ıslahı sermayesi irdelendiğinde, işletmecilerin yalnızca kanal, su kuyusu ve çite sermaye ayırdıkları görülmektedir. Diğer yandan bent, ark, hendek, drenaj, teras ve diğer arazi ıslah sermayelerine ilişkin herhangi bir maliyet kalemi işletmeciler tarafından belirtilmemiştir. İşletme büyüklüğüne paralel olarak arazi ıslah sermayesi artış göstermektedir. Dolayısıyla 2. grupta yer alan işletmelerin ortalama arazi ıslahı sermayeleri 1. grupta yer alan işletmelere kıyasla daha yüksektir. İncelenen işletmelerin ortalama arazi ıslahı sermaye miktarı 203.000 TL'dir. Dekara düşen ortalama arazi ıslahı sermayesi ise yaklaşık 941 TL'dir (Çizelge 5.13).

Çizelge 5.13 İşletmelerin arazi ıslahı sermayesine ilişkin bilgiler (TL)

Islah nevi	1. grup	2. grup	Ortalama
1.Sulama tesisi	-	-	-
Kanal	31.900	34.000	32.500
Su kuyusu	53.000	60.000	55.000
2.Muhafaza tesisi	-	-	-
Çit	91.230	129.700	102.400
Drenaj	11.300	29.800	14.150
Toplam arazi ıslahı sermayesi	187.430	199.500	203.200
Dekara arazi ıslahı sermayesi (TL/da)	867,73	923,61	940,74

5.9.1.1.3 Bina sermayesi

Bina sermayesi, işletmede çalışan işgücünün ve aile bireylerinin, işletmede üretilen ve depolanan ürünlerin ve işletme sermayesi unsurlarının muhafazasına katkı sağlayarak üretime dolaylı katkı sağlamaktadır (Bülbül 1973).

İşletmelerin bina sermayeleri incelendiği zaman, ortalama bina sermayesinin yaklaşık 2,2 milyon TL olduğu, bina sermayesi içinde en değerli nevinin her iki grup içinde soğuk hava deposu olduğu görülmektedir. Dekara düşen bina sermayesi ise 10.000 TL'nin üzerindedir (Çizelge 5.14).

Türkiye'de 2021 yılında derinleşen ekonomik krizle birlikte bina yapım maliyetlerinde çok önemli oranda artış kaydedilmiştir. Ekonomik krize bağlı olarak konut rayiç değerleri artış kaydetmiştir.

Çizelge 5.14 Bina sermayesine ilişkin bilgiler

Cinsi	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Güncel değeri (TL)	%	Güncel değeri (TL)	%	Güncel değeri (TL)	%
Konut	365.000	17,19	410.000	17,42	378.000	17,2
Soğuk hava deposu	398.000	18,75	423.000	17,97	405.000	18,43
Cam sera	372.000	17,52	400.000	16,99	380.000	17,29
Plastik sera	281.000	13,24	330.000	14,02	300.000	13,65
Yem deposu	64.200	3,02	85.000	3,61	70.000	3,18
Gübrelik	77.300	3,64	87.700	3,72	80.000	3,64
Ambar	43.500	2,05	50.000	2,18	45.000	2,05
Depo	92.000	4,33	101.000	4,29	95.000	4,32
İdari Bina	320.000	15,07	350.000	14,87	330.000	8,87
Kömürlük	20.000	0,94	27.000	1,14	25.000	1,14
İşçi lojmanı	90.000	4,24	90.000	3,8	90.000	4,09
Bina sermayesi değeri	2.123.000	100	2.353.000	100	2.198.000	100
Dekara düşen bina sermayesi (TL/da)	9.828	-	10.893	-	10.175	-

5.9.1.1.4 Bitki sermayesi

Bitki sermayesi, hâlihazırda ekili ve dikili olan bütün kültür bitkileri, yetişmekte olan veya gelecek sezon hasat edilecek ürün için tarlaya yapılmış masrafları kapsamına alan tarla demirbaşını oluşturmaktadır (Bülbül 1979).

Tarla demirbaşı ise ekimden hasat zamanına kadar üretim alanı için yapılan masrafları tanımlamaktadır. Henüz yararlanılamayacak olan diğer nebatlarda tarla demirbaşında yer almaktadır (Kumbasaroğlu ve Dağdemir 2011). Dolayısıyla bu çalışmada tarla demirbaşı, henüz meyve verme çağına gelmemiş meyve fidanlarını, yeni dikilen fideler, gübre, toprak sürümü ve sebze fidelerini kapsamaktadır. Meyvesiz ağaçlar ise odun kıymeti üzerinden değerlendirilmiştir (Peker 1997).

İşletme ortalaması incelendiğinde ortalama bitki sermayesinin 1,8 milyon TL olduğu görülmektedir. İşletme büyüklüğü arttıkça bitki sermayesinin arttığı görülmektedir. Dekara düşen bitki sermayesi ise 8.590 TL olarak hesaplanmıştır (Çizelge 5.15).

Çizelge 5.15 Bitki sermayesine ilişkin durum

Bitki sermayesi	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Değer (TL)	Oran (%)	Değer (TL)	Oran (%)	Değer (TL)	Oran (%)
Meyve ağaçları	1.240.000	77,3	1.970.000	78,48	1.442.700	77,73
Dikilmeye hazır fideler (anaç)	176.000	10,97	253.000	10,07	197.388	10,63
Tarla demirbaşı	187.500	11,660	287.800	11,45	215.361	11,64
Toplam	1.603.500	100	2.510.800	100	1.855.449	100
Dekara düşen bitki sermayesi (TL/da)	5.741	-	11.624	-	8.590	-

5.9.1.2 İşletme sermayesi

İşletme sermayesi, alet ve makine, hayvan, malzeme ve mühimmat ile para sermayelerinden oluşmaktadır (Ünlüer 2014). Cansız demirbaş olarak da bilinen alet ve makine sermayesi üretimi dolaylı olarak etkilemektedir. İşletmelerin faaliyetlerinde kullandıkları tarımsal alet ve makineler bu sermaye grubunu oluşturmaktadır.

5.9.1.2.1 Alet ve makine sermayesi

Alet ve makine sermayesi, cansız demirbaş olarak da bilinmektedir. Tarımsal üretimde kullanılan çeşitli gereçler bu sermaye grubunda sınıflandırılmaktadır (Güneş 1999). Araştırma sonucuna göre işletmelerin ortalama alet ve makine sermayelerinin değeri 1,4 milyon TL bulunmuştur. Çizelgeye göre yaklaşık %28 pay ile sulama tesisi ekipmanları en pahalı alet ve makine grubunu oluşturmaktadır. Dekara düşen alet ve makine sermayesi ise 11.395 TL'dir. 2. grup işletmelerin alet ve makine sermayesinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Çizelge 5.16).

Çizelge 5.16 İşletmelerin alet ve makine sermayesi

Cinsi	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Güncel değeri (TL)	Oran (%)	Güncel değeri (TL)	Oran (%)	Güncel değeri (TL)	Oran (%)
Traktör	280.000	22,3	350.000	23,6	300.000	21,19
Römork	22.500	1,79	32.000	2,1	25.000	1,77
Toprak burgu ağaç dikim makinesi	4.300	0,34	5.000	0,33	4.500	0,32
Su tankerleri	40.000	3,1	40.000	2,7	40.000	2,82
Kazayağı	16.000	1,2	12.000	0,8	15.000	1,06
Motopomp	6.700	0,53	6.400	0,43	6.500	0,46
Ot toplama tırnığı	5.500	0,43	4.800	0,32	5.000	0,35
Tesviye kürekleri	8.000	0,63	8.750	0,59	8.500	0,60
Çapa makinası	27.000	2,15	32.000	2,1	30.000	2,12
Sulama tesisi	380.000	30,3	450.000	30,4	400.000	28,25
Güneş enerjileri	92.000	7,3	120.000	8,1	100.000	7,06
Dolu-don önleme sistemleri	282.000	22,5	330.000	22,3	300.000	21,19
Jeneratörler	17.000	1,35	12.200	0,82	15.000	1,06
Tarımsal amaçlı ısıtıcılar	39.000	3,1	36.500	2,46	38.000	2,68
Soğuk hava depoları (Kabin tipi makine)	14.000	1,1	16.500	1,1	15.000	1,06
Otomatik fide dikim makineleri	19.000	1,5	23.000	1,55	20.000	1,41
Toplam	1.253.000	100	1.479.150		1.416.000	100
Dekara alet ve makine sermayesi (TL/da)	5.801	-	6.848	-	6.555	-

5.9.1.2.2 Hayvan sermayesi

Tarımsal üretim faaliyetinde et, süt, deri üretimi veya farklı amaçlarla kullanılan küçükbaş ve büyükbaş hayvanlar ile kümes hayvanları gibi irat hayvanlar ile iş hayvanlarının hepsi hayvan sermayesini oluşturmaktadır (Yüzbaşıoğlu 2021). İncelenen işletmelerde hayvan yetiştiriciliği düşük düzeyde yapılmakla birlikte işletmelerin önemli kısmında küçükbaş ve büyükbaş hayvan ile kümes hayvanları ve Bombus ve bal arısı mevcuttur.

İncelenen işletmeler, hayvan sermayesi bakımından gruplara göre farklılık göstermektedir. Hayvan sermayesi bakımından işletmelerin hayvan sermayesinin yaklaşık %64'ünü büyükbaş hayvanlar, %29'unu küçükbaş hayvanlar, %3'ünü kümes hayvanları ile bal ve Bombus arıları oluşturmaktadır. İşletme büyüklüğü arttıkça hayvan sermayesinin artış gösterdiği kaydedilmektedir. İşletmelerin ortalama hayvan sermayesinin 89.063 TL olduğu görülmektedir. Meyve işletmelerinde meyve üretiminin yanı sıra hayvancılık faaliyetlerinin düşük oranda olsa da yine de yer verildiği görülmektedir.

Büyükbaş hayvan sermayesine sahip işletmelerin önemli bölümünün süt ve süt ürünleri elde etme amacıyla büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde bulundukları, küçükbaş hayvan sermayesine sahip işletmelerin ise süt ve süt ürünlerinden ziyade koyun eti için faaliyette bulundukları anlaşılmıştır. Kümes hayvanlar ise hayvan sermayesinin yalnızca %3'ünü oluşturmaktadır. İşletmelerin önemli bölümü tozlayıcı faktör olarak Bombus arısı ile bal arılarına sahiptirler.

Çizelge 5.17 İncelenen meyve işletmelerinde hayvan sermayesi

Hayvan sermayesi	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Güncel değeri (TL)	Oran (%)	Güncel değeri (TL)	Oran (%)	Güncel değeri (TL)	Oran (%)
Büyükbaş hayvan	55.000	65,5	62.000	61,9	56.944	63,93
Küçükbaş hayvan	24.000	28,5	32.000	31,4	26.220	29,43
Kümes hayvanı	2.750	3,2	4.000	3,9	3.097	3,47
Arıkovanı	2.400	2,8	3.850	3,8	2.802	3,14
Toplam	84.150	100	101.850	100	89.063	100
Dekara hayvan sermayesi (TL/da)	390	-	472	-	412	-

5.9.1.2.3 İşletmelerim malzeme ve mühimmat sermayesi

Malzeme ve mühimmat sermayesi, işletme içinde kullanılan ve pazarda satılmak üzere ayrılan maddelerden oluşmaktadır (Cinemre ve Kılıç 2015). İşletmelerin ortalama malzeme ve mühimmat sermayesinin parasal karşılığı 285.553 TL'dir (Çizelge 5.18). Malzeme ve mühimmat sermayesi içinde en büyük payı sırasıyla %38,72 ile tohum/fide, %36,96 ile pazarda satılacak ürünler, %9,28 ile akaryakıt, %8,19 ile tarımsal ilaçlar ve %7,17 ile gübre almaktadır.

Dekara 1.322 TL/da malzeme ve mühimmat sermayesi düşmektedir. İdeal sermaye dağılım oranını ele aldığımızda bu miktarın yetersiz olduğu görülmektedir. Malzeme ve mühimmat sermayesindeki yetersizliğin en önemli nedenleri arasında enflasyon gösterilmektedir. Yapılan anket sonucunda eksilen herhangi bir malzeme ve mühimmatın yerini doldurmada işletmelerin çok zorlandıkları, bazı zamanlarda depodaki ürünleri satma konusunda kararsız kaldıkları, özellikle ithalata dayalı tarımsal ilaç ve gübre fiyatlarındaki artıştan dolayı mağdur olduklarını ve geçen yıllara kıyasla daha az gübre ve ilaç kullanabildiklerini bu nedenle önümüzdeki yıllarda meyve veriminde ister istemez bir düşüşün yaşanacağını ifade etmişlerdir.

Çizelge 5.18 İşletmelerin malzeme ve mühimmat sermayeleri

Nevi	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Değeri (TL)	%	Değeri (TL)	%	Değeri (TL)	%
Tohum/fide	102.000	38,5	130.000	38,1	109.777	38,72
Gübre	18.000	6,7	27.000	7,9	20.500	7,17
Tarımsal ilaç	22.000	8,3	29.000	8,6	23.388	8,19
Pazarda satılacak ürünler	100.000	37,7	120.000	35,2	105.555	36,96
Akaryakıt	23.000	8,8	35.000	10,2	26.333	9,28
Toplam	265.000	100	341.000	100	285.553	100
Dekara malzeme ve mühimmat sermayesi (TL/da)	1.227	-	1.578	-	1.322	-

5.9.1.2.4 İşletmelerin para sermayesi

İşletmeler, üretim faaliyetlerine devam edebilmek için likiditeye yani nakit paraya ihtiyaç duymaktadırlar. İşletmelerin para mevcudu kapsamında incelendiğinde kasada ortalama 47.222 TL, bankada 45.222 TL mevcutları olduğu, gerçek kişilerden ve tüzel kişilerden 116.111 TL nakdi ve ayni alacaklarının olduğu görülmektedir (Çizelge 5.19). İşletme büyüklüğü arttıkça para sermayesinin artış gösterdiği görülmektedir. Dekara ise ortalama 966 TL para sermayesi düşmektedir.

İşletmelerin çoğunun bankadaki paraları mevduat hesabında döviz veya kur korumalı mevduatta tutukları, az sayıda işletmenin parasını TL olarak tuttuğu öğrenilmiştir. İşletme alacakları ise teslim edilen fakat henüz ödemesi yapılmayan ürünlere ait alacaklar olduğu ifade edilmiştir.

Çizelge 5.19 İşletmelerin para sermayesi

Para sermayesi	1. grup		2. grup		Ortalama	
	Değeri (TL)	%	Değeri (TL)	%	Değeri (TL)	%
Banka	43.000	23,63	51.000	21,62	45.222	21,68
Alacak	110.000	55,15	132.000	55,93	116.111	55,67
Kasa	45.000	22,22	53.000	22,45	47.222	22,65
Toplam	198.000	100	236.000	100	208.555	100
Dekara para sermayesi (TL/da)	916,6	-	1.092	-	965,5	-

5.9.1.3 İşletmelerin aktif sermaye değerleri

Araştırmaya katılan işletmelerin ortalama aktif sermaye yapısı aşağıdaki gibidir. Aktif sermayenin %81'ini çiftlik sermayesi oluştururken, %19'unu işletme sermayesi

oluşturmaktadır. Çiftlik sermayesi içinde en büyük payı toprak sermayesi alırken, işletme sermayesi içinde alet ve makine sermayesi önemli yer edinmektedir.

Erkuş'a göre (1995), bir işletmenin verimli olabilmesi için çiftlik ve işletme sermayesinin eşit biçimde pay alması gerekmektedir (Erkuş 1995). Araştırmada ise aktif sermayenin ortalama olarak yaklaşık 5'te 1'inin işletme sermayesinden oluştuğu ve bu durumun işletmenin para, hayvan, alet ve makine sermayesinin yetersiz olmasından kaynaklandığı görülmektedir.

Açıl ve Demirci'ye (1984) göre, tarım işletmeleri için en uygun sermaye dağılımı; %25 toprak sermayesi, %25 bina sermayesi, %25 hayvan sermayesi, %10 alet-makine sermayesi, %10 malzeme ve mühimmat sermayesi ve %5 para sermayesi şeklindedir (Açıl ve Demirci 1984). Buna göre, incelenen işletmeler ideal dağılımdan uzak bir sermaye bileşenine sahiptir. İşletme ortalama büyüklüğü 216 dekar olup, incelenen işletmelerde dekara düşen aktif sermaye miktarı yaklaşık 41.435 TL'dir (Çizelge 5.20).

Çizelge 5.20 İşletmelerin aktif sermayesinin topluca incelenmesi

Sermaye türleri		1. grup		2. grup		Ortalama	
		TL	%	TL	%	TL	%
Çiftlik sermayesi	Toprak sermayesi	2.750.000	33,23	3.550.000	33,52	2.972.000	33,2
	Arazi ıslahı sermayesi	187.430	2,26	199.500	1,88	203.200	2,27
	Bitki sermayesi	1.603.500	19,37	2.510.800	23,71	1.855.499	20,73
	Bina sermayesi	2.123.000	25,65	2.353.000	22,22	2.198.000	24,56
	Toplam	6.476.687	78,26	8.433.300	79,63	7.228.000	80,76
İşletme sermayesi	Alet-makine sermayesi	1.253.000	15,14	1.479.000	13,97	1.416.000	15,82
	Hayvan sermayesi	84.150	1,02	101.850	0,96	89.063	0,99
	Malzeme-mühimmat sermayesi	265.000	3,20	341.000	3,22	285.553	3,19
	Para sermayesi	198.000	2,39	236.000	2,23	208.555	2,33
	Toplam	1.800.150	21,75	2.157.000	20,37	1.722.171	19,24
Genel toplam		8.276.150	100	10.590.300	100	8.950.171	100
Dekara düşen değer		38.315	-	49.029	-	41.435	-

5.9.2 Pasif sermaye

İşletmelerin üçüncü şahıslara yönelik her türlü borcu veya üçüncü şahıslara ait mallar pasif sermayeyi oluşturmaktadır. Örneğin, bankalara, gerçek kişilere veya tarım kooperatiflerine olan borçlar pasif sermayeyi oluşturmaktadır. Ayrıca, kira ve ortakçılık kapsamında tutulan topraklar da pasif sermayede gösterilmektedir (Rehber ve Erkuş 1984).

Çizelge 5.21 İşletmelerin pasif sermaye varlığı

Nevi	1. grup	2. grup	Ortalama	
	TL	TL	TL	%
Borçlar	1.107.000	1.080.000	1.110.000	98,90
Kiralanın arazi değeri veya ortakçı payı	10.730	13.500	12.300	1,1
Toplam pasif sermaye	1.117.730	1.093.500	1.122.300	100
Dekara düşen pasif sermaye varlığı (TL/da)	5.174	5.062	5.195	-

5.10 Öz Sermaye

İşletmelerin aktif sermaye toplamından, bütün yabancı sermaye unsurlarının çıkartılması ile işletmelerin öz sermayeleri bulunmaktadır (Güneş 2004). Dolayısıyla; öz sermaye= Aktif sermaye-yabancı sermaye olarak formüle edilebilir. Çizelgeden görüleceği üzere incelenen işletmelerin öz sermaye ortalamaları 7,8 milyon TL'dir. Gruplar bazında incelendiğinde işletme büyüklüğü arttıkça öz sermaye miktarının arttığı görülmektedir. Dekara düşen öz sermaye miktarı yaklaşık 36 bin TL'dir (Çizelge 5.22).

Çizelge 5.22 İşletmelerin öz sermayeleri

Nevi	1. grup	2. grup	Ortalama	
	TL	TL	TL	%
Aktif sermaye	8.276.150	10.590.300	8.950.171	100
Yabancı sermaye	1.117.730	1.093.500	1.122.300	13,6
Öz sermaye miktarı	7.117.150	9.220.300	7.827.871	86,4
Dekara düşen öz sermaye miktarı (TL/da)	32.949	42.686	36.240	-

5.11 İşletmelerin Değişen Masrafları

Değişen masraflar, işletmelerin gübre, ilaç, su tüketimi, işçilik, akaryakıt, tamir ve bakım, arazi kirası, makine kirası, ambalajlama, depolama ile döner sermaye ve faizinin oluşturduğu giderleri ifade etmektedir (Bülbül 1979).

Aşağıda yer alan çizelgeden görüleceği üzere işletmelerin ortalama değişen masrafı 547.883 TL'dir. Masraflar ürün grubuna ve işletme tipine göre değişmektedir. Araştırmada yer alan meyve işletmelerinde en büyük masraf kalemini ilaç, soğuk depolama ve işçilik ücreti oluşturmaktadır. İşletme ortalaması büyüdükçe bütün kalemlerde masraflar artış kaydetmektedir. İşletmede yetiştirilen hayvanlara yapılan masraflar diğer masraflar kategorisinde yer almaktadır (Çizelge 5.23).

Türkiye'de özellikle 2021 yılında kur kriziyle ortaya çıkan ekonomik problemler nedeniyle sabit ve değişen masrafların önümüzdeki yıllarda da artış kaydetmesi beklenmektedir. Özellikle masraflardaki bu denli hızlı ve marjinal artışlar işletmeleri kaygılandırmaktadır. Masraflardaki dolayısıyla maliyetlerdeki bu denli artışlar işletmelerin faaliyetlerine devamlılığı için bir tehdit olarak görülmektedir. Nitekim bazı işletmelerin önümüzdeki yıllarda ekonomik konjonktürün değişmemesi durumunda faaliyetlerini durdurmayı planladıkları öğrenilmiştir.

Çizelge 5.23 İşletmelerin ortalama değişen masraf verileri

Masraf kalemleri	1. grup		2. grup		Ortalama	
	TL	%	TL	%	TL	%
Gübre	8.205	1,69	65.000	10,93	55.550	10,14
İlaç	183.708	37,88	197.000	33,13	187.002	34,13
Su	41.624	8,58	45.550	7,76	42.703	7,79
İşçilik	52.070	10,74	59.000	9,92	54.550	9,96
Akaryakıt/yağ	16.800	3,46	21.000	3,53	18.400	3,36
Tamir	15.200	3,13	21.600	3,63	17.150	3,13
Arazi kirası	10.730	2,21	13.500	2,27	11.500	2,10
Makine kirası	5.990	1,24	6.200	1,04	4.500	0,82
Diğer	24.170	4,98	24.800	4,17	24.350	4,44
Depolama	88.165	18,18	97.650	16,42	90.800	16,57
Ambalajlama	17.410	3,59	17.550	2,95	17.450	3,18
Döner sermaye faizi	20.871	4,30	25.795	4,34	23.883	4,16
Toplam	489.943	100	594.645	100	547.883	100

5.12 İşletmelerde Sabit Masraflar

Amortisman, vergi, bina ve barınak masrafları, sulama tesis masrafları, arazi kirası, daimî işgücü giderleri, aile işgücü giderleri ve genel yönetim giderleri gibi değişen masraflar dışında kalan masraflar sabit masraflar grubuna girmektedir (Erkuş 1979). Çizelgeye göre işletmelerin ortalama masrafları yaklaşık olarak 317 bin TL'dir (Çizelge 5.24).

Çizelge 5.24 İşletmelerin ortalama sabit masrafları

Nevi	1. grup		2. grup		Ortalama	
	TL	%	TL	%	TL	%
Amortisman	68.800	22,55	99.700	27,27	77.383	24,34
Vergi	111.500	36,55	124.200	33,98	115.027	36,19
Bina ve barınak masrafları	18.050	5,92	17.700	4,84	17.952	5,65
Sulama tesisi masrafları	23.750	7,79	25.400	6,95	20.091	6,32
Arazi kirası	10.730	3,52	13.500	3,69	11.499	3,62
Daimî işgücü ücreti	52.070	17,07	59.450	16,26	54.120	17,03
Aile işgücü gideri	14.170	4,65	18.880	5,16	15.478	4,87
Genel yönetim gideri	5.981	1,96	7.166	1,96	6.310	1,99
Toplam	305.051	100	365.546	100	317.860	100
Dekara düşen sabit masraf (TL/da)	1.412	-	1.692	-	1.471	-

5.13 İşletmelerde Toplam İşletme Masrafları

Toplam masraf, sabit ve değişen masraf toplamından oluşmaktadır. Ankette incelenen işletmelerin ortalama toplam masrafları aşağıdaki çizelgede verilmektedir. Buna göre işletmelerin ortalama toplam masrafı yaklaşık 837.000 TL'dir. İşletme büyüklüğü arttıkça masraf unsurları da artış kaydetmektedir (Çizelge 5.25).

İşletmelerle yapılan görüşmede önümüzdeki yıllarda masraf kalemlerinin daha da artacağı endişeleri dile getirilmiştir. Masrafların asimetric bir biçimde artarken gelirlerin bu denli artış göstermediği, alım gücünün enflasyona yenildiği, girdi maliyetinin yanı sıra enerji fiyatlarındaki bu yükselişin gıda arz zincirine mutlaka olumsuz yönde yansıtacağı ifade edilmiştir. İşletmeler, önümüzdeki üretim sezonunda üretim miktarında düşüş beklediklerini, özellikle küçük ölçekli işletmelerin kısa sürede faaliyetlerini sonlandıracağı orta-büyük ölçekli işletmelerin ise orta ve uzun vadede sektörden ayrılacağı endişelerini paylaşmışlardır.

Çizelge 5.25 İncelenen işletmelerin toplam masrafları

Masraflar	1. grup		2. grup		Ortalama	
	TL	%	TL	%	TL	%
Değişen masraf	484.943	61,34	594.645	61,87	547.883	63,27
Sabit masraf	305.051	38,66	365.546	38,13	317.860	36,73
Toplam masraf	789.994	100	960.191	100	837.273	100
Dekara düşen toplam masraf (TL/da)	3.657	-	4.445	-	4.008	-

5.14 İşletmelerin Ekonomik Faaliyet Sonuçları

5.14.1 İşletmelerin gayrisafi üretim değeri

Güneş ve arkadaşları (2011) gayrisafi üretim değerini “*Gayrisafi üretim değeri, tarım işletmelerinde üretilen bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerleri ile bu üretim faaliyetlerinde yıl içerisinde meydana gelen prodüktif demirbaş kıymet artışlarından oluşan değer*” olarak tanımlamaktadır (Güneş vd. 2011).

Ürün bazında işletmelerin bitkisel üretim değeri incelendiğinde sırasıyla kiraz, elma ve kayısı ön plana çıkmaktadır. İşletme ortalaması olarak 1,2 milyon TL’lik bitkisel üretim değeri elde edilmiştir.

Çizelge 5.26 İşletmelerin bitkisel üretim değeri

Nevi	1. grup		2. grup		Ortalama	
	TL	%	TL	%	TL	%
Ayva	11.000	0,91	13.000	0,91	11.555	0,91
Badem	27.500	2,28	24.500	1,71	26.666	2,10
Ceviz	85.450	7,08	96.400	6,72	88.491	6,96
Elma	235.000	19,46	357.899	24,93	268.888	21,14
Erik	57.550	4,77	88.700	6,18	66.202	5,21
Kayısı	189.000	15,65	197.500	13,76	191.361	15,05
Kiraz	456.750	37,83	501.225	34,92	467.880	36,79
Şeftali	45.355	3,76	49.800	3,47	46.322	3,64
Vişne	11.225	0,93	10.870	0,76	11.125	0,87
Üzüm	74.255	6,15	79.885	5,57	76.234	5,99
Yem bitkileri	10.300	0,85	14.225	0,99	11.989	0,94
Toplam	1.207.500	100	1.435.404	100	1.271.869	100
Dekara düşen değer (TL/da)	5.590	-	6.640	-	5.887	-

İşletmelerin hayvan sermayesine ilişkin bilgiler yukarıda verilmişti. İşletmelerin hayvansal üretim değerleri et, süt, gübre ve prodüktif demirbaş kıymet artışından (PDKA) oluşmaktadır.

PDKA, sürünün yılsonu değeri, satılan hayvan değeri ve kesilen hayvan değeri toplamından satın alınan hayvan varlığı ve sürünün dönem başı değerinden çıkarılması ile formülize edilmektedir (Sönmez 2006). İşletmelerin ortalama hayvansal üretim değeri yaklaşık 43.000 TL'dir.

Çizelge 5.27 İşletmelerin hayvansal üretim değeri

Nevi	1. grup		2. grup		Ortalama	
	TL	%	TL	%	TL	%
Süt	9.650	23,97	16.330	37,86	11.505	26,96
Et	12.550	31,18	15.650	36,28	12.249	28,71
Gübre	9.250	22,98	11.400	26,43	9.847	23,08
PDKA	8.800	21,86	9.750	22,63	9.063	21,25
Toplam	40.250	100	43.130	100	42.664	100
Dekara düşen değer (TL/da)	186,34	-	199,67	-	197,51	-

İşletmelerin ortalama gayri safi üretim değeri yaklaşık 1,3 milyon TL'dir. Elde edilen üretim değerinin yaklaşık %97'si bitkisel orjinlidir. Hayvansal kaynaklı üretim değeri ise yalnızca %3,2'dir.

Çizelge 5.28 İncelenen işletmelerin ortalama gayrisafi üretim değerleri

Nevi	1. grup		2. grup		Ortalama	
	TL	%	TL	%	TL	%
Bitkisel üretim değeri	1.207.500	96,79	1.435.404	97,09	1.271.869	96,72
Hayvansal üretim değeri	40.250	3,21	43.130	2,91	42.664	3,28
Toplam	1.247.750	100	1.478.534	100	1.314.553	100
Dekara düşen değer (TL/da)	5.777	-	6.845	-	6.085	-

5.14.2 İşletmelerde brüt kâr

Erkuş'un tanımına göre brüt kâr, işletmenin elde ettiği gayri safi kârdan değişen masrafların çıkartılmasıyla bulunmaktadır (Erkuş 1995). Aşağıdaki çizelgeye göre ortalama brüt kâr 767 bin TL bulunmuştur. Dekara düşen brüt kâr ise 3.549 TL'dir (Çizelge 5.29). Brüt kâr işletmelerin kârlılığını gösteren önemli ekonomik göstergelerden biridir.

Çizelge 5.29 İşletmelerin brüt kârı

	1. grup	2. grup	Ortalama
	TL	TL	TL
Gayri safi üretim değeri	1.247.750	1.478.534	1.314.553
Değişen masraflar	484.943	594.645	547.883
Brüt kâr	762.807	883.889	766.670
Dekara düşen değer (TL/da)	3.532	4.092	3.549

5.14.3 İşletmelerin gayrisafi hasılası

İşletmelerin gayri safi hasılası, bir tarım işletmesinde bir üretim yılında tarımsal faaliyetlerden elde edilen gelirin yanı sıra işletme dışı gelir ile konut kira gelirinin eklenmesiyle oluşmaktadır (Işın ve Olgun 2018). Genel olarak gayrisafi hâsıla işletme büyüklüğü ile doğru orantılıdır. Aşağıdaki çizelgeden de görüleceği üzere incelenen işletmelerin ortalama gayrisafi hasılası 1,3 milyon TL'dir (Çizelge 5.30).

Çizelge 5.30 İncelenen işletmelerin ortalama gayrisafi hasılası

Nevi	1. grup	2. grup	Ortalama
	TL	TL	TL
Gayri safi üretim değeri	1.247.750	1.478.534	1.314.553
Tarım dışı gelir	5.850	5.300	5.600
Toplam gayrisafi hâsıla	1.253.600	1.483.834	1.320.153
Dekara düşen değer (TL/da)	5.803	6.869	6.112

5.14.4 İşletmelerin saf hasılası

Bir tarımsal işletmenin saf hasılası, gayri saf hasıladan toplam işletme masraflarının çıkartılmasıyla bulunmaktadır. Saf hâsıla işletmenin başarısını gösteren ve diğer işletmelerle kıyaslamaya yarayan en önemli göstergelerden biridir (Güneş 2004). Çizelgeden görüleceği üzere işletmelerin ortalama saf hâsıla değeri 482 bin TL'dir. İşletme büyüklüğü arttıkça saf hâsıla da artış göstermiştir (Çizelge 5.31).

Çizelge 5.31 İncelenen işletmelerin 2021 yılına ait ortalama saf hasılası

Saf hâsıla	1. grup	2. grup	Ortalama
	TL	TL	TL
Gayri saf hâsıla	1.253.600	1.483.834	1.320.153
Toplam işletme masrafı	789.994	960.191	837.273
Saf hâsıla değeri	463.606	523.643	482.880
Dekara düşen değer (TL/da)	2.146	2.424	2.235

5.14.5 İşletmelerin tarımsal geliri

Tarımsal gelir, girişimciye ait sermaye rantı ile çiftçi ve ailesinin ücret karşılığı gelirinden oluşan önemli bir işletme başarı göstergesidir. Saf hasıladan borç faizi ile kira-ortakçı payı düştükten sonra aile işgücü karşılığının eklenmesiyle bulunmaktadır. Tarımsal gelir işletme büyüklüğü ile doğru orantılı değişim göstermektedir (Erkuş 1995). Bitkisel ve hayvansal üretim değeri birlikte ele alındığında aşağıdaki çizelgede görüleceği üzere işletmelerin ortalama tarımsal geliri 464 bin TL bulunmuştur. Hayvansal üretimin az da olsa işletme tarımsal gelirine katkısı bulunmaktadır. Ancak işletmelerin elde ettiği tarımsal gelir daha ziyade meyve yetiştiriciliğinden kaynaklanmaktadır. İşletme büyüklüğü arttıkça tarımsal gelirden artış yaşandığı görülmektedir (Çizelge 5.32).

Çizelge 5.32 İşletmelerin ortalama tarımsal geliri

Nevi	1. grup	2. grup	Ortalama
	TL	TL	TL
Saf hâsıla	463.606	523.643	482.880
Borç faizleri	20.660	24.400	21.700
Kira-ortakçılık payları	13.500	8.100	12.000
Aile işgücü karşılığı	14.170	18.800	15.478
Tarımsal gelir	462.216	509.943	464.160
Dekara düşen tarımsal gelir (TL/da)	2.008	2.186	2.151

5.14.6 Toplam aile geliri

Aile geliri, tarımsal gelire tarım dışı faaliyetlerden elde edilen gelirin eklenmesiyle bulunmaktadır (Erkuş 1995). İncelenen işletmelerin bazılarında aile fertleri, emekli, tüccar veya kamu görevlisidir. Aşağıdaki çizelgeye göre işletmelerin ortalama toplam aile geliri 460 bin TL'dir. İşletme büyüklüğü arttıkça toplam aile gelirinin de doğru orantılı olarak artış kaydettiği görülmektedir (Çizelge 5.33).

Çizelge 5.33 İşletmelerin toplam aile geliri

Nevi	1. grup	2. grup	Ortalama
	TL	TL	TL
Saf hâsıla	463.606	523.643	482.880
Tarım dışı gelir	5.850	5.300	5.600
Toplam aile geliri	469.456	528.943	488.480
Dekara düşen değer (TL/da)	2.173	2.448	2.261

5.14.7 Öz sermaye rantı

Öz sermaye rantı, müteşebbisin işletmeye yatırmış olduğu sermayenin getirisi olarak tanımlanabilir. Saf hasıladan, borç faizleri ve kira ve/veya ortakçılıkla işlenen arazi için ödenen miktarın çıkartılması ile bulunabilmektedir (Açıl ve Demirci 1984).

Aşağıdaki çizelgeden görüleceği üzere işletmelerin ortalama öz sermaye rantı 449 bin TL'dir. İşletmelerin öz sermayelerinin ise ortalama olarak 7,8 milyon TL olarak hesaplanmıştır. Ancak öz sermaye rantının öz sermayeye oranı hesaplandığında yaklaşık %5,73 oranında gelir elde ettikleri ortaya çıkmaktadır. Diğer yatırım araçları incelendiğinde örneğin altın, döviz veya kur korumalı mevduat gibi alternatifler incelendiğinde işletmelerin bu alternatiflere yönelmesinin daha rasyonel olacağı açıktır (Çizelge 5.34).

Çizelge 5.34 İşletmelerin ortalama öz sermaye rantları

Gelir	1. grup	2. grup	Ortalama
	TL	TL	TL
Saf hâsıla	463.606	523.643	482.880
Borç faizleri	20.660	24.400	21.700
Kira ve ortakçı payı	13.500	8.100	12.000
Öz sermaye rantı	429.446	491.143	449.180
Öz sermaye rantı/Öz sermaye	6,03	5,32	5,73

5.14.8 Ekonomik rantabilite oranı

Özçelik (2011) rantabilite oranını, “*Bir işletmede belirli bir dönemde elde edilen kârın, aynı dönemde işletmede kullanılan sermayeye oranı*” olarak tanımlamaktadır. Rantabilite= $Kâr / Sermaye \times 100$ olarak formüle edilmektedir (Özçelik 2011). Ekonomik rantabilite hesaplanırken saf hâsıla öz sermayeye oranlanmakta, mali rantabilite hesaplanırken ise saf hasıladan aile işgücü karşılığı, borç faizleri ve kira-ortakçılık payları düştükten sonra mali rantabilite değeri bulunmaktadır.

Formüle göre; Rantabilite= $(482.880/7.827.871) \times 100 = \%6,16$ çıkmaktadır.

Rantabilite oranlarının değerlendirilmesi ülkede aynı yıl içinde mevduat faiz oranları ile rantabilite oranının kıyaslanması suretiyle yapılmaktadır. İşletmeye yatırılan sermaye miktarı, bankadan alınabilecek normal faiz haddinden veya bir tahvilin getireceği faiz miktarından daha fazla bir kâr sağlamışsa uygun bir yatırım, aksi hâlde müteşebbis boş yere emek ve gayret sarf etmiş demektir (Erkuş 1995). Nitekim 2021 yılında Merkez Bankası verilerine göre ortalama mevduat faiz oranı %16,09 olup, bu anlamda işletmeler iktisadi olarak daha kârlı bir girişimde bulunmamışlardır.

5.14.9 Sermaye devir oranı

İşletme faaliyet sonuçlarını değerlendirmede kullanılan diğer bir faktör ise sermaye devir oranıdır. Sermaye devir oranı, gayri safi üretim değerinin aktif sermayeyi karşılama oranını göstermektedir. Sermaye devir oranının düşük çıkması işletmeye gereğinden fazla yatırım yapıldığını veya yatırımdan istenilen gelir seviyesinin yakalanmadığını göstermektedir (Kadınler 2001). Sermaye devir hızı esasen işletmeye yatırılan sermayenin kaç yılda karşılanacağını göstermektedir. Çizelgeye göre işletmeler elde etmiş olduğu gelir ile 7 yılda ortaya koydukları sermayeyi karşılayabilmektedirler (Çizelge 5.35).

Ancak son yıllarda gerek pandemi gerekse bölgesel gerilimler nedeniyle tetiklenen hiper enflasyon sorunu nedeniyle öngörüler sürekli değişebilmektedir. Dolayısıyla günümüz itibariyle işletmelerin meyvecilik sektöründen kısa sürede önemli gelirler elde etmesi ve yatırım sermayelerini karşılayabilmeleri zor gözükmemektedir.

Çizelge 5.35 İşletmelerde sermaye devir oranları

Nevi	1. grup	2. grup	Ortalama
	TL	TL	TL
Gayri safi üretim değeri	1.207.500	1.435.404	1.271.869
Aktif sermaye	8.276.150	10.590.300	8.950.171
Gayri safi üretim değeri/Aktif sermaye (%)	14,59	13,55	14,21

5.14.10 Cari oran

Cari oran, kısa vadeli borçların karşılanma oranını gösteren bir performans göstergesidir. Cari Oran = Dönen varlıklar/kısa vadeli yabancı kaynaklar olarak formüle edilebilir. Cari oran değerinin 1'den büyük olması arzulanır. Aksi takdirde işletmelerin sermaye düzeylerinin yetersiz olduğu sonucuna varılır (Uluçam 2016). Çizelgeden

görülebileceği üzere yapılan inceleme sonucunda cari oran 3,7 çıkmıştır. Dolayısıyla cari orana göre işletmeler borçlarını zamanında ödeyebilecektir (Çizelge 5.36).

Çizelge 5.36 İşletmelerin cari oranı

Nevi	1. grup	2. grup	Ortalama
İşletme sermayesi (dönen varlık)	463.606	523.643	454.410
Kısa vadeli yabancı kaynaklar	97.586	184.754	121.800
Cari oran (%)	4,75	2,83	3,73

5.14.11 Likidite oranı

İşletmelerin hâlihazırdaki nakit varlıklarının yani likiditelerinin kısa vadeli borçlara bölünmesiyle elde edilen orana likidite oranı denilmektedir. Çizelgeye göre likidite oranı 0,58 çıkmış olup, hâlihazırdaki nakit varlığın %58'i ile kısa vadeli borçların ödenebildiği anlamına gelmektedir. Bu durum işletmelerin nakit varlığının yetersiz olduğunu göstermektedir (Çizelge 5.37).

Çizelge 5.37 Likidite oranı

Nevi	Tutar/Oran
Likidite tutarı	208.555
Kısa vadeli borçlar	121.800
Likidite oranı	0,58

5.15 İşletmelerde Tarımsal Kredi Kullanımı

Niğde ilinde meyvecilik ile uğraşan 54 işletmenin kredi kullanım durumuna ilişkin yapılan araştırma sonuçlarına aşağıda yer verilmektedir. İşletmelerin %77'si meyvecilik alanında sunulan tarımsal krediler hakkında kesinlikle bilgi sahibi olduklarını, %7'si

bilgi sahibi olduklarını ve yaklaşık %14'ü kararsız olduklarını ifade etmişlerdir (Çizelge 5.38).

Yapılan alan çalışmasında işletmelerin özellikle sübvansiyonlu tarımsal kredi uygulamaları olmak üzere bankaların sağlamış oldukları kredilere yönelik detaylı bilgilere sahip oldukları görülmektedir.

Çizelge 5.38 Meyvecilik alanında sunulan tarımsal krediler

Meyvecilik alanında sunulan tarımsal krediler hakkında bilgi sahibiyim	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	-	-	-	-	-	-
Katılmıyorum	3	7,69	1	6,66	4	7,4
Kararsızım	7	17,94	1	6,66	8	14,81
Katılıyorum	9	23,07	4	26,68	13	24,05
Kesinlikle katılıyorum	20	51,28	9	60,00	29	53,70
Toplam	39	100	15	100	54	100

Aşağıda yer alan çizelgede de görüleceği üzere işletmelerin yaklaşık %52'si kesinlikle tarımsal kredi kullanımına ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir. Diğer taraftan işletmelerin %5,5'i kararsız kaldığını ve tarımsal kredi kullanımına ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 5.39).

İşlemelerle yapılan görüşmelerde tarımsal kredi kullanımının işletme faaliyetlerinin devamlılığı için önemli olduğu ancak son zamanlarda yaşanan ekonomik krizler nedeniyle krediye erişimde sıkıntı yaşadıklarını ve tarımsal kredi ihtiyacının giderek arttığı hususları vurgulanmaktadır.

Çizelge 5.39 Tarımsal kredi kullanımına ihtiyaç duyulmasına ilişkin durum

Tarımsal kredi kullanımına ihtiyaç duyuyorum	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Katılmıyorum	3	7,78	-	-	3	5,56
Kararsızım	3	7,78	-	-	3	5,56
Katılıyorum	11	28,20	9	60	20	37,04
Kesinlikle katılıyorum	22	56,41	6	40	28	51,85
Toplam	39	100	15	100	54	100

İşletmelerin %55'i ile çoğunluğu meyvecilik alanında sunulan tarımsal kredi miktarlarını yetersiz bulduklarını, %20'si kararsız kaldığını belirtmiştir. Diğer taraftan işletmelerin yaklaşık %24'ü sunulan tarımsal kredi miktarlarını yeterli bulmaktadırlar (Çizelge 5.40).

Yapılan anket çalışmasında işletmelerin verilen kredi miktarının artırılmasını çok önemli gördükleri, ancak kredi faiz oranlarından dolayı krediye başvuruda tereddüt yaşadıklarını, özel bankaların tarımsal kredi için uyguladıkları faiz oranlarını çok yüksek bulduklarını ifade etmişlerdir.

Çizelge 5.40 Meyvecilik alanında sunulan tarımsal kredileri yeterli bulma durumuna ilişkin dağılımı

Meyvecilik alanında sunulan tarımsal kredileri yeterli buluyorum	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	7	17,94	3	20	10	18,52
Katılmıyorum	10	7,78	10	66,6	20	37,04
Kararsızım	9	7,78	2	13,33	11	20,37
Katılıyorum	10	28,20	-	-	10	18,52
Kesinlikle katılıyorum	3	56,41	-	-	3	5,56
Toplam	39	100	15	100	54	100

Aşağıda yer alan çizelgeden görüleceği üzere işletmelerin çok büyük bir bölümü son yıllarda tarımsal girdi maliyetlerinde artış yaşandığını düşünmektedir. Her iki grupta yer alan işletmeler, girdi maliyetlerinde artış yaşandığını kabul etmektedir (Çizelge 5.41).

İşletmeler ile yapılan görüşmede birçok işletme girdi maliyetindeki hızlı yükselişten çok kaygılı olduklarını, bu durumun gıda güvenliğini tehlikeye attığını, temin ettikleri girdiyi kullanıp kullanmama konusunda tereddüt ettiklerini, gelecek kaygıları taşıdıklarını ve durumun düzelmemesi hâlinde faaliyetlerini askıya alabileceklerini belirtmektedirler.

Çizelge 5.41 Tarımsal girdi maliyetlerindeki artışa ilişkin durum

Son yıllarda tarımsal girdi maliyetlerim artış göstermiştir	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Katılmıyorum	-	-	1	6,66	1	1,85
Kararsızım	1	6,66	-	-	1	1,85
Katılıyorum	13	33,3	6	40	19	35,19
Kesinlikle katılıyorum	25	64,1	8	53,3	33	61,11
Toplam	39	100	15	100	54	100

Çizelge 5.42’de görüleceği üzere işletmelerin yaklaşık %57’si son yıllarda tarımsal girdilerin tedarikinde sorunlar yaşadığını, %28’i kararsız kaldığını ve %15’i herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir (Çizelge 5.42).

Çoğu işletme, tarımsal girdilerin temininde zorluklar yaşadıklarını, her geçen gün ürün tedarik etmenin zorlaştığını, pandemi döneminde bu zorlukların arttığını ve yaşanan tedarik sıkıntısının üretimi sekteye uğratmaya başladığını ifade etmiştir.

Çizelge 5.42 Son yıllarda tarımsal girdilerin tedarikinde zorluk yaşanmasına ilişkin durum

Son yıllarda tarımsal girdilerin tedarikinde zorluk yaşıyorum	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	2	5,12	1	6,66	3	5,56
Katılmıyorum	4	10,25	1	6,66	5	9,26
Kararsızım	13	33,33	2	13,33	15	27,78
Katılıyorum	12	30,76	5	33,33	17	31,48
Kesinlikle katılıyorum	8	20,51	6	40	14	25,93
Toplam	39	100	15	100	54	100

İşletmelerin yaklaşık %55'i tarımsal faaliyetlerinden elde ettikleri yani meyve yetiştiriciliğinden elde ettikleri kazancı yetersiz bulmaktadır. %20'si kararsız kaldığını ifade ederken, %24'ü elde ettiği kazancı yeterli görmektedir (Çizelge 5.43).

İşletmeler tarımsal kazanç bakımından özellikle geleceğe yönelik kaygılar taşımaktadır. Ayrıca, işletmelerinin geleceği için yeterli miktarda tasarruf yapamadıklarını, hasıllarının yetersiz olduğunu ve ileri de bir borç krizine girme endişesi taşıdıklarını ifade etmektedirler.

Çizelge 5.43 Tarımsal faaliyetlerden elde edilen kazanç

Tarımsal faaliyetlerden elde ettiğim kazanç yeterlidir	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	10	25,64	8	20,51	18	33,33
Katılmıyorum	6	15,38	6	40	12	22,22
Kararsızım	10	25,64	1	6,66	11	20,37
Katılıyorum	5	12,82	-	-	5	9,26
Kesinlikle katılıyorum	8	20,51	-	-	8	14,81
Toplam	39	100	15	100	54	100

İşletmelerin yaklaşık %68'i tarımsal kredilerin kullanımı konusunda bir danışmanlığa ihtiyaç duymadığını, %18'i ise ihtiyaç duyduğunu ve %13'ü ise kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir (Çizelge 5.44).

İşletmelerle yapılan görüşmede finans kurumlarının uygulamış olduğu tarımsal kredi sistemini iyi takip ettikleri, konuya vakıf oldukları ve genellikle ilave bir danışmanlık hizmetine ihtiyaç duymadıkları anlaşılmaktadır.

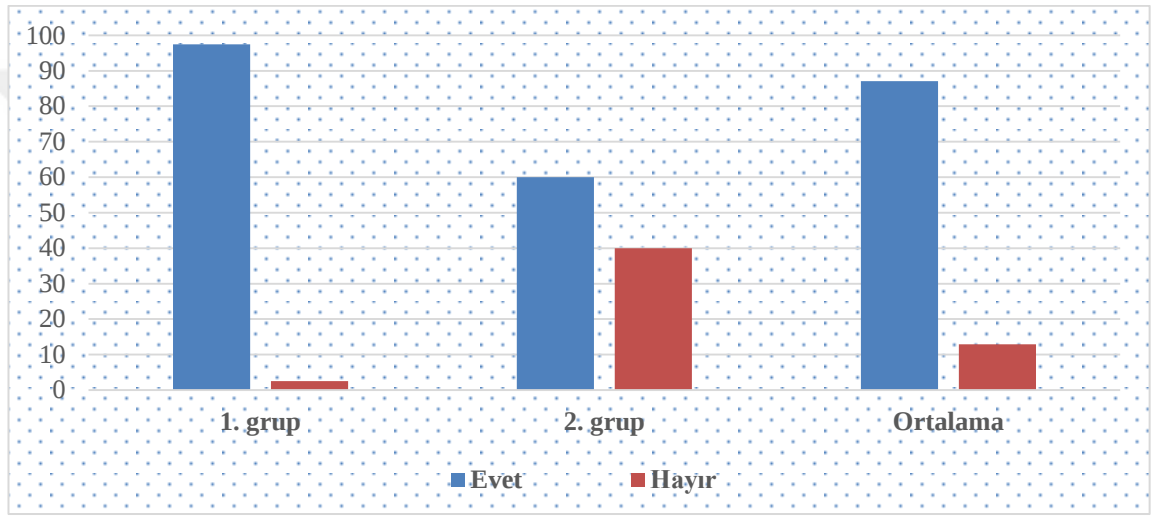
Çizelge 5.44 Tarımsal kredilerin kullanımı konusunda danışmanlığa ihtiyaç duyulmasına ilişkin durum

Tarımsal kredilerin kullanımı konusunda danışmanlığa ihtiyaç duyuyorum	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	10	25,64	8	20,51	18	33,33
Katılmıyorum	15	38,46	4	26,66	19	35,19
Kararsızım	5	12,82	2	13,33	7	12,96
Katılıyorum	5	12,82	1	6,66	6	11,11
Kesinlikle katılıyorum	4	10,25	-	-	4	7,41
Toplam	39	100	15	100	54	100

İşletmelerin %87'si son 3 yılda tarımsal kredi kullanmıştır. Yaklaşık %13'ü ise son 3 yılda tarımsal kredi kullanmamıştır (Çizelge 5.45). Esasen tarımsal kredi kullanımının bu denli yüksek oluşu olumlu bir gelişme olarak görülmemeli tam tersi işletmelerin öz sermayelerinin ve saf hasıllarının düşük olduğunu ve faaliyetleri için yeterli olmadığı hususunda bizlere ipucu vermektedir.

Çizelge 5.45 Son 3 yılda tarımsal kredi kullanım durumu

Son 3 yılda tarımsal kredi kullandım	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	38	97,43	9	60	47	87,04
Hayır	1	2,57	6	40	7	12,96
Toplam	39	100	15	100	54	100

Şekil 5.2 Son 3 yılda tarımsal kredi kullanım durumu (%)

İşletmelerin son 3 yılda kullandığı finansman kaynakları incelendiğinde en fazla başvurulun kaynağın kendi öz sermayeleri ile bankadan temin edilen krediler olduğu görülmektedir. Tarım kredi kooperatiflerine başvuran yalnızca 3 işletmenin olması şaşırtıcıdır. Borç alan 12 işletme bulunmakta olup, bu işletmelerin borç durumlarına ilişkin bilgiler bir önceki bölümlerde irdelenmiştir. Sübvansiyon desteklerinden faydalanan yalnızca 13 işletme bulunmakta olup, bu işletmeler aynı zamanda farklı finansman kaynaklarından da faydalanmaktadır (Çizelge 5.46). Bunun yanı sıra özel bankalardan kredi temin eden işletme sayısı yalnızca 7 işletmedir. Bu durumun en önemli nedeni arasında özel bankaların sağlamış olduğu kredi faiz oranlarının kamu bankalarından yüksek olması olarak belirtilmiştir. Dolayısıyla işletmeler özellikle 2020 yılından itibaren ağırlıklı olarak kamu bankalarını tercih etmektedir.

Çizelge 5.46 Son 3 yılda kullanılan finansman kaynakları

Son 3 yılda kullandığınız finansman kaynakları nelerdir? (Birden çok şık belirtilebilir)	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kendi öz kaynaklarım	36	36,73	15	39,47	51	37,5
Bankadan kredi/tarım kart kullandım	35	35,71	9	23,68	44	32,35
Tarım kredi kooperatifinden kredi kullandım	2	2,04	1	2,63	3	2,21
Borç alıyorum	9	9,18	3	7,89	12	8,82
Sübvansiyon destekleri	5	5,10	8	21,05	13	9,56
Avans alımları	8	8,16	2	5,26	10	7,35
Diğer	3	3,16	-	-	3	2,21
Toplam	98	100	38	100	136	100

İşletmelerin yaklaşık %49'u 0-100.000 TL arasında tarımsal kredi kullanırken, %47'si ise 101.000-200.000 TL arasında kredi kullanmıştır. 201.000-300.000 TL arasında kredi kullanan işletmelerin oranı yalnızca %4'tür (Çizelge 5.47).

Özellikle 300.000 TL ve üzeri tarımsal kredi kullanan işletmenin olmaması dikkat çekicidir. Bu durum esasen kamu ve özel bankaların kredi politikaları ile ilgilidir. Nitekim bankalar sektörel kredilerde belirli bir miktarın üzerinde kredi sağlamayı uygun görmemektedir. Özellikle kamu bankalarında bu durum son yıllarda iyice belirginleşmiş durumdadır. Özel bankalarca yüksek miktarda tarımsal kredi sağlansa bile kredi faiz oranlarından ötürü işletmeler kredi kullanımına sıcak bakmamaktadır.

Çizelge 5.47 Son 3 yılda tarımsal kredi kullanım miktarı

Son 3 yılda ne kadar tarımsal kredi kullandınız?	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı (adet)	%	Sayı (adet)	%	Sayı (adet)	%
0-100.000 TL	22	57,89	1	11,11	23	48,94
101.000-200.000 TL	16	42,11	6	66,66	22	46,81
201.000-300.000 TL	-	-	2	22,22	2	4,26
301.000-400.000 TL	-	-	-	-	-	-
401.000 TL ve üzeri	-	-	-	-	-	-
Toplam	38	100	9	100	47	100

Bankaların meyvecilik sektörüne yönelik vermiş olduğu tarımsal kredi tipleri aşağıdaki çizelgede sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma kategorisine göre işletmelerin vermiş oldukları yanıtların %22'si makine-ekipman temini, %21'i canlı materyal temini yani üretim kredisi, %16'sı yatırım yani meyve tesisi kurulumu, %15'i lojistik, nakliye ve yakıt kredisi, %12'si modernizasyon, %6'sı sulama tesisi ve %4'ü sera kurulum kredisi olarak ortaya çıkmaktadır (Çizelge 5.48). Dolayısıyla işletmeler, tarımsal krediyi en çok makine ve ekipman temini için kullanmışlardır.

Çizelge 5.48 Tarımsal kredilerin kullanıldığı alanlar

Tarımsal kredi kullandıysanız kullandığınız alanları belirtiniz (Birden çok şıkkı belirtebilirsiniz)	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı (adet)	%	Sayı (adet)	%	Sayı (adet)	%
Sera kurulum (yatırım) kredisi	4	4,6	1	3,7	5	4,42
Meyve tesis kurulum (yatırım) kredisi	14	16,27	4	14,81	18	15,93
Fide-fidan, tohum ve diğer canlı materyal alım (üretim kredisi)	19	22,09	5	18,51	24	21,24
Sulama tesisi	3	3,48	4	14,81	7	6,19
Modernizasyon	10	11,62	3	11,11	13	11,50
Makine-ekipman temini (soğuk hava deposu, soğuk kutu, traktör ve diğer tüm tarımsal gereçler)	20	23,25	5	18,51	25	22,12
Paketleme	3	3,48	1	3,7	4	3,54
Lojistik, nakliye ve yakıt	13	15,11	4	14,81	17	15,04
Toplam yanıt	86	100	27	100	113	100

Kredi temininde yaşanan sorunlar incelendiğinde en fazla karşılaşılan ilk üç sorunun kredi faiz oranlarının yüksek oluşu, kredi limitinin düşük oluşu ve kredi vadelerinin kısa olması olarak karşımıza çıkmaktadır (Çizelge 5.49). Çizelgeden görüleceği üzere işletmelerin hem Tarım Kredi Kooperatiflerinden hem de bankalardan kredi temininde birçok sorunla karşılaştığı açıktır. Özellikle özel bankaların kredi faiz oranlarının çok yüksek oluşu ve Tarım Kredi Kooperatiflerinin kredi sağlamada yetersiz oluşu işletmelerin finans sorunlarını derinleştiren nedenler arasında sıralanabilir.

Çizelge 5.49 Kredi temininde karşılaşılan sorunlar

Banka/Tarım kredi kooperatiflerinden kredi temininde karşılaştığınız sorunlar nelerdir	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Faiz oranlarının yüksek olması	25	17,73	9	18,36	34	17,89
Kredi limitinin düşük oluşu	23	16,31	9	18,36	32	16,84
Kısa vadeli oluşu	23	16,31	7	14,28	30	15,79
Kefalet talebi	14	9,9	4	8,16	18	9,47
Bürokrasi fazlalığı	12	8,51	2	4,08	14	7,37
İşlemlerin uzun sürmesi	13	9,21	2	4,08	15	7,89
Dosya masrafları	15	10,63	4	8,16	19	10,00
Teminat talebi	10	7,09	7	14,28	17	8,95
Kefil talebi	6	4,25	5	10,20	11	5,79
Toplam yanıt	141	100	49	100	190	100

Kredi kullanmayan 7 işletme, kredi kullanmamaları arasında yüksek faiz ve maliyetleri, dini gerekçeleri, sağlanan kredi limitinin düşük oluşunu, kefalet talebini karşılayamadıklarını ve çeşitli nedenlerle ihtiyaç duymadıklarını ifade etmişlerdir (Çizelge 5.50). Kredi kullanmayan sınırlı sayıda işletmenin 6 tanesinin 2. grupta 1 tanesinin ise 1. grupta yer alan işletmeler olduğu görülmektedir. Kredi kullanmayan yalnızca 7 işletmenin olması işletmelerin mali dengeleri ile ilgili sorunları akla getirmektedir. İşletmelerin büyük çoğunluğunun krediye mecbur olması düşündürücü bir durumdur. Bu durum işletmelerin öz finansal kaynaklarının yetersizliğini göstermektedir.

Çizelge 5.50 Kredi kullanılmamasına ilişkin nedenler

Kredi kullanmadıysanız nedeni nedir (Birden çok maddeyi seçebilirsiniz)?	1. grup		2. grup		Toplam	
	Yanıt	%	Yanıt	%	Yanıt	%
İhtiyaç duymadım	-	-	1	12,5	1	7,14
Yüksek faiz ve maliyetler	3	50	1	12,5	4	28,57
Dini gerekçeler	1	16,6	2	25	3	21,42
Kredi limitinin düşük oluşu	0	0	2	25	2	14,28
Çevremden borç alabiliyorum	0	0	1	12,5	1	7,14
Kefalet talebi	1	16,6	1	12,5	2	14,28
Teminat talebi	1	16,6	-	-	1	7,14
Toplam yanıt	6	100	8	100	14	100

Kredi kullanan 47 işletmenin %46'sı istedikleri miktarda kredi temin edemediklerini, %29'u kararsız kaldıklarını ve %23'ü istenilen miktarda kredi temin edebildiklerini açıklamışlardır (Çizelge 5.51). İşletmelerin temin edebildikleri kredi miktarından memnun olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Birçok işletmenin kredi dışında borçlanma, taşınmazlarını satma veya borsa ve menkul araçlar gibi farklı finansman kaynakları aradığı görülmüştür. Ancak işletmelerin alternatif kaynaklardan beklentilerinin karşılanmadığı görülmüştür. Nitekim bazı işletmelerin alternatif finansman kaynağına erişim uğruna finansal anlamda kayba uğradıkları ortaya çıkmıştır.

Çizelge 5.51 Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinden istenilen miktarda kredi kullanabilme durumu

Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinden istenilen miktarda kredi kullandım	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	5	13,15	2	22,2	7	14,89
Katılmıyorum	14	36,84	1	11,1	15	31,91
Kararsızım	13	34,21	1	11,1	14	29,79
Katılıyorum	3	7,89	4	44,4	7	14,89
Kesinlikle katılıyorum	3	7,89	1	11,1	4	8,51
Toplam	38	100	9	100	47	100

Kredi kullanan 47 işletmeci talep edilen teminat miktarı ile alakalı olarak %31'i kararsız kaldıklarını, %29'u katılmadıklarını ve %17'si ise katıldıklarını ifade etmektedirler (Çizelge 5.52). İşletmelerin tarımsal kredi temini için talep edilen teminat miktarlarını karşılamada zorlandıkları, bu nedenle bazı işletmelerin yatırım faaliyetlerini erteledikleri bazı işletmelerin ise yatırımdan tamamen vazgeçtikleri ortaya çıkmıştır. Birkaç işletme ise istenilen teminat miktarının yüksekliği nedeniyle tedarik zincirinde aksamaların ortaya çıktığını, girdi temin edemediklerini ve bu nedenle ekonomik sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Yapılan anket çalışmasından işletmelerin özellikle özel bankalardan tarımsal kredi temini için taşınmaz teminat göstermelerinin talep edildiği ortaya çıkmıştır. Nitekim bazı işletmeler sahip oldukları, tarla, arazi veya konut gibi taşınmazlar ile işletmelerini ipotek olarak göstermişlerdir. Bu durum üretimin devamlılığı için çok tehlikeli bir gelişmedir. İşletmelerin kredilerini ödeyemediği durumlarda işletmelerinin veya tarla ve arazi gibi üretim alanlarının ipotek altına alınması üretime ve üreticiye vurulmuş ağır bir darbedir. İşletmelerin bu konu hakkında kaygılandıkları, kredi konusunda tereddüt ettikleri ve çoğu zaman kredi erişimi için cesaret gösteremedikleri anlaşılmıştır.

Çizelge 5.52 Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinin tarımsal krediler için talep ettikleri teminat miktarına ilişkin değerlendirmeler

Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinin tarımsal krediler için talep ettikleri teminat miktarı makuldür (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	5	13,15	2	22,2	7	14,89
Katılmıyorum	14	36,84	1	11,1	14	29,79
Kararsızım	13	34,21	1	11,1	15	31,91
Katılıyorum	3	7,89	4	44,4	8	17,02
Kesinlikle katılıyorum	3	7,89	1	11,1	3	6,38
Toplam	38	100	9	100	47	100

İşletmelerin %31'i uzun vadeli kredi temin edip edemedikleri konusunda kararsız kaldıklarını, %42'si uzun vadeli kredi temin edemediklerini ve %25'i uzun vadeli kredi temin edebildiklerini ifade etmişlerdir (Çizelge 5.53). Yapılan anket sonucunda işletmelerin kredi vade oranlarından memnun kalmadıkları, sağlanan kredilerin genellikle kısa vadeli olduğu, son yıllarda bankaların kredi vermekte isteksiz davrandığı ve işletmelerin dış kaynak sıkıntıları çektiği ifade edilmiştir.

Çizelge 5.53 Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinden uzun vadeli kredi temini durumu

Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinden uzun vadeli kredi temin edebildim (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	5	13,15	2	22,22	7	14,89
Katılmıyorum	11	28,94	2	22,22	13	27,66
Kararsızım	14	36,84	1	11,11	15	31,91
Katılıyorum	6	15,78	3	33,33	9	19,15
Kesinlikle katılıyorum	2	5,26	1	11,11	3	6,38
Toplam	38	100	9	100	47	100

Kredi kullanan 47 işletmenin yaklaşık %30'u finans kurumlarınca sağlanan kredi faiz oranlarına ilişkin kararsız kaldıklarını ve %45'i faiz oranlarının yüksek olduğunu beyan etmişlerdir (Çizelge 5.54). Anket çalışmasına göre işletmelerin büyük çoğunluğu tarımsal kredi faiz oranlarının yüksek olduğundan dert yakınmaktadır. Ayrıca işletmelerle yapılan görüşmede faiz oranlarının düşmesinin beklenmediği tam tersi yükselmesine yönelik endişelerin olduğu görülmektedir.

Çizelge 5.54 Banka/Tarım kredi kooperatiflerinin sağladığı tarımsal kredi faiz oranlarına ilişkin yorumlar

Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinin sağladığı tarımsal kredi faiz oranlarını yüksek buluyorum.	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	4	10,52	1	11,11	5	10,64
Katılmıyorum	6	15,78	1	11,11	7	14,89
Kararsızım	13	34,21	1	11,11	14	29,78
Katılıyorum	9	23,68	5	5,55	14	29,78
Kesinlikle katılıyorum	6	15,78	1	11,11	7	14,89
Toplam	38	100	9	100	47	100

Kredi kullanan 47 işletmenin yaklaşık %40'ı kredi için talep edilen dosya masraflarını yüksek bulduklarını, %30'u kararsız kaldığını ve diğer %30'u ise katılmadıklarını beyan etmişlerdir (Çizelge 5.55). Bazı işletmeler dosya masrafının da kendilerini krediye başvurmakta alıkoyan bir etken olduğunu açıklamışlardır.

İşletmeler kredi temininden sonra dosya masrafına yönelik itirazda bulunsalar da verdikleri dosya masraflarını çoğunlukla geri alamadıklarını, dosya masrafının kaldırılmasının sektörün finansmanı için olumlu bir gelişme olacağını ifade etmektedirler.

Çizelge 5.55 Tarımsal kredi temininde dosya masrafına ilişkin işletmelerin görüşleri

Tarımsal kredi temininde çok fazla dosya masrafı talep edildi (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	4	10,52	1	11,11	5	10,64
Katılmıyorum	9	23,68	-	-	9	19,15
Kararsızım	11	28,94	3	33,33	14	29,79
Katılıyorum	6	15,78	4	44,44	10	21,28
Kesinlikle katılıyorum	8	21,05	1	11,11	9	19,15
Toplam	38	100	9	100	47	100

Kredi kullanan işletmelerin yaklaşık %36'sı soruya yönelik kararsız kaldıklarını, %27'si zorlanmadıklarını ve %36'sı zorlandıklarını açıklamışlardır (Çizelge 5.56). Kredi finansmanı sağlayan kuruluşların özellikle memur kefil talep etmeleri ve çeşitli kefalet taleplerinde bulunmaları işletmeleri zorlayan etmenlerin başında gelmektedir. Bankaların yanı sıra tarım kredi kooperatiflerinde de benzer durumlar yaşadıklarını bu durumun kendilerini olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Çizelge 5.56 Tarımsal kredi temininde talep edilen kefalet talebine ilişkin görüşler

Tarımsal kredi temininde talep edilen kefalet talebini göstermekte zorlandım (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız)	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	5	13,15	1	11,11	6	12,77
Katılmıyorum	6	15,78	1	11,11	7	14,89
Kararsızım	15	39,47	2	22,22	17	36,17
Katılıyorum	8	21,05	4	44,44	12	25,53
Kesinlikle katılıyorum	4	10,52	1	11,11	5	10,64
Toplam	38	100	9	100	47	100

Çizelge 5.57'de görüleceği üzere işletmelerin yaklaşık %40'ı temin ettikleri kredilerin taksitlerini geri ödemede zorlandıklarını ifade ederken, %34'ü ise geri ödemede bir zorluk yaşamadıklarını açıklamışlardır (Çizelge 5.57). İşletme büyüklüğü arttıkça soruya verilen yanıt yüzdesinin de değiştiği görülmektedir. Nitekim büyük işletmelerin üretim kapasitesi daha büyük olduğundan kredi borçlarını daha kolay ödeyecekleri tahmin edilebilir.

İşletmelerle yapılan görüşmelerde özellikle pandemiden itibaren ekonomik dengelerinin bozulduğu, diğer borçların yanı sıra kredi taksitlerini de ödemekte zorlandıkları, bazı işletmelerin takibe düştüğü ve durumun kendilerini endişelendirdiğini ifade etmektedirler.

Çizelge 5.57 Tarımsal kredi taksitlerinin geri ödenmesinde yaşanan zorluklar

Almış olduğum tarımsal kredi taksitlerini geri ödemekte zorlandım/zorlanıyorum (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız)	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	3	7,89	4	44,44	7	14,89
Katılmıyorum	6	15,78	3	33,33	9	19,15
Kararsızım	11	28,94	1	11,11	12	25,53
Katılıyorum	9	23,68	1	11,11	10	21,28
Kesinlikle katılıyorum	9	23,68	-	-	9	19,15
Toplam	38	100	9	100	47	100

İşletmelerin yaklaşık %38'i krediye teminde zorlanmadıklarını, %25'i bu konuda kararsız kaldıklarını ve %36'sı krediye erişimde zorlandıklarını beyan etmişlerdir (Çizelge 5.58). Çizelgeden görüleceği üzere işletmelerin çoğunluğu krediye erişimde zorluk yaşadığını beyan etmektedir. Nitekim, Niğde ilinde diğer üreticilerle yapılan görüşmelerde aynı durumdan yakınıldığı görülmektedir. Esasen bu durum sadece Niğde ilinde faaliyette bulunan tarım işletmelerine özgü bir durum olmayıp, Türkiye'ye özgü bir durum olarak atfedilebilir.

Problemlere ilişkin işletmelerin önemli bir aksiyon alamadıkları, kendilerini yalnız hissettikleri ve bir çözüm bulunacağına inanmadıkları hususları alan çalışmada analiz edilmiştir. İşletmelerin özellikle tarımsal kredilerden memnun olmadıkları, özel bankaların uyguladığı faiz oranlarını çok yüksek buldukları kamu bankalarının ise kısıtlı miktarda kredi sağlayabildiği ve bazı durumlarda kamu bankalarının kredi taleplerini reddettileri hususları aktarılmıştır.

Çizelge 5.58 Tarımsal krediye erişimde yaşanan zorluklar

Tarımsal krediye erişimde zorluk yaşıyorum	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	2	5,26	2	22,22	4	8,5
Katılmıyorum	12	31,57	2	22,22	14	29,8
Kararsızım	8	21,05	4	44,44	12	25,5
Katılıyorum	9	23,84	1	11,11	10	21,3
Kesinlikle katılıyorum	7	18,42	-	-	7	14,9
Toplam	38	100	9	100	47	100

İşletmelerin yaklaşık %45'i tarım dışı kredi kullanmadıklarını, %41'i tarımsal faaliyetleri için tarım dışı sunulan kredi kullandıklarını ve %15'i ise soruyu yanıtlamakta kararsız kaldıklarını beyan etmişlerdir (Çizelge 5.59). Bazı işletmelerin tarımsal krediye erişimde zorlandıkları için özellikle kendileri ve aile bireylerinin tüketici kredisine yöneldikleri, bazılarının gerçek kişilerden vadeli ve vadesiz olarak borç aldıkları öğrenilmiştir. Tarım dışı kredi kullanımı tarımsal finansmanda soru yaşandığının temel göstergelerinden biridir. Üretimin devamı için tarımsal işletmelere uygun faiz oranıyla kredi sağlamak hayati önem taşımaktadır. Ancak Niğde ilindeki gelişmeler tarımsal kredi politikalarının yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır.

Çizelge 5.59 Tarımsal krediye erişime bağlı olarak tarım dışı kredi kullanım durumu

Tarımsal krediye erişimde zorlandığım için tarım dışı kredi kullandım/kullanıyorum (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız)	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	7	18,42	2	22,22	9	19,15
Katılmıyorum	8	21,05	4	44,44	12	25,53
Kararsızım	7	18,42	-	-	7	14,89
Katılıyorum	9	23,678	3	33,33	12	25,53
Kesinlikle katılıyorum	7	18,42	-	-	7	14,89
Toplam	38	100	9	100	47	100

İşletmelerin yaklaşık %42'si pandemi nedeniyle tarımsal krediye ihtiyaçlarının artış gösterdiğini, %35 ise pandemi döneminde tarımsal krediye ihtiyaç duymadıklarını ve %22'si kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir (Çizelge 5.60). Yapılan anket görüşmesinde Covid pandemisinin işletmeleri derinden sarstığı, ekonomik öngörülerini olumsuz etkilediği, piyasanın arz-talep dengesinin bozulduğu, hammadde tedarikinin zora girdiği ve dolayısıyla artan fiyatlar karşısında nakit ihtiyacının artış gösterdiği ifade edilmiştir.

Çizelge 5.60 Pandemi nedeniyle tarımsal krediye olan ihtiyaç

Pandemi nedeniyle tarımsal krediye olan ihtiyacım artış göstermiştir	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	8	20,51	1	6,66	9	16,67
Katılmıyorum	6	15,38	4	26,66	10	18,52
Kararsızım	9	23,07	3	20,00	12	22,22
Katılıyorum	9	23,07	5	33,33	14	25,93
Kesinlikle katılıyorum	7	17,94	2	13,33	9	16,67
Toplam	39	100	15	100	54	100

İşletmelerin yaklaşık %41'i kararsız kaldıklarını, %39'u pandemi nedeniyle tarımsal hasılatlarında düşüş yaşandığını ve %20'si ise hasılatlarında herhangi bir düşüş yaşanmadığını ifade etmiştir (Çizelge 5.61).

Birçok işletme pandemi nedeniyle arz-talep dengesinin bozulduğunu, üretim zincirinde aksamalar yaşandığını, özellikle ithal ürünler kapsamına giren gübre ve zirai ilaç temininde zorluklar yaşandığını, Rusya-Ukrayna savaşı ile problemlerin büyüdüğünü ve tüm bu olumsuz etkilerin yanı sıra Türkiye ekonomisinde yaşanan sıkıntıların durumu daha da kötüleştirdiğini ifade etmişlerdir.

Çizelge 5.61 Pandemi nedeniyle yıllık tarımsal hasılatta neden olduğu değişim

Pandemi nedeniyle yıllık tarımsal hasılatım düşüş göstermiştir	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	3	7,69	1	6,66	4	7,41
Katılmıyorum	2	5,12	5	33,33	7	12,96
Kararsızım	14	35,89	8	53,33	22	40,74
Katılıyorum	10	25,64	1	6,66	11	20,37
Kesinlikle katılıyorum	10	25,64	-	-	10	18,52
Toplam	39	100	15	100	54	100

Çizelgeden görüleceği üzere işletmelerin yaklaşık %63'ü tarımsal kredi taleplerinin geri çevrilmediğini, %26'sı geri çevrildiğini ve %11'i kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir (Çizelge 5.62).

Çizelge 5.62 Tarımsal kredi taleplerinin finans kuruluşları tarafından geri çevrilmesi

Tarımsal kredi talebimin finans kuruluşu tarafından geri çevrildiği olmuştur.	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	15	38,46	4	26,66	19	35,19
Katılmıyorum	10	25,64	5	33,33	15	27,78
Kararsızım	6	15,38	-	-	6	11,11
Katılıyorum	7	17,94	3	20,00	10	18,52
Kesinlikle katılıyorum	1	2,56	3	20,00	4	7,41
Toplam	39	100	15	100	54	100

Kredi kullanan işletmelerin yaklaşık %34'ü ödemeyi zamanında gerçekleştirdiklerini ama taksitlerin aksayabildiğini, %38'i taksitlerini zamanında ödediklerini/ödeyebildiklerini, %23'ü taksitleri zamanında ödeyemediklerini ve takibe düştüklerini ve %4'ü kredi taksitlerini ödeyemediklerinden teminatlarının ipotek altına alındığını ifade etmişlerdir (Çizelge 5.63).

İşletmeler, özellikle gelecek yıllarda bir borç krizine girmekten kaygılanmaktadırlar. Nitekim işletmelerin %23'ünün takibe düştüğü ve %4'ünün ise göstermiş oldukları teminatların ipotek altına alındığı görülmektedir.

Çizelge 5.63 Tarımsal kredi taksitlerinin geri ödenmesine ilişkin durum

Son 3 yılda tarımsal kredi kullandıysanız taksitlerin geri ödemesini zamanında gerçekleştirebildiniz mi?	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet, taksitleri zamanında ödeyebildim/ödemekteyim	14	36,84	4	44,44	18	38,30
Evet ödemeyi gerçekleştiriyorum ama taksitler aksayabiliyor	14	36,84	2	22,22	16	34,04
Hayır taksitleri zamanında ödeyemedim ve takibe düştüm	9	23,68	2	22,22	11	23,40
Hayır taksitleri zamanında ödeyemedim ve teminatlarım ipotek altına alındı	1	2,63	1	11,11	2	4,26
Toplam	38	100	9	100	47	100

Aşağıda yer alan Çizelge 5.64'den görüleceği üzere işletmecilerin yaklaşık %44'ü ekonomik koşullar değişmezse meyve yetiştiriciliğini bırakma eğiliminde olduklarını, %24'ü kararsız kaldıklarını ve %31'i meyve yetiştiriciliğine devam edeceklerini ifade etmişlerdir (Çizelge 5.64). Yapılan çalışmada işletmelerin son yıllarda meydana gelen olumsuz gelişmelerden yıprandıkları, sektörden soğumaya başladıkları, bazı işletmelerinin başka alternatifi olmadığından faaliyetlerine devam ettiği, bazı işletmelerin biraz tasarruf yaptıktan sonra uzun vadede faaliyetlerini sonlandırmayı düşündükleri öğrenilmiştir. Bununla birlikte bazı işletmeler ise mesleğin atadan kalma bir meslek olduğu koşullar ne olursa olsun faaliyetlerine devam edeceklerini ve bazı işletmeler ise sektöre bağlılıklarından dolayı faaliyetlerine devam edeceklerini belirtmektedirler.

Çizelge 5.64 Ekonomik koşullar değişmemesi durumunda meyve yetiştiriciliğini bırakma eğilimi

Ekonomik koşullar değişmezse meyve yetiştiriciliğini bırakabilirim	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kesinlikle katılmıyorum	2	5,12	5	33,33	7	12,96
Katılmıyorum	5	12,82	5	33,33	10	18,52
Kararsızım	12	30,76	1	6,66	13	24,07
Katılıyorum	7	17,94	3	20,0	10	18,52
Kesinlikle katılıyorum	13	33,33	1	6,66	14	25,93
Toplam	39	100	15	100	54	100

Aşağıda yer alan çizelgede görüleceği üzere alınan yanıtlar sırasıyla yaklaşık olarak %18 ile kuraklık, %16 ile girdi fiyatlarının yüksek oluşu, %12 ile kâr marjının düşük oluşu, %9 ile verimin düşük olması, %8 ile pandemi, %7 ile pazara erişim imkanlarının kısıtlı oluşu ve finansmana erişimde zorluklar, %5 ile ürünün değersiz oluşu, %4 ile arazi kiralalarının yüksek olması, %2 ile ekipman yetersizliği ve %0,74 ile işçi bulunamaması şeklindedir. İşletmecilerin %1 ise herhangi bir sorunu olmadıklarını beyan etmişlerdir (Çizelge 5.65).

Aşağıdaki çizelgeden görüleceği üzere tarımsal faaliyetler çok sayıda sorunla içli dışlıdır. Sorunların bu denli çok oluşu tarımsal üretimin sürdürülebilirliği için önemli bir tehdittir. Bu nedenle politika oluşturmakla mükellef idarecilerin bu hususları dikkate alması kaçınılmazdır.

Çizelge 5.65 Tarımsal faaliyetlerde üreticilerin karşılaştığı sorunlar

Tarımsal faaliyetlerinizde karşılaştığınız en büyük sorun(lar) nedir (Birden çok maddeyi seçebilirsiniz)?	1. grup		2. grup		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Finansmana erişimde zorluklar	10	8,06	8	6,77	18	7,44
Girdi fiyatlarının yüksek oluşu	18	14,51	20	16,94	38	15,70
Kuraklık	21	16,93	22	18,64	43	17,77
Pandemi	10	8,06	10	8,47	20	8,26
Arazi kiralalarının yüksek oluşu	7	5,64	3	2,54	10	4,13
Ekipman yetersizliği	5	4,03	-	-	5	2,07
Pazara erişim imkânlarının yetersizliği	10	8,06	8	6,77	18	7,44
Hastalık ve zararlılar	12	9,67	11	9,32	23	9,50
Kâr marjının düşük olması	14	10,93	15	12,71	29	11,98
Verimin düşük olması	9	7,25	12	10,16	21	8,68
Ürünün para etmemesi	7	5,64	6	5,08	13	5,37
İşçi bulamıyorum/işçiler yeterli vasıfta değil	1	0,86	-	-	1	0,41
Herhangi bir sorunum yok	-	-	3	2,54	3	1,24
Toplam yanıt	124	100	118	100	242	100

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Meyve yetiştiriciliği, insan beslenmesinde oynadığı rolün yanı sıra ekonomik getirisi nedeniyle de önemli tarımsal faaliyetlerden biri olarak kabul edilmektedir. Meyvecilik sektörü, Türkiye'de gelir, istihdam ve kalkınma yönünden önemli katkılar sağlamaktadır. Aynı zamanda Meyve yetiştiriciliğine dayalı katma değeri yüksek ürünler ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamakta ve bu katkılar yetiştiricilik yapılan yöreye değer sağlamaktadır. Niğde ili sahip olduğu mikro klima özelliği nedeniyle kiraz ve elma açısından önemli bir üretim merkezi olarak bilinmektedir. Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre 2021 yılında meyve yetiştiriciliği ile faal 186 tarımsal işletmenin yanı sıra çok sayıda bahçe, arazi veya arsada üreticiler Niğde'de meyve üretiminde bulunmaktadır.

Elma ve kiraz, üretim alanı ve üretim miktarı bakımından ekonomik potansiyeli olan ürünlerdir. İlin iklim yapısı ve rakımı itibarıyla Türkiye'nin en önemli elma ve kiraz üretiminin yapılabileceği bölgelerden birisi olarak karşımıza Niğde çıkmaktadır. İklım ve topoğrafik koşullardan dolayı hastalık ve zararlıların az olması nedeniyle elmada en az ilaç kullanılarak üretim yapılması özellikle ihracatta ilaç kalıntısı riski için avantaj sağlamasından dolayı elma üretiminde imkân ve potansiyel oldukça geniştir. Bu özelliği ile yatırımcılar için cazip hâle gelmiştir.

TÜİK verilerine göre meyve üretiminde yıllara göre artışlar yaşanmaktadır. Üretim artışına rağmen Niğde ilindeki yetiştiricilerin finansal araçlara erişimi, değişen iklim koşulları, kuraklık, girdi fiyatlarındaki artışlar, Covid-19'un beraberinde getirdiği arz-talep zincirinde yaşanan aksamalar, Türkiye'nin içinde bulunduğu son yıllarda kendini gösteren ekonomik kriz ve diğer faktörler Niğde ilindeki üreticilerin karşılaştığı temel sorunlardır.

İncelenen işletmelerin ortalama büyüklüğü 216 dekar olup, işletmelerin ortalama büyüklüklerinin küçük olduğunu söylemek mümkündür. İşletmelerin hepsi mülk

işletmeleri olup, işletme arazilerinin yaklaşık %8'inin kira, %1,7'nin ortakçılık ve yaklaşık %90'nın mülk araziler olduğu tespit edilmiştir.

Toprak sermayesi irdelendiğinde, ortalama arazi değerinin ürün grubuna göre değişim gösterdiği, 57.000 TL/da ile en değerli arazinin kiraz yetiştiriciliği yapılan araziler olduğu ortaya çıkmıştır. İşletme arazilerinin orta verimli düzeyde olduğu, topoğrafyanın yetiştirilen ürün türüne göre değişim gösterdiği görölmektedir. İşletmelerin ortalama arazi sermayesi 2.972.000 TL'dir.

Arazi ışlahı sermayesi bakımından işletmelerin sulama tesisi sermayelerinin düşük olduğu görölmektedir. Bununla birlikte işletmelerin yaklaşık %3'te 2'sinin su kuyusuna sahip olduğu bununla birlikte duvar, çit ve hendek gibi muhafaza tesislerine sahip olan işletme sayısının son derece sınırlı olduğu görölmektedir. İşletmelerin sahip olduğu aktif sermayelerin ağırlıklı kısmını toprak, bina ve bitki sermayesi oluşturmaktadır.

Ankete katılan işletmelerin %72'si 0-250 dekar ve %28'i 250 dekar üzeri dikili alanda üretimde bulunmaktadır. Araştırma sonucuna göre Niğde ilinde meyvecilikle uğraşan faal işletmelerin orta-büyük işletmeler olduğu sonucuna varılabilir. Türkiye tarımının en önemli sorunlarından biri olan parçacılık ve dikili alan ortalamasının küçük oluşu sorunsalı Niğde ilinde meyve yetiştiriciliği sektöründe de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle hiper enflasyon yaşandığı ve arazi fiyatlarının çok yükseldiği Türkiye'de işletmelerin topraklarını nasıl büyüteceği büyük bir sorun olarak kendini göstermektedir.

İşletmelerin %53,8'i TARSİM hizmetinden faydalanırken, %46,3'ü TARSİM'den faydalanmamaktadır. TARSİM'e kayıt olmayan işletmeciler, kayıt olmama nedenlerini; zararın eksik tanzimi, bürokratik işlemler, poliçe ücretlerinin yüksek oluşu, Niğde ilinde aşırı yağışlı hava olaylarının meydana gelmemesi, kadercilik ve sisteme olan isteksizlik olarak belirtmişlerdir. Meyve işletmelerinin yarısından fazlasının tarımsal sigorta hizmeti almıyor oluşu düşündürücüdür.

Tarım ve Orman Bakanlığının üreticilere her sene sağlamış olduğu tarımsal hibelerden işletmecilerin yalnızca %24'ü yararlanırken, %76'sı bu desteklerden faydalanmamaktadır. Tarımsal destekleme politikalarının bu doğrultuda yeniden gözden geçirilmesi önem taşımaktadır. Nitekim alan çalışmasında çeşitli çiftçilerin ve işletmelerin yakındığı konulardan bir tanesi devlet desteklerinden çok az veya hiç faydalanamıyor oluşlarıdır.

İşletmelerin ortalama değişen masrafı 547.883 TL ve sabit masrafları 317.860 TL'dir. İşletmelerin ortalama toplam masrafları 865.743 TL'dir. İşletmelerin meyve satışından ve hayvancılıktan elde ettikleri ortalama gelir yani gayri safi üretim değeri 1,3 milyon TL'dir.

Saf hâsıla incelendiği zaman ise ortalama saf hasılanın 482.880 TL olduğu görülmektedir. Ortalama tarımsal geliri ise 464 bin TL olarak hesaplanmıştır. İşletmelerin ortalama öz sermaye rantı 449.180 TL'dir. Ancak öz sermaye rantının öz sermayeye oranı hesaplandığında yaklaşık %5,73 oranında gelir elde ettikleri ortaya çıkmaktadır. Diğer yatırım araçları incelendiğinde örneğin altın, döviz veya kur korumalı mevduat gibi alternatifler göz önünde tutulduğunda işletmelerin bu alternatiflere yönelmesinin daha rasyonel olacağı açıktır. Ekonomik rantabilite oranı ise %6,16 bulunmuştur. Alternatif getiri araçlarına baktığımız zaman örneğin mevduat faiz oranı 2021 yılı itibarıyla %16,09 olup, bu anlamda işletmeler iktisadi olarak daha kârlı bir girişimde bulunmamışlardır.

İşletmelerin incelenen diğer finansal göstergeleri sermaye devir oranıdır. Sermaye devir oranına göre işletmeler, meyvecilikten elde ettikleri gelir ile ortaya koydukları sermayeyi 7 yılda karşılayabilmektedir. Ancak, günümüz itibarıyla yüksek enflasyonist ortamın işletmelerin satışlarını olumsuz etkileyebileceğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla 2022 yılı ve sonrası için yükselen gıda fiyatları meyve satışına olan talebi radikal biçimde düşürme potansiyeline sahip olup, sermaye devir oranının artış göstermesi olasıdır.

İşletmelerin likidite oranını yetersiz olduğu görülmektedir. Bu durumun en büyük nedeni ise işletmelerin yeterli miktarda nakit para tutmamalarıdır. Özellikle enflasyonist ortam dikkate alındığında işletmelerin bu davranışı rasyonel olarak görülebilir. Ancak, bu durum kısa vadeli borçların ödenmesinde bir risk unsuru oluşturmaktadır. İşletmelerin az likiditeye sahip olmalarının nedenlerinden diğer biri son yıllarda yaşanan pandemi ve savaşın tetiklediği makroekonomik sorunlardır. Tüm bu problemlerin yanı sıra tarımın kendine has problemleri likidite sorununa ışık tutmaktadır.

Makroekonomik göstergeler ve teknolojiadaki gelişmeler ile tüketici taleplerine paralel olarak tarım işletmelerinde kullanılan sermaye miktarı artmaktadır. Sermaye artışının yanı sıra yıllar itibarıyla sermaye bileşiminde de değişiklikler meydana gelmekte, diğer illerin yanı sıra Niğde ilinde de bu değişimden payını düşeni almaktadır. Niğde ilinde işletme büyüklüğünün yanı sıra işletme nevine göre de sermaye bileşimi farklılık göstermektedir. Sermayenin oransal dağılımı da zamanla değişmektedir. İl tarımının gelişmesiyle birlikte işletmelerde alet ve makine, arazi ve bina sermayesinin payı artış göstermektedir.

İşletmelerin çiftlik sermayeleri içinde en yüksek paya toprak sermayesi sahiptir. Çiftlik sermayesi içinde bina sermayesinin payı ikinci sıradadır. Meyve işletmeciliği modern işletme türlerinden biri olarak görüldüğünden ve ayrıca farklı tip vejetasyon kullanıldığından bitki sermayesi de çiftlik sermayesi içinde önemli bir yer edinmektedir. Arazi ıslahı sermayesinin payı çiftlik sermayesi içinde nispeten düşüktür. Alet ve makine sermayesi, mekanizasyondaki gelişmelere paralel olarak, işletme sermayesi içinde diğer sermaye unsurlarından ayrılmaktadır. Malzeme ve mühimmat sermayesi işletme sermaye içinde en yüksek paya sahip sermaye kalemidir.

Türkiye’de farklı bölge ve işletme tiplerine göre yapılan sermaye dağılımları irdelendiğinde bir yeknesaklık görülememektedir. Niğde ili özelinde İç Anadolu örneğine baktığımızda en yüksek paya toprak sermayesi sahip olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, toprak sermayesi başta olmak üzere çiftlik sermayesi aktif sermaye içinde yüksek paya sahip iken, işletme sermayesinin payının düşük düzeyde kaldığı

görülmektedir. Bu durum işletmelerin ileri teknoloji uygulamalarını engellemesi yanında, çiftlik sermayesi unsurlarının verimliliğini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Niğde ilinde meyve üretimi ile uğraşan 54 işletmenin aktif sermayesinin %80,7'sini çiftlik sermayesi oluştururken, %19,3'ünü işletme sermayesi oluşturmaktadır. Çiftlik sermayesi içinde en büyük payı arazi ve bina sermayesi alırken, işletme sermayesi içinde alet ve makine sermayesi önemli yer edinmektedir. Bir işletmenin verimli olabilmesi için çiftlik ve işletme sermayesinin eşit biçimde pay alması gerekmektedir. Dolayısıyla, incelenen işletmelerin ideal sermaye yapısına sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu durumun en önemli nedeni arasında işletme sermayesinin yetersizliği gelmektedir.

Araştırmada toprak sermayesi aktif sermayenin %33'ünü oluşturmaktadır. Yani toplam aktif sermayenin 3'te 1'i toprak veya arazi sermayesidir. Türkiye genelinde ve incelenen işletmelerde toprak sermayesinin %25'den fazla olmasının nedenlerinden en önemlisi çiftçilerin tarımsal faaliyetleri ve bu faaliyetlerini yürüttükleri işletmelerini kâr sağlayan ekonomik bir birim olarak görmekten ziyade bir yaşam biçimi olarak görmeleridir. Ayrıca Türkiye'deki enflasyon nedeniyle toprak kıymetinde zamana bağlı olarak bir artış görülmektedir. Hatta bu artış, işletme sermayesi kıymetindeki artıştan daha fazla seviyededir. Toprak sermayesinin bu derece önemli olması, tarımsal değerlendirme çalışmalarının önemini bir kat daha artırmaktadır. Bu nedenle arazi değerlemesi çalışmalarında toprak sermayesinin gerek ekonomik gerekse sosyal yönden önemi, etkili bir kriter olarak ele alınmalıdır.

Tarım işletmelerinde uygun sermaye dağılımı %25 toprak, %25 bina, %25 hayvan, %10 alet ve makine, %10 malzeme ve mühimmat ve %5 de para sermayesi olarak öngörülmektedir. Niğde'de yapılan araştırmalarda ideal sermaye dağılımının yakalanamadığı görülmektedir. Tarım işletmelerinin yeterli işletme sermayesi unsurları ile desteklenemediği görülmektedir.

Niğde ilinde son 21 yılda kullanılan tarımsal kredi miktarı yaklaşık 135 kat artış göstermiştir. 2021 yılı itibariyle Niğde ilinde kullanılan tarımsal kredi miktarı 1,4 milyar TL olup, Niğde ilinde tarımsal kredi kullanımı toplam kredi kullanımının %21'ine tekabül etmektedir. Türkiye ortalaması ile karşılaştırıldığında zaman bu çok yüksek bir oran olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum özellikle Niğde ilinde öz sermayenin yetersiz olduğu sonucunu bizlere göstermektedir. Niğde ilinde üreticileri dış finansmana muhtaç olmaktan kurtarmak için hükümet politikalarının gözden geçirilmesi önem arz etmektedir.

Niğde ilinde 2008 yılında 6,8 milyon TL takibe düşen tarımsal kredi mevcutken, 2021 yılı itibariyle bu rakam 132 milyon TL'ye yükselmiştir. Oransal olarak incelediğimizde ise 2008 yılında kullanılan tarımsal kredilerin %9,45'i takibe düşerken 2021 yılı itibariyle bu oran %8,90'a düşüş göstermiştir. Oransal olarak düşüş yaşanırken miktar bakımından takibe düşen kredi miktarında artış yaşanmıştır. Takipteki kredilerin artıyor olması düşündürücü bir husustur.

Yapılan araştırma sonucunda 54 işletmeden sadece 5 işletmenin sübvansiyonlu krediden yararlandığı öğrenilmiştir. İndirimli kredi kullanım oranının bu denli düşük olmasının nedenleri arasında sübvansiyonlu kredi kullanım koşullarında teminat durumu, idari düzenlemeler, aylık kazanç, kredi puan durumu ve diğer ekonomik göstergeler gibi kriterleri karşılama zorunluluğunun getirilmesi olarak değerlendirilebilir.

Niğde ilinde meyve yetiştiriciliği ile uğraşan işletme sayısının yetersiz olduğunu söylemek mümkündür. Resmi verilere göre Niğde ilinde meyvecilikle uğraşan işletme sayısında yıllar itibariyle düşüş yaşanmaktadır. Tesis sayısındaki düşüşe rağmen özellikle yetiştiricilerin bodur ve yarı bodur meyve ağaç türlerini tercih etmesi ve buna bağlı olarak verimlilikte yaşanan artış umut vadeci bir gelişmedir. Ayrıca, üretilen bodur ve yarı bodur bu fidanların önemli bir kısmı yurtdışına da ihraç edilerek ülke ekonomisine pozitif katkı sağlanmaktadır. Ancak Niğde ilinde üretim ve meyve ihracatının önemli bir kısmı belirli işletmelerce gerçekleştirilmektedir. Bu durum bize Niğde ilinde faal işletmelerin yeknesak dağılıma sahip olmadıklarını göstermektedir.

Böylesi bir durum doğal olarak işletmeler arasında rekabet konusunda dezavantaja neden olmaktadır.

Niğde ilinde istenilen düzeyde olmasa da meyve üreten işletmelerin mevcudiyetine rağmen meyve işleme ve paketlenme firmaları çok yetersizdir. Böylesi bir durum esasen çelişki oluşturmaktadır. Şehir ekonomisine ve sektöre daha nitelikli katkı adına işleme ve paketlenme firmalarının artırılması önem taşımaktadır. Özellikle meyve üreten işletmelerin finansal olanakları çerçevesinde yeni işleme ve paketlenme tesislerini açmaları sektör ve il ekonomisi adına önemli bir gelişme olacaktır. Niğde, geniş düz alan ve bahçelere sahiptir. Ayrıca arazi değeri Ege ve Akdeniz'e göre nispeten çok daha ucuzdur. Oransal düşük nem daha az fungal hastalık riskine neden olmakta ve dolayısıyla ilaç ve işçilik maliyetleri azalmaktadır. Niğde ilinin bu avantajı sektörel açıdan daha cezbedici bir hâle getirilebilir. Dolayısıyla sektöre yeni tesislerin kazandırılması için devletin ilgili kurumlarınca proje ve faaliyetlerin hayata geçirilmesi önem taşımaktadır.

Ankete katılan işletmelerin önemli çoğunluğunun özel ve devlet bankalarınca sağlanan tarımsal kredi imkânlarından haberdar olduğu ve krediye ihtiyaç duyduklarını, başta tarımsal kredi olmak üzere farklı türde kredi kullandıkları, kullanılan kredilerin önemli bir bölümünün devlet bankalarından temin edildiği, özel bankalar ile kredi kooperatiflerinin payının nispeten düşük olduğu ve meyvecilik faaliyetlerine sağlanan kredileri yeterli bulmadıklarını ifade etmişlerdir. Niğde ilinde kullanılan tarımsal kredilerin %86'sı kamu bankalarından temin edilen kredilerdir.

İşletmelerin %87'sinin son 3 yılda tarımsal kredi kullandığı, kullanılan kredilerin önemli bir kısmının makine-ekipman ve fide-fidan gibi canlı materyal temini amacıyla kullanıldığı, kredi kullanmayan işletmelerin ise çoğunlukla kredi maliyetlerinin yüksek oluşundan dolayı kredi kullanmadıkları, işletmelerin büyük çoğunluğunun istedikleri kredi miktarını temin edemediklerini, işletmelerden kredi karşılığında talep edilen teminat miktarının makul olmaktan uzak olduğu ve kredi başvuru süreçlerini aksattığı, üreticilerden talep edilen kefil gösterme zorunluluğunun kredi temininde yaşanan diğer

bir sıkıntılı husus olduğu, tercih edilen banka veya tarımsal kredi kooperatiflerinin alternatifin az olmasından dolayı tercih edildiği ve genellikle en düşük faiz oranı sunan bankanın tercih edildiği, tarımsal kredi faiz oranlarının yüksek bulunduğu, işletmecilerin yarıya yakınının kredi ödemelerinde zorlandığı, bazı işletmecilerin tarımsal krediye erişimde zorlandıkları için tarım dışı kredi kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Ankette diğerk şaşırtan bir sonuç ise kredi temininde işletmecilerin çok önemli bir bölümünün bankaları tercih etmesidir. Ankete katılan sadece 3 işletme kredi kooperatiflerinden kredi temin etmiş olup, bu durum esasen risk teşkil etmektedir. Çünkü üreticilerin kefalet olarak tarımsal arazilerini ve işletmelerini gösterdiklerini göz önünde bulundurursak kredinin geri ödenmesinde yaşanacak aksamalar, üreticinin tarımsal arazi ve diğerk sermaye varlıklarını kaybetme riskini meydana getirecektir. Ayrıca üreticilerin kredi için tarımsal kredi kooperatifleri yerine bankaya müracaat etmeleri kredi kooperatifleri açısından sorgulanması gereken bir durumdur.

Pandemi nedeniyle işletmecilerin tarımsal hasılatlarında düşüş yaşandığı ve bu durumun krediye olan ihtiyacı artırdığı, tarımsal kredi taleplerinin geri çevrildiğı, işletmecilerin önemli bir kısmının kredi taksitlerini zamanında ödemekte zorlandığı görölmektedir. Diğerk taraftan işletmecilerin yaklaşık %45'i önümüzdeki yıllarda meyve yetiştiriciliğini bırakmayı düşünmektedir. Böylesi bir durum Türkiye'nin diğerk şehirlerinin yanı sıra Niğde'de ortaya çıkan ve tarım sektöründen kaçışa neden olan özellikle gıda güvenliğini tehdit eden ve farklı ciddi sorunları da beraberinde getirecek bir durumdur. Meyve sektörü ve tahıl yetiştiriciliğı başta olmak üzere tarımın diğerk alanlarında üreticileri teşvik etmek hayati önem taşımaktadır.

Tarımsal faaliyette karşılaşılan en büyük sorunlar arasında işletmecilerin büyük bölümünün belirttiğı üzere girdi fiyatlarında aşırı artış, finansal erişime zorluk, kuraklık ve kâr marjındaki düşüş gibi faktörlerdir. Yapılan anket sonucunda işletmecilerin tamamı tarımsal üretimde birçok zorlukla karşılaştıklarını ifade etmiştir. Küresel ısınma nedeniyle kuraklığın arttığı günümüzde suya ilişkin rasyonel politikalar benimsemek, su

kanunu ve diğer hukuki düzenlemeleri hayata geçirmek ve kalan doğal kaynakları muhafaza edebilmek tarımın ve insanoğlunun geleceği için çok önemlidir. Kuraklığın daha da şiddetleneceğini tahmin eden bilimsel öngörüler ve il genelinde hüküm süren karasal iklim de dikkate alınırsa meyve yetiştiriciliğinin önümüzdeki yıllarda olumsuz etkileneceğini söylemek pek de zor değildir.

Günümüz itibariyle yüksek girdi fiyatları, kredi faiz oranlarının enflasyona bağlı olarak yüksek oluşu, üretim maliyetlerindeki artış ve arz-talep dengesindeki bozulmalar tüm Türkiye’de olduğu gibi Niğdeli üreticileri de zor durumda bırakmaktadır. Buna ek olarak Niğde ilinde faaliyet gösteren çiftçi sayısında düşüş yaşanmaktadır. Bu durum ilde tarımsal faaliyetlerden kopmaya neden olmaktadır. Böylesi bir durumun önüne geçmek için tarımsal destekleme politikaları ve tarımsal kredi uygulamaları yeniden değerlendirilmeli, özellikle genç çiftçileri sektöre çekecek yenilikçi uygulamalar bir an önce hayata geçirilmelidir.

Toprak bir üretim faktörü olmasına karşın artma kapasitesi sınırlıdır. Dolayısıyla üretimi artırmak için diğer üretim faktörlerini göz önünde bulundurmak gerekecektir. Ankete katılan işletmelerin diğer sermaye unsurlarının genel anlamda yetersiz olduğunu görmekteyiz. Bu durum, işletmelerin gelir düzeyini yükseltecek önlemler almasının, işletmenin fiziki anlamda büyümesinin, ilave yatırımların ve istihdamın artırılmasının önünde engel olmaktadır.

İşletmelerin kısıtlı tasarruf olanakları bulunduğundan sermaye birikimi çok yavaştır. Dolayısıyla öz sermayedeki yetersizlik kredi temini ile kapatılmaya çalışılmaktadır. İşletmelerin faaliyetleri sonunda elde ettikleri tasarruf ile işletme dışı kaynaklardan temin edilen kredi sermayeyi artırmanın iki önemli yoludur. Çalışmada, işletmelerin tasarruflarının yetersiz olduğu görülmektedir. Bununla birlikte kredi musluklarının kapanması ve kredi faiz oranlarının geçen yıllara göre çok yüksek olması üzerinde durulması gereken sorunlardır.

Niğde ilinde meyvecilik ile uğraşan işletmecilerin hem il bazında üretimin güçlenmesi yönünden hem de ülke ekonomisine katkı sağlaması yönünden ele alınması önemli bir konudur. Aynı zamanda elde edilen ürünlerin katma değerli olarak ihraç edilmesi ve bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için dünya piyasasında en çok ihraç edilen çeşitlerin belirlenmesi ve yeni kurulan bahçelerin bu çeşit meyvelere yöneliminin sağlanması gerekmektedir. Bahçe içi çalışan personellerin kaliteli meyve üretebilmesi için eğitimler düzenlenmesi, meyvecilik ile ilgili kooperatifler kurulması, kooperatifçilik faaliyetleri artırılarak profesyonel danışmanlardan destek alınması önemli bir konudur.

Diğer yandan, üretim yapılırken kullanılan kimyasal ürünlerin standartta uygun dozajda kullanılması, meyve kurutma ve paketlenme tesislerinin kurulması, hasat işçilerinin meyve toplama ve bakım konusunda eğitilmesi, atmosferli soğuk hava depolarının kurulması ve çoğaltılması, bununla beraber meyvelerin depo hastalıkları göze alınarak yetiştirme yapılması, hasat edilen ürünlerin taşınması sırasında zarar görmemesi için yolların düzeltilmesi gerekmektedir. Depoculuk konusunda kaliteli personeller yetiştirmeli ve ele alınan konularda hem kooperatiflerde hem de üniversitelerde seminerler düzenlenip eğitimler verilerek çiftçiler bilinçlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Açıl, F., Köylü, K. 1971. Ziraî Ekonomi ve İşletmecilik Dersleri. Ankara Üniversitesi Z.F. Yayını, No: 465, 49 s., Ankara.
- Anadolu Ajansı (AA). 2020. Web sitesi: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/amasya-elmasinin-48-farkli-turu-koruma-altina-alindi/1858694>, Erişim Tarihi: 04.03.2023.
- Bayaner, A. 1995. Konya İli Buğday Yetiştiren Tarım İşletmelerinin Ekonomik Analizi ve Bu İşletmelerde Buğday Üretiminde Gübre Kullanımının Fonksiyonel Olarak Araştırılması. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bülbül, M. 1979. Bafra İlçesi Tütün İşletmelerinin Ekonomik Yapısı Yatırım ve Cari Harcamaların Dağılımı ve Bunların Gelir Üzerine Etkisi. Ankara Üniversitesi Z.F. Yayını, 74-75 s., Ankara.
- Bülbül, M. 1973. Adana Ovası Tarım İşletmelerinin Ekonomik Yapısı Finansman ve Kredi Sorunları. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Yayınları, No:648, 139-140 s., Ankara.
- Cinemre, H., ve Kılıç, O. 2015. Tarım Ekonomisi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 11(5); 11-15.
- Çoban, O., Peker, A., ve Kubar, Y. 2010. Türk Tarımının Avrupa Birliği Ülkeleri Karşısındaki Sektörel Rekabet Gücü. S.Ü. İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 20(1); 247-266.
- Erkan, B. 2012. Türkiye'nin Geleneksel İhraç Tarım Ürünlerinde Uzmanlaşma Düzeyi. Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi, 4(1); 75-83.
- Erkuş, A. 1979. Ankara İli Yenimahalle İlçesinde Kontrollü Kredi Uygulaması Yapılan Tarım İşletmelerinin Planlanması Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Z.F. Yayınları, No: 198, 54-58 s., Ankara.
- Erkuş, A., ve Demirci, R. 1996. Tarımsal İşletmecilik ve Planlama. Ankara Üniversitesi Z.F. Eğitim Araştırma ve Geliştirme Vakfı Yayınları, No: 944, 17-25 s., Ankara.
- Eroğlu, S. 2018. Turizmde Destinasyon Markalaşması: Niğde Üzerine Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Gaytancıoğlu, O. 2009. Türkiye’de ve Dünyada Tarımsal Destekleme Politikası. İstanbul Ticaret Odası Yayınları, No:338, 98-102 s., İstanbul.

- Göker, İ. E. K., ve Tiryaki, M. 2021. Türkiye'de Tarım Sektörünün Finansal Yapısı ve Tarımın Finansmanı Üzerine Bir Çalışma: Alternatif Bir Finansman Yöntemi Olarak Selem Sözleşmeleri. İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi, 6(14); 1-18.
- Güneş, E. 2009. Türkiye’de Tarımın Kredilendirilmesindeki Gelişmeler ve Tarım Sektörüne Yansımaları. Türk Tarım Dergisi Yayınları, 187(1); 34-35.
- Güneş, E. 1999. Bursa İlinde Sanayiye Yönelik Sözleşmeli Sebze Üreten Tarım İşletmelerinin ve Sebze İşleme Sanayinin Ekonomik Analizi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güneş, E., Fidan, H., Albayrak, M., Tanrıvermiş, H. ve Gülçubuk, B. 2011. Tarım Ekonomisi. Anadolu Üniversitesi Yayını, No:2266, 14-17 s., Eskişehir.
- Güneş, E., ve Tosun, F. 2018. Ankara İli Tarım İşletmelerinin Sermaye Yapısı ve Tarımsal Kredilerin Geri Ödenmesinde Etkili Faktörlerin Analizi. TEAD Yayınları, 4(2); 17-24.
- Işın, Ş., ve Olgun, A. F. 2018. Türkiye'de Tarımsal GSYH ile Tarımsal Yatırımlar Arasında Nedensellik İlişkisi. Tarım Ekonomisi Dergisi, 24(1); 63-66.
- İnan, Ğ. H. 1994. Tarım Ekonomisi. Hasat Yayıncılık, No: 32, 11-15 s., Tekirdağ.
- Kader, A. 2001. Importance of Fruits, Nuts, and Vegetables in Human Nutrition and Health. Perishables Handling Quarterly Publishment, 106(1); 4-6.
- Karacan, A. R. 1991. Tarım İşletmelerinin Finansmanı ve Tarımsal Kredi. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1); 150-163.
- Kumbasaroğlu, H., ve Uçar, V. 2011. Erzurum İlinde Tarım Makinelerine Sahip Olan ve Olmayan İşletmelerin Sermaye Yapılarının Karşılaştırılması. Alinteri Araştırma Raporu. Erzurum.
- Nalinci, S., ve Kızılaslan, H. 2019. Amasya İli Merkez İlçede Kiraz Üretimi Yapan İşletmelerin Pazarlama ve Pazarlama Sorunları. Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, 8(3); 29-43.
- Niğde Ticaret Borsası. 2014. Niğde Raporu. Niğde.
- Niğde İl Tarım ve Orman Müdürlüğü. 2022. Web adresi: <https://nigde.tarimorman.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 10.05.2022.
- Orman Genel Müdürlüğü. 2022. Web adresi: <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler>, Erişim Tarihi: 15.05.2022.

- Özçelik, A., Güneş, E., ve Artukoğlu, M. 2005. Türkiye’de Tarımsal Kredi: Sözleşmeli Tarım ve Üretici Örgütleri Üzerinden Kredi Uygulamaları. 03-07 Ocak 2005; Ankara/Türkiye.
- Özkan, Z., Uçum, İ., ve Canik, F. 2017. Samsun İlinde Manda Yetiştiriciliği Faaliyetine Yer Veren İşletmelerin Mevcut Durum Analizi. TAGEM Proje Sonuç Raporu. Ankara.
- Özden, M., Kunt, T. S. K., ve Çapoğlu, F. Ö. 2022. Niğde İlinde Elma Depolama: Mevcut Durumu ve Gelecek Perspektifi. 23-24 Haziran 2022. Niğde/Türkiye.
- Özdemir, E. A., Dilbaz, R., ve Kaplan, A. 2009. Niğde İlinde Modern Elma Yetiştiriciliğinin Bir Örneği. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, 2(1);169-175.
- Peker, K. 1997. Erzurum İlinde Tarım İşletmelerinin Brüt Üretim Değeri Kriterine Göre Tiplendirilmesi ve Planlanması. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Erzurum.
- Polat, K., Dellal, İ. 2017. Ramsar Alanlarda İklim Değişikliği İle Mücadele ve Uyum Açısından İyi Tarım Uygulamalarının Rolü: Göksu Deltası Örneği. Doktora Tezi Projesi. TEPGE Yayınları, 293(5); 40-46.
- Rehber, E., ve Erkuş, A. 1984. Nevşehir’de Patates Üreten Tarım İşletmelerin Ekonomik Analizi. Ankara Üniversitesi Z.F. Yayınları, No:41, 1-18 s., Ankara.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Ahiler Kalkınma Kalkınma Ajansı. 2021. Niğde İli Elma Fidanı Üretim Tesisi Fizibilite Raporu. Niğde.
- Sayılı M., Civelek, O. 2012. Tokat İli Merkez İlçede Yaş Sebze ve Meyve Toptancı Halinin Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Saygılı, R. 2020. Web Sitesi: http://cografyaharita.com/turkiye_muli_idare, Erişim Tarihi: 01.04.2022.
- Saygılı, S. Y. 2021. Niğde İli ve İlçelerindeki Tarımsal Yapı, Üretim Özellikleri ve Mekanizasyon Durumunun İncelenmesi. Tarım Makinaları Bilimi Dergisi, 17(3); 111-113.
- Semerci, A. 2021. Tarım İşletmelerinde Tarımsal Kredi Kullanım Durumunun Analizi. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 8(2), 396–410.
- Sezgin, A. C. 2014. Meyve, Sebze ve Sağlımız. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 2(2); 46-51.
- Sosyal Güvenlik Kurumu. 2022. Web adresi: <https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Index/6863b1e8-c384-4f46-90c6511dac2376d2/>, Erişim Tarihi: 28.03.2022.

- Sönmez, F. 2006. Tarım İşletmelerinde Amortisman. Muhasebe ve Denetime Bakış, 11 (1); 47-74.
- Tarım ve Orman Bakanlığı. 2022. Web adresi: <https://www.tarimorman.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 17.04.2022.
- Tarım Reformu Genel Müdürlüğü. 2022. Çiftçi Kayıt Sistemi Veri Tabanı. Ankara.
- Tarımsal Yatırımcı Danışma Ofisi. 2021. Niğde Tarımsal Yatırım Rehberi. Niğde.
- Tarımsal Pazarlama ve Yeni Pazarlama Trendleri Grubu Çalışma Belgesi. 2019. Tarım Orman Şurası. Ankara.
- T.C. Çevre ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Meteoroloji Genel Müdürlüğü. 2022. İllere Ait Genel Yıllık Veriler. Ankara.
- T.C. Niğde Valiliği. 2022. Web adresi: <http://www.nigde.gov.tr/>, Erişim Tarihi:01.02.2022.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. 2019. Niğde İl Sanayi Durum Raporu. Niğde.
- T.C. Ticaret Bakanlığı. Hal Kayıt Sistemi. 2023. Web adresi: T.C. Ticaret Bakanlığı Hal Kayıt Sistemi- Bildirimci İstatistikleri, Erişim Tarihi: 03.03.2023.
- Toroğlu, E. 2007. Niğde İlinde Göç Faktörleri ve Göçler. Coğrafi Bilimler Dergisi, 5(1); 75-96.
- Türkiye İstatistik Kurumu. 2022. Web adresi: <https://www.TÜİK.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 01.03.2022.
- Türkiye İş Kurumu (İŞKUR). 2020. İşgücü Piyasası Araştırması Niğde İli 2020 Yılı Sonuç Raporu. Ankara.
- Türkiye İsrافی Önleme Vakfı (TİSVA). 2016. Web adresi: <http://israf.org/>, Erişim Tarihi: 07.03.2023.
- Türkiye Halk Bankası. 2022. <https://www.halkbank.com.tr/>, Erişim Tarihi: 18.08.2022.
- Türkiye Bankalar Birliği. 2022. Web adresi: <https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>, Erişim Tarihi: 17.08.2022.
- Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Faaliyet Raporu. 2019. Ankara.
- Ünlüer, M. 2014. Eskişehir İli Tarım İşletmelerinde Tarımsal Kredi Kullanımının Ekonomik Analizi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Vakıfbank. 2022. Web adresi: <https://www.vakifbank.com.tr/>, Erişim Tarihi: 18.08.2022.

Yıldız, D., ve Uzunsakal, E. 2018. Alan Araştırmalarında Güvenilirlik Testlerinin Karşılaştırılması ve Tarımsal Veriler Üzerine Bir Uygulama. Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi, 18(1); 3-5.

Yüzbaşıoğlu, R. 2021. Büyükbaş Hayvancılık İşletmelerinin Mevcut Durumu, Teknik ve Ekonomik Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma. Ziraat Mühendisliği Yayınları, 375(4); 4-5.

Ziraat Bankası. 2021. Web adresi: <https://www.ziraatbank.com.tr/tr>, Erişim Tarihi: 18.08.2022.

EKLER

EK 1 Niğde İlinde Faaliyet Gösteren Şirketler

EK 2 Anket Formu

EK 1 Niğde İlinde Faaliyet Gösteren Şirketler

Niğde İlinde Ulusal ve Uluslararası Şirketlerce Kurulan Meyve Bahçelerinin İstatistik Verileri

Sıra no	Şirketin Adı	Kurulduğu ilçe	Kurulduğu belde	Kurulduğu alan (Da)	Dikili alan (Da)
1		Merkez	Uluağaç	561	538
2		Merkez	Dikilitaş	315	315
3		Merkez	Ovacık	60	50
4		Merkez	Ovacık	71	71
5		Merkez	Gümüşler	60	60
6		Merkez	Hacıbeyli	367	367
7		Merkez	Ovacık	381	209
8		Merkez	Yeşilova	100	100
9		Merkez	Y. Gölcük	101	101
10		Merkez	Y. Gölcük	900	900
11		Merkez	Sazlıca	385	385
11		Merkez	Ovacık	438	266
13		Merkez	Ovacık	1.462	1.446
14		Merkez	Uluağaç	110	110
15		Merkez	Y. Gölcük	61	61
16		Merkez	Ovacık	234	231
17		Merkez	Ovacık	180	180
18		Merkez	Ovacık	88	88
19		Merkez	Değirmenli	175	175
20		Merkez	Sazlıca	56	56
21		Merkez	Dikilitaş	89	89
22		Merkez	Gümüşler	106	106
23		Merkez	Y. Gölcük	64	64
24		Merkez	Ovacık	99	99
25		Merkez	Aktaş	70	70
26		Merkez	Ovacık	384	384
27		Merkez	Ovacık Aktaş Dikilitaş	1.326	1.326
28		Merkez	Gümüşler	20	20
29		Merkez	Sazlıca	55	55
30		Merkez	Aktaş	138	138

Sıra no	Şirketin Adı	Kurulduğu ilçe	Kurulduğu belde	Kurulduğu alan (Da)	Dikili alan (Da)
31		Merkez	Ovacık	98	98
32		Merkez	Ovacık	90	90
33		Merkez	Ovacık	169	169
34		Merkez	Sazlıca	62	62
35		Merkez	Aktaş	198	198
36		Merkez	Dikilitaş	629	629
37		Merkez	Sazlıca	367	367
38		Merkez	Elmalı	445	445
39		Merkez	Sazlıca	115	115
40		Merkez	Hacıbeyli	67	67
41		Merkez	Aktaş Ovacık	1.266	1.266
42		Merkez	Ovacık	96	96
43		Merkez	Y. Gölcük	729	729
44		Merkez	Dikilitaş	87	87
45		Merkez	Ovacık	78	78
46		Merkez	Ovacık	98	98
47		Merkez	Dündarlı	57	57
48		Merkez	Aşlama	130	130
49		Merkez	Ovacık	68	68
50		Merkez	Ovacık	150	150
51		Merkez	Ovacık	108	108
52		Merkez	Sazlıca	1.321	1.321
53		Merkez	Ovacık	99	99
54		Merkez	Dikilitaş	88	88
55		Merkez	Ovacık-Aktaş	71	71
56		Merkez	Ovacık-Dikilitaş	1.096	1.096
1		Altunhisar	Altunhisar	3.430	3.385
2		Altunhisar	Altunhisar	424	424
3		Altunhisar	Altunhisar	616	370
4		Altunhisar	Altunhisar	370	370
5		Altunhisar	Altunhisar	188	188
6		Altunhisar	Altunhisar	534	534
7		Altunhisar	Altunhisar	60	60
8		Altunhisar	Altunhisar	261	261
9		Altunhisar	Altunhisar	222	68

Sıra no	Şirketin Adı	Kurulduğu ilçe	Kurulduğu belde	Kurulduğu alan (Da)	Dikili alan (Da)
1		Bor	Merkez	1611	1.285
2		Bor	Badak	285	80
3		Bor	Badak	55	55
4		Bor	Badak	81	54
5		Bor	Badak	110	110
6		Bor	Bahçeli	1.137	688
7		Bor	Bayat	46	46
8		Bor	Bayat	42	42
9		Bor	Bayat	288	288
10		Bor	Bayat	236	236
11		Bor	Bereke	439	439
12		Bor	Bereke	297	197
13		Bor	Bereke	943	329
14		Bor	Bereke	172	172
15		Bor	Bereke	73	73
16		Bor	Bereke	57	57
17		Bor	Çukurkuyu	1.331	1.288
18		Bor	Çukurkuyu	943	943
19		Bor	Çukurkuyu	1.600	1.600
20		Bor	Çukurkuyu	887	250
21		Bor	Çukurkuyu	180	180
22		Bor	Çukurkuyu	561	213
23		Bor	Çukurkuyu	155	155
24		Bor	Çukurkuyu	353	353
25		Bor	Çukurkuyu	524	376
26		Bor	Çukurkuyu	345	345
27		Bor	Çukurkuyu	138	138
28		Bor	Çukurkuyu	78	78
29		Bor	Çukurkuyu	316	229
30		Bor	Çukurkuyu	370	370
31		Bor	Çukurkuyu	139	139
32		Bor	Çukurkuyu	350	135
33		Bor	Çukurkuyu	352	217
34		Bor	Çukurkuyu	588	230
35		Bor	Çukurkuyu	274	274
36		Bor	Çukurkuyu	657	657
37		Bor	Çukurkuyu	146	146

Sıra no	Şirketin Adı	Kurulduğu ilçe	Kurulduğu belde	Kurulduğu alan (Da)	Dikili alan (Da)
38		Bor	Çukurkuyu	510	510
39		Bor	Çukurkuyu	74	74
40		Bor	Çukurkuyu	203	203
41		Bor	Kemerhisar	85	85
42		Bor	Kemerhisar	46	46
43		Bor	Kemerhisar	176	113
44		Bor	Kemerhisar	150	116
45		Bor	Kemerhisar	125	125
46		Bor	Kemerhisar	77	39
47		Bor	Kemerhisar	137	104
48		Bor	Kemerhisar	81	81
1		Çamardı	Kocapınar	70	70
2		Çamardı	Kavlakepe	495	495
3		Çamardı	Kavlakepe	90	90
4		Çamardı	Kavlakepe	1.100	1.100
5		Çamardı	Pınarbaşı	576	576
6		Çamardı	Celaller	212	212
7		Çamardı	Celaller	121	121
8		Çamardı	Celaller	136	136
9		Çamardı	Burç	365	365
10		Çamardı	Demirkazık	49	49
11		Çamardı	Çukurbağ	162	162
12		Çamardı	Eynelli	70	70
1		Çiftlik	Kitreli	349	349
2		Çiftlik	Kitreli	72	72
1		Ulukışla	Altay	57	56
2		Ulukışla	Merkez	122	122
3		Ulukışla	Kılan	78	78
4		Ulukışla	Merkez	60	60
5		Ulukışla	Kılan	71	62
6		Ulukışla	Güney	217	62
7		Ulukışla	Darboğaz	71	71
8		Ulukışla	Merkez	246	246
9		Ulukışla	Merkez, Altay	1.367	1.367
10		Ulukışla	Altay	3.500	1.006
11		Ulukışla	Alpagut	93	78
12		Ulukışla		130	127

Sıra no	Şirketin Adı	Kurulduğu ilçe	Kurulduğu belde	Kurulduğu alan (Da)	Dikili alan (Da)
13		Ulukışla	Altay	3.500	2.165
14		Ulukışla	Merkez	139	139
15		Ulukışla	Hacıbekirli	56	56
16		Ulukışla	Merkez	839	839
17		Ulukışla	Karacaören	67	67
18		Ulukışla	Kemalpaşa	61	61
19		Ulukışla	Beyağıl, Y.Yıldız	56	56
20		Ulukışla	Gümüş	58	58
21		Ulukışla	Alpagut	87	87
22		Ulukışla	Altay	62	62
23		Ulukışla	Alpagut	159	156
24		Ulukışla	Alpagut	359	262
25		Ulukışla	Kemalpaşa	53	53
26		Ulukışla	Kolsuz	2.289	1.184
27		Ulukışla	Güney	53	53
28		Ulukışla	Güney	144	73
29		Ulukışla	Tepeköy	1.354	754
30		Ulukışla	Merkez	744	637
31		Ulukışla	Gümüş Beyağıl	103	76
32		Ulukışla	Kılan	84	84
33		Ulukışla	Güney	61	61
34		Ulukışla	Kolsuz	227	181
35		Ulukışla	Güney	95	95
36		Ulukışla	Alpagut	75	75
37		Ulukışla	Darboğaz	50	50
38		Ulukışla	Alpagut	147	147
39		Ulukışla	Kemalpaşa	69	69
40		Ulukışla	Kemalpaşa	59	59
41		Ulukışla	Altay	50	50
42		Ulukışla	Altay	84	84
43		Ulukışla	Kolsuz	65	65
44		Ulukışla	Alpagut	135	135
45		Ulukışla	Alpagut	55	51
46		Ulukışla	Porsuk	73	73
47		Ulukışla	Kemalpaşa	98	62

Sıra no	Şirketin Adı	Kurulduğu ilçe	Kurulduğu belde	Kurulduğu alan (Da)	Dikili alan (Da)
48		Ulukışla	Alpagut	135	135
49		Ulukışla	Güney	93	93
50		Ulukışla	Porsuk	86	86
51		Ulukışla	Kemalpaşa	934	934
52		Ulukışla	Tepeköy	53	51
53		Ulukışla	Hacıbekirli	124	124
54		Ulukışla	Merkez	199	199
55		Ulukışla	Yeniyıldız	115	60
56		Ulukışla	Alpagut	100	84
57		Ulukışla	Alpagut	787	787
58		Ulukışla	Handeresi	55	51
59		Ulukışla	Alpagut	100	99
Niğde İl İcmali				64.436	53.549

EK 2 Anket Formu

Sayın Yönetici/Yetkili;

Bu anket “Ürün Güvenliği Denetimleri Niğde Servisi personeli Ticaret Denetmen Yardımcısı Emin Sarıkan’ ın “**Niğde İlinde Meyvecilik Yapan Tarım İşletmelerinin Sosyo Ekonomik Yapısı ve Kredi Kullanım Sorunları**” konulu Yüksek Lisans Araştırması için düzenlenmiştir. Anket, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Anabilimdalı Yüksek Lisans Tez çalışması kapsamında tarafınızla yapılmaktadır. Anketten elde edilen veriler ve sonuçlar başka hiçbir amaçla kullanılmayacak, üçüncü kişi ve kuruluşlarla paylaşılmayacaktır.

Göstermiş olduğunuz ilgi ve katkılardan dolayı şimdiden teşekkür ederiz

NIĞDE İLİNDE MEYVECİLİK YAPAN TARIM İŞLETMELERİNİN SOSYO EKONOMİK YAPISI VE KREDİ KULLANIM SORUNLARI

- 1) Kaç yaşındasınız?
☐18-25 ☐26-35 ☐36-45 ☐46-55 ☐55+
- 2) Cinsiyetiniz nedir?
☐Erkek ☐Kadın
- 3) Hane halkı sayısı kaçtır?
.....
- 4) Kaç yıldır meyve yetiştiriciliği ile uğraşıyorsunuz?
☐0-5 ☐6-10 ☐11-15 ☐16-20 ☐21+
- 5) Eğitim düzeyiniz nedir?
☐Ortaöğretim ☐Lise ☐Önlisans ☐Lisans ☐Yüksek Lisans ☐Doktora
- 6) İşletme büyüklüğünüz nedir?
☐0-5 dekar ☐6-10 dekar ☐11-15 dekar ☐16-20 dekar ☐20+
- 7) Tarım dışı geliriniz bulunmakta mıdır?
☐Evet ☐Hayır
- 8) Ürünlerinizi Tarım Sigortaları Havuzu (TARSİM)’e sigortalattınız mı?
☐Evet ☐Hayır

9) Tarımsal gelirinizin toplam geliriniz içindeki payı (%) nedir?

☐ 0-20 ☐ 21-40 ☐ 41-60 ☐ 61-80 ☐ 81-100

10) İşletmenizde iyi tarım veya organik tarım uygulamaları bulunmakta mıdır ?

☐ Evet ☐ Hayır

11) Meyvecilik faaliyeti kapsamında Bakanlık desteklerinden faydalaniyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır

12) Sosyal güvence durumunuzu belirtiniz?

☐ Bağkur ☐ Tarım Bağkur ☐ SSK ☐ Emekli Sandığı ☐ Yok

13) İşletmelerin nüfus ve işgücü varlığına ilişkin bilgileri doldurunuz.

N o	Yaşı		Eğitim	Tarımsal deneyim	Sosyal güvence	İşletmelerde hangi işlerde çalıştığı		İşletme dışında tarımsal çalışma		Tarım dışı işlerde çalışma	
	E	K				Süre (ay/gün)	Yevmiyesi	Süre (ay/gün)	Yevmiyesi	Süre (ay/gün)	Yevmiyesi
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											

1) Emekli Maaş:.....TL/Ay

2) Emekli Maaş:..... TL/Ay

3)Emekli

Maaş:..... TL/Ay

14. İşletmelerde yabancı işgücü durumuna ilişkin bilgileri doldurunuz.

Sayısı	Cinsiyet	Tarımsal Deneyim	Sosyal Güvence	Geçici İşçi			Daimi İşçi		
				Süre (ay/gün)	Hangi İşte Çalıştığı	Ödenen Toplam Ücret	Süre (ay/gün)	Hangi İşte Çalıştığı	Ödenen Toplam Ücret

15) Meyvecilik üretimi kapsamında 2021 yılına ait üretim masraflarınızı aşağıdaki Çizelgeye doldurunuz.

			1. Ürün	2. Ürün	3. Ürün	4. Ürün	5. Ürün
Ürün Adı							
Üretim Alanı (da)							
Mülkiyeti (1:Mülk, 2:Kira, 3:Ortak)							
Arazi Nevi (1: sulu, 2: Kuru)							
Topoğrafya (1:Düz, 2: Hafif Engebeli, 3:Dağlık)							
Toprak Yapısı (1:Taşlı, 2:Taban, 3: Milli, 4:Kıraç, 5:Kumlu)							
Toprak Verimliliği (1:Çok Düşük, 2:Düşük, 3:Orta, 4:Yüksek, 5:Çok Yüksek)							
Parsel Değeri (TL/da)							
Üretim Miktarı	Ana Ürün	Miktar					
		Fiyat					
	Yan Ürün	Miktar					
		Fiyat					
Toprak Hazırlığı	1. Sürüm	İşçilik					
		Yakıt					
	2. Sürüm	İşçilik					
		Yakıt					
	3. Sürüm	İşçilik					
		Yakıt					
	Ekim	İşçilik					
		Yakıt					
	Tohum	Miktar					
		Fiyat					
	Gübre	Miktar					
		Fiyat					
Bakım	Gübreleme	İşçilik					
		Yakıt					
		Miktar					
		Fiyat					
	İlaçlama	İşçilik					
		Yakıt					
		Miktar					
		Fiyat					
	Sulama	İşçilik					
		Yakıt					
		Su (Elektrik) Ücreti					
	Çapalama	İşçilik					
		Yakıt					
	Ara Sürüm	İşçilik					
		Yakıt					
	Hasat	Hasat	İşçilik				
		Harman	İşçilik				
		Taşıma	İşçilik				
Yakıt							
Diğer	Sertifikasyon	TL					
	Depolama	TL					
	Ambalajlama	TL					
	Tasnifleme	TL					

16) İşletmenizin bina sermayesine ilişkin bilgileri aşağıdaki çizelgeye doldurunuz.

Cinsi	Evsafı T: Taş, K: Kerpiç, Br: Briket, Bt: Beton, Aş: Ahşap	Yaşı	M ²	Kapasitesi	Güncel değeri (TL)
Konut					
Soğuk hava deposu					
Cam sera					
Plastik sera					
Yem Deposu					
Gübrelik					
Ambar					
Depo					
Silo					
İdari Bina					
Kömürlük					
Ahır					
Ağıl					
İşçi lojmanı					

17) İşletmenizin bitki sermayesine ilişkin bilgileri aşağıdaki çizelgeye doldurunuz.

Türü	Yaşı	Adet (Parsel)	Toplam Alan(da)
1.Meyve Ağaçları			
2.Meyvesiz Ağaçlar			
3.Diğerleri			
4.Tarla Demirbaşı			
A-Nadas			
B-Tarlaya Atılmış Tohum + işçilik			
C-Tarlaya Atılmış Gübre + işçilik			

18) İşletmenizin arazi ıslahı sermayesine ilişkin bilgileri aşağıdaki çizelgeye doldurunuz.

İslah Nevi	Yapıldığı Yıl	Maliyeti (TL)	Bugünkü Değeri(TL)
1.Sulama Tesisi			
A-Bent			
B-Kanal			
C-Ark			
D-Su Kuyusu			
E-Diğerleri			
2.Muhafaza Tesisi			
A-Duvar			
B-Çit			
C-Hendek			
D-Drenaj			
E-Teras			
G-Diğerleri			

19) İşletmenizin para mevcudu ve alacaklarını aşağıdaki çizelgeye doldurunuz.

		Yıl Başı (TL)		
1.Para Mevcudu	-Kişide			
	- Kasa			
	-Bankada			
	-Kooperatifte			
2.Alacaklar	-Kişilerden Nakdi			
	-Ayni Alacaklar			
İşletmenin Borçları		Miktar (TL)	Vade (Ay)	Faiz (%)
1.Nakdi Borçlar	-Kişilere			
	-Bankaya			
	-Kooperatife/Birliğe			
	-Devlete			
	Toplam			
2.Ayni Borçlar				
Genel Toplam				

20) İşletmenizin alet makina sermayesine ilişkin bilgileri lütfen aşağıdaki çizelgeye doldurunuz.

Cinsi	Ağırlığı (Kg)	Yaş	Teknolojik Eklenti	Gücü (kW)	Yenisinin Değeri (TL)
Traktör					
Traktör					
Traktör					
Traktör					
Römork					
Römork					
Römork					
Römork					
Pulluk					
Anıza Direk Ekim					
Ekim Mibzeri					
Pnömatik Mibzer					
Kazayağı					
Motopomp					
Diskaro (Goble)					
Tırmık					
Merdane					
Kobra (Rotatiller)					
Yem Kırma Makinesi					
Yem Karma Makinası					
Pancar Hasat Makinası					
Yonca Balya Makinesi					
Çapa Makinası					
Çayır Bıçme Makinası					
Balya Makinası					
Kırk Ayak (Akrobat)					
Silaj Makinası					
Sulama Tesisi					
Gübre Dağıtma Makinesi					
Biçerdöver					
Süt Sağım Makinası					
Süt Sağım Ünitesi					
Soğutma Tankı					
Hassas Tarım Sistemleri					
Güneş Enerjileri					
Hayvanlarda Kimlik Belirleme					
Tasma ve Ayak Bilekliği					
Sürü Yönetim Sistemleri					
Süt Sağım Robotu					
Topraksız Tarım Sistemleri					
Azaltılmış Toprak İşlemeli					
Tarım Sistemleri					
Dolu-Don Önleme Sistemleri					
Erken Uyarı Sistemleri					
Gübre Yönetimi					
Toprakaltı Sulama Sistemleri					
Biyoyakıt Kullanımı					
Muhasebe Yazılımları					
Görüntü İşleme Teknolojileri					
Mobil Takip Sistemi					
Diğer					
Diğer					
Diğer					
Diğer					

21) İşletmenin malzeme ve mühimmat sermayesini aşağıdaki Çizelgeye giriniz.

Grubu	Malzemenin Cinsi	Toplam değeri (TL)
1. Meyve ağacı fidanı		
2. Gübre		
3. Tarımsal ilaç		
4. Tohum		
5.Pazarda Satılacak Ürünler		

22) Hayvancılıkta değişen masrafları aşağıdaki çizelgeye doldurunuz.

Masraflar	Süt Sığırcılığı			Besi Sığırcılığı			Koyunculuk		
	Miktar	Fiyat	Tutarı	Miktar	Fiyat	Tutarı	Miktar	Fiyat	Tutarı
	(Kg/Gün)	TL	(TL)	(Kg/Gün)	TL	(TL)	(Kg/Gün)	TL	(TL)
Yem Masrafları									
-Besi veya Süt Yemi (6-10)									
-Arpa-Buğday Kırmısı (1-2)									
-Kepek (1)									
-Mısır Flake (1-2)									
-Dane Mısır Unu (1-2)									
-Pancar Posası (4-7)									
-Saman (2-3)									
-Kuru Ot (1-2)									
- Kuru Yonca (2-4)									
- Silajlık Mısır (15-20)									
Diğer Masraflar									
-Tuz-Su-Vitamin Masrafı									
-İşçilik Masrafı									
-Veteriner Ücreti									
-Aşı Ve İlaç Masrafı									
-Suni Tohumlama M.									
-Elektrik Masrafı									
-Hayvan Sigortası									
-Pazarlama Masrafı									

23. Soruları yanıtlayınız

Soru	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Meyvecilik alanında sunulan tarımsal krediler hakkında bilgi sahibiyim.					
Tarımsal kredi kullanımına ihtiyaç duyuyorum.					
Meyvecilik alanında sunulan tarımsal kredi olanaklarını yeterli buluyorum.					
Son yıllarda tarımsal girdi maliyetlerim artış göstermiştir.					
Son yıllarda tarımsal girdilerin tedarikinde zorluklar yaşıyorum					
Tarımsal faaliyetlerden elde ettiğim kazanç yeterlidir.					
Tarımsal kredilerin kullanımı konusunda danışmanlığa ihtiyaç duyuyorum					

24) Son 3 yılda kullandığınız finansman kaynakları nelerdir (Birden çok şıkkı belirtebilirsiniz)?

- a) Kendi öz kaynaklarım
- b) Bankadan kredi /tarım kart kullandım
- c) Tarım kredi kooperatifinde kredi kullandım
- d) Borç alıyorum
- e) Sübvansiyon destekleri
- f) Avans alımları
- g) Diğer

25) Son 3 yılda hiç tarımsal kredi kullandınız mı?

☐Evet ☐Hayır

- 26) Son 3 yılda tarımsal kredi kullandıysanız kredi kullanım miktarınız nedir?
- a) 0-100.000 TL
 - b) 101.000-200.000 TL
 - c) 201.000-300.000 TL
 - d) 301.000-400.000 TL
 - e) 401.000 TL ve üstü
- 27) Tarımsal kredi kullandıysanız kullandığınız alanları belirtiniz (Birden çok şıkkı belirtebilirsiniz)?
- a) Sera kurulumu (yatırım) kredisi
 - b) Meyve tesis (yatırım) kredisi
 - c) Fide-fidan, tohum ve diğer canlı materyal alım (üretim) kredisi
 - d) Sulama tesisi
 - e) Modernizasyon
 - f) Makine-ekipman temini (soğuk hava deposu, traktör ve diğer tarımsal gereçler)
 - g) Paketleme
 - h) Lojistik, nakliye ve yakıt
- 28) Banka/Tarım kredi kooperatiflerinden kredi temininde karşılaştığınız sorunlar nelerdir (Birden çok maddeyi seçebilirsiniz)?
- a) Faiz oranlarının yüksek olması
 - b) Kredi limitinin düşük oluşu
 - c) Kısa vadeli oluşu
 - d) Kefalet talebi
 - e) Bürokrasi fazlalığı
 - f) İşlemlerin uzun sürmesi
 - g) Dosya masrafları
 - h) Teminat talebi
 - ı) Kefil talebi
- 29) Kredi kullanmadıysanız nedeni nedir (Birden çok maddeyi seçebilirsiniz)?
- a) İhtiyaç duymadım
 - b) Yüksek faiz ve maliyetler
 - c) Dini gerekçeler
 - ç) Kredi limitinin düşük oluşu
 - d) Çevremden borç alabiliyorum
 - e) Kefalet talebi
 - f) İşlemlerin uzun sürmesi
 - g) Teminat talebi
 - e) Diğer (Belirtiniz)

30) Soruları yanıtlayınız lütfen

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinden istediğim zamanda kredi kullandım (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).					
Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinden istediğim miktarda kredi kullandım (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).					
Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinin tarımsal krediler için talep ettikleri teminat miktarı makuldür (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).					
Banka/Tarım Kredi Kooperatiflerinden uzun vadeli kredi temin edebildim (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).					
Kredi temini için bankayı/Tarım Kredi Kooperatifini başka alternatif olmaması dolayısıyla tercih etmekteyim(Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).					
Banka/Tarım kredi kooperatiflerinin sağladığı tarımsal kredi faiz oranını yüksek buluyorum.					
Tarımsal kredi temininde çok fazla dosya masrafı talep edildi (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).					
Tarımsal kredi temininde çok fazla teminat miktarını talep edildi (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).					
Tarımsal kredi temininde talep edilen kefalet talebini göstermekte zorlandım (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).					
Almış olduğum tarımsal krediyi geri ödemekte zorlandım/zorlanıyorum. (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).					
Tarımsal krediye erişimde zorluk yaşıyorum.					
Tarımsal krediye erişimde zorlandığım için tarım dışı kredi kullandım/kullanıyorum (Tarımsal kredi kullandıysanız yanıtlayınız).					
Pandemi nedeniyle tarımsal krediye olan ihtiyacım artış göstermiştir.					
Pandemi nedeniyle yıllık tarımsal hasılatım düşüş göstermiştir					
Tarımsal kredi talebimin finans kuruluşu tarafından geri çevrildiği olmuştur.					
Ekonomik koşullar değişmezse meyve yetiştiriciliğini bırakabilirim.					

31) Tarımsal faaliyetlerinizde karşılaştığınız en büyük sorun nedir (Birden çok maddeyi seçebilirsiniz)?

- a) Finansmana erişimde zorluklar
- b) Girdi pahalılığı
- c) Kuraklık
- ç) Pandemi
- d) Arazi kiralarının yüksek oluşu
- e) Ekipman yetersiz
- f) Pazara erişim imkanları yetersiz
- g) Hastalık ve zararlılar
- h) Kâr marjı düşük
- ı) Verim düşük
- i) Ürün para etmiyor
- j) İşçi bulamıyorum/kalitesiz
- k) Herhangi bir sorunum yok
- l) Diğer (Belirtiniz)

32) Son 3 yılda tarımsal kredi kullandıysanız geri ödemeyi zamanında gerçekleştirebildiniz mi?

- a) Evet taksitleri zamanında ödeyebildim/ödemekteyim
- b) Evet ödemeyi gerçekleştiriyorum ama taksitler aksayabiliyor
- c) Hayır taksitleri zamanında ödeyemedim ve takibe düştüm
- d) Hayır taksitleri zamanında ödeyemedim ve teminatlarım ipotek altına alındı